

**KTO KARATAY
ÜNİVERSİTESİ**

T.C

KTO Karatay Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Uluslararası Ticaret Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı

2008 KÜRESEL KRİZİNİN TÜRKİYE EKONOMİSİNE ETKİLERİ
“ KONYA ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ ÖRNEĞİ”

Yasemin ERKOÇ

KONYA
Nisan, 2018

2008 KÜRESEL KRİZİNİN TÜRKİYE EKONOMİSİNE ETKİLERİ
“ KONYA ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ ÖRNEĞİ”

Yasemin ERKOÇ

KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Uluslararası Ticaret Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

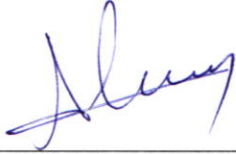
KONYA
Nisan, 2018

KABUL VE ONAY

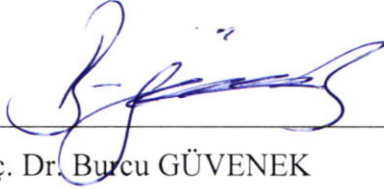
Yasemin ERKOÇ tarafından hazırlanan “2008 KÜRESEL KRİZİNİN TÜRKİYE EKONOMİSİNE ETKİLERİ “KONYA ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ ÖRNEĞİ”” başlıklı bu çalışma, 16.04.2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Bilge AFŞAR (Danışman)

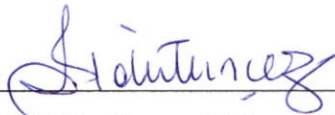

Dr. Öğr. Üyesi Aynur AKPINAR

Doç. Dr. Burcu GÜVENEK

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Yrd. Doç. Dr. Fatma Didem TUNÇEZ

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez/Proje Hazırlama ve Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu proje çalışmasında; proje içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Yasemin

16/04/2018

Yasemin ERKOÇ

ÖZET

2008 KÜRESEL KRİZİNİN TÜRKİYE EKONOMİSİNE ETKİLERİ

“ KONYA ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ ÖRNEĞİ”

ERKOÇ, Yasemin

Yüksek Lisans, Uluslararası Ticaret Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Bilge AFŞAR

Nisan, 2018

Krizler, ekonomilerde bir şeylerin normal gitmediğini piyasalarda yaşanan rutin akışın dışındaki halleri ifade eder. 2008 yılından itibaren kendini hissettirmeye başlayan ABD merkezli konut piyasasında yaşanan krizde de rutin dışı olaylar gerçekleşmiştir.

ABD’de başlayan ve etkisini kısa zamanda tüm dünya ’da hissettiren küresel çapta yaşanan bu krizin sonucu olarak hane halklarının servetleri azalmış, iç talepte daralmalar meydana gelmiş, büyük yatırım bankalarının birçoğu ciddi ve kalıcı hasarlara uğramıştır. Bunun yansısı birçok gelişmiş ülke ekonomileri daralma sürecine girmiş, gelişmekte olan ülkelerin büyümeleri yavaşlamış ve tüm dünya ‘da krizin olumsuz etkileri görülmüştür. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler küreselleşmenin bir neticesi olarak krizden kaynaklı olumsuzluklardan etkilenirken, Türkiye ekonomisi de bunlar arasında yerini almıştır. ABD tabanlı yaşanan küresel krizin hızlı şekilde yayılması ve etkisinin derin olması piyasaların bütünlük olması ile ekonomilerin kuvvetli bağlantısının sonucudur.

Türkiye ekonomisi de bu bağlantının neticesi ile krizden ticaret, finansman ve beklenti kanalları açısından etkilenmiştir. 2008 yılında yaşanan küresel kriz büyüme yönünden de ülkeleri olumsuz etkilenmiştir. Türkiye’nin 2008-2009 yılında kriz etkisi ile ekonomik büyümesi - % 4,8 olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılı itibari ile Türkiye için toparlanma süreci başlamıştır. Konya ekonomisi açısından da kriz 2009 yılında hissedilirliğini artırmıştır. Konya sanayisinde faaliyet gösteren birçok işletme de krizden etkilenmiştir.

Bu doğrultuda Konya Organize Sanayi Bölgesi hedef alınarak kriz yönetimi ile ilgili işletmelerin kriz öncesi, kriz anı, kriz sonrası çalışmaları adına neler yaptıkları tespit edilmiştir. Konya Organize Sanayi Bölgesinde 220 işletmenin görüşleri anket yöntemi ile değerlendirilmeye alınmıştır. Elde edilen verilerle ortalama, standart sapma, frekans dağılımları, ölçeklerin güvenilirlik katsayıları olan Cronbach Alpha analizleri yapılmıştır. Yapılan alışma sonucunda işletmelerin kriz döneminden daha az etkilenmeleri için, mümkün olduğunca krizden fayda, fırsat yaratmak adına ve kurumsallaşma yolunda etkili önlemler almaları gerektiği kanısına varılmış ve bunlarla ilgili öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelime: Kriz, 2008 Finansal Krizi, Ekonomi, Kriz Yönetimi

ABSTRACT

ECONOMIC EFFECTS OF THE GLOBAL ECONOMIC CRISIS of 2008

"KONYA ORGANIZE INDUSTRIAL REGION EXAMPLE"

ERKOÇ, Yasemin

Master of International Trade

Supervisor: Dr.Bilge AFŞAR

April,2018

Crises represent situations outside of the routine flow of events that occur in the markets that things do not go right in the economy. Out-of-the-ordinary events have also occurred in the US-based housing market crisis that began to feel itself since 2008.

As a result of this global crisis, the wealth of households has been reduced and domestic demand has narrowed, and many of the big investment banks have suffered serious and lasting damages. However, many developed countries' economies have entered the process of recession, the growth of developing countries has slowed down and the negative effects of the crisis have been seen all over the world. Developed and developing countries are affected as a result of the disadvantages caused by the crisis of globalization, Turkey's economy has taken its place among them. The rapid spread of the US-based global crisis and the deepening of its impact are the result of strong integration of markets and economies.

Turkey's economy from the crisis in trade with the outcome of these connections, financing and impact in terms of expectations channels. The global crisis experienced in 2008 negatively affected the countries in terms of growth. Turkey's influence in the 2008-2009 crisis with economic growth in the negative direction% - was at 4.8. As of 2010, it began the recovery process for Turkey. In terms of Konya economy, the crisis increased its sense of importance in 2009. Many businesses operating in Konya were affected by the crisis.

In this direction, it was determined that the companies related to crisis management were doing what they did for pre-crisis, crisis time, and post-crisis works by targeting Konya Organize Sanayi Bölgesi. In Konya Organized Industrial Zone, opinions of

220 operators were taken into consideration by questionnaire method. Cronbach Alpha analyzes were performed with mean, standard deviation, frequency distributions, reliability coefficients of the scales obtained. As a result of the study, it was concluded that businesses should benefit from the crisis as much as possible and to take effective measures in order to create opportunities and institutionalization so that they will be less affected from the crisis period.

Keywords: Crisis, 2008 Financial Crisis, Economy, Crisis Management

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
KABUL VE ONAY SAYFASI.....	i
BEYAN SAYFASI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR.....	xiv
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

KRİZ VE KRİZ OLUŞUMUNDA ETKİLİ FAKTÖRLER

1.1. KRİZ KAVRAMI.....	3
1.1.1.Krizin Tanımı	4
1.1.2. Krizin Özellikleri.....	4
1.1.3.Krizin Aşamaları	7
1.1.4. Ekonomik Kriz Ve Ekonomik Kriz Çeşitleri	9
1.2.KRİZ OLUŞUMUNDA ETKİLİ FAKTÖRLER	11
1.2.1. İç Faktörler.....	11
1.2.1.1. Finansman Sorunları	12
1.2.1.2. Örgütsel Yapı	13
1.2.2. Dış Faktörler.....	14
1.2.2.1. Ekonomik Dengesizlikler.....	15
1.2.2.2. Uluslararası Boyutta Dış Çevre Koşulları.....	15
1.2.2.3. Teknolojik Değişimler.....	16
1.2.2.4. Doğal Afetler.....	16

1.2.2.5. Politik Sosyo-Kültürel Faktörler	17
---	----

2. BÖLÜM

2008 FİNANSAL KRİZİNİN DÜNYA VE TÜRKİYE EKONOMİSİNE ETKİLERİ

2.1. 2008 FİNANSAL KRİZİNİN DÜNYA EKONOMİSİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ.....	19
2.2. 2008 FİNANSAL KRİZİNİN TÜRKİYE EKONOMİSİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ.....	30
2.2.1. Ekonomik Büyüme.....	33
2.2.2. İstihdam.....	38
2.2.3. Dış Ticaret Ve Ödemeler Dengesi.....	43

3. BÖLÜM

2008-2017 YILI KONYA EKONOMİSİ

3.1. KONYA'NIN EKONOMİK BÜYÜMESİ VE İSTİHDAMI.....	52
3.2. KONYA SANAYİSİ.....	56
3.3. KONYA'NIN DIŞ TİCARETİ.....	59
3.4. KONYA ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ ÖRNEĞİ.....	66
3.4.1. Araştırmanın Amacı	66
3.4.2. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılığı	66
3.4.3. Araştırmada Kullanılan Anket ve Yöntem.....	66
3.4.4. Araştırmanın Değişkenleri	67
3.4.5. Araştırmanın Hipotezleri	70
3.4.6. Araştırmanın Bulguları	70
3.4.6.1. Araştırmanın Bulguları İle Elde Edilen Demografik Özellikler Ve İşletmeler İle İlgili Tanımlayıcı Bilgiler	70
3.4.6.2. Araştırma Yapılan İşletmelerin Kriz Öncesi Yönetim Çalışmaları	75
3.4.6.3. Araştırma Yapılan İşletmelerin Kriz Sırasındaki Yönetim Çalışmaları.....	82
3.4.6.4. Araştırma Yapılan İşletmelerin Kriz Sonrası Yönetim Çalışmaları.....	87
3.4.6.5. Araştırma Yapılan İşletmelerin Sonuç Ve Analiz Kısmı.....	91
SONUÇ VE ÖNERİ.....	97

KAYNAKÇA.....	101
ÖZGEÇMİŞ.....	107

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Dünya Ekonomisinde Üretim Artış Hızı.....	21
Tablo 2. Dünya Ticaret Hacmi.....	22
Tablo 3. Kriz Sonrası Uygulanan Tedbir Politikaları.....	27
Tablo 4. Ülkelerin Kurtarma Paketi Hacimleri.....	28
Tablo 5. GSYH, Kişi Başına Gelir, Büyüme, Enflasyon, Bütçe Açığı Ve Cari Açık Gibi Başlıca Makroekonomik Göstergelerin Yıllık Değerleri.....	34
Tablo 6. İşgücü Durumu.....	40
Tablo 7. Cari İşlemler Ve Dış Ticaret Dengesi.....	44
Tablo 8. Dış Ticaret Verileri(Yıllık).....	45
Tablo 9. Dış Ticaret Verileri (Aylık).....	46
Tablo 10. Sektörel Bazda Dış Ticaret	48
Tablo 11. 2007-2016 Yılı Konya Nüfus Artış Hızı Ve Yoğunluğu	54
Tablo 12. Konya İli Temel İşgücü Göstergeleri 2008-2017.....	55
Tablo 13. Konya Organize Sanayi Bölgesindeki Firmaların Sayısı.....	57
Tablo 14. Konya Organize Sanayi Bölgesinde Üretim Yapan Firmaların Sektörel Dağılımı.....	58
Tablo 15.Konya'nın Dış Ticaret İstatistikleri(2002-2016).....	59
Tablo 16. Cinsiyet.....	70
Tablo 17. Medeni Durum.....	71
Tablo 18. Yaş.....	71
Tablo 19. Eğitim Durumu.....	72
Tablo 20. Firma Yaşı.....	73
Tablo 21. Hizmet Süresi.....	73
Tablo 22. Şirket Pozisyonu.....	74
Tablo 23. Kriz öncesi Yönetim Çalışmaları.....	75
Tablo 24. Kriz Rehberi.....	76
Tablo 25. Kriz Yönetim Ekibi.....	77
Tablo 26. Kriz Hazırlık Eğitimi.....	77
Tablo 27. Çalışanlara Kriz Yönetimi İle İlgili Bilgilerin Verilmesi.....	77

Tablo 28. Acil Bilgi Merkezi.....	78
Tablo 29. Krize Karşı Erken Uyarı Sistemi.....	78
Tablo 30. Bilimsel Çevre Analizi.....	79
Tablo 31. Strateji Ve Taktik Geliştirme.....	80
Tablo 32. Çalışanların Krize Karşı Psikolojik Olarak Uyarılması	80
Tablo 33. Çalışanların İş Güvenliği İçin Uyarılması.....	81
Tablo 34. Kriz Anı Yönetim Çalışmaları.....	82
Tablo 35. Yönetim Tarzında Değişiklik	83
Tablo 36. Moral Desteği Ve Motivasyonu.....	83
Tablo 37. Krizin Tüm Gelişmelerini Kaydetmek Ve Sürece Göre Davranmak.....	84
Tablo 38. Örgüt İçi Etkin İletişim.....	84
Tablo 39. Yeni Pazar Araştırması.....	84
Tablo 40.İşten Çıkarma.....	85
Tablo 41. Ücretsiz İzin Verme.....	85
Tablo 42. Ücretli İzin.....	86
Tablo 43.Kriz Sonrası Yönetim Çalışmaları.....	87
Tablo 44. Kriz Sonrası Durum Analizi.....	88
Tablo 45. Faaliyet Ölçeği Geliştirme.....	88
Tablo 46. Yeniden Yapılanma.....	89
Tablo 47. Küçülme	89
Tablo 48. Maliyetlerin Gözden Geçirilmesi Ve Düşürülmesi.....	90
Tablo 49. İnsan Kaynakları Niteliğini Geliştirmeye Yönelik Çalışmalar Yapmak ...	90
Tablo 50. Sonuç Ve Analiz.....	91
Tablo 51. İşgücü Verimliliğinin Artması.....	92
Tablo 52. Sermaye Verimliliğini Artırmak.....	93
Tablo 53. İhracatı Öğrenip Dış Pazara Açılmak	94
Tablo 54. Rakipler Krizden Olumsuz Etkilendiği İçin Pazar Payının Artışı.....	94
Tablo 55.Karlılığı Artırdık.....	94
Tablo 56. Kriz Nedeniyle Planladığımız Yatırımları Düşük Maliyetle Ve Uygun Koşullarla Gerçekleştirdik.....	95

Tablo 57. Hiçbir Fırsat Sağlayamadık, Zarar Ettik..... 95

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil:1	Kriz Süreci.....	7
Şekil:2	Enflasyon- Faiz Oranı.....	24
Şekil:3	Küresel Büyüme Oranı.....	26
Şekil:4	GSYH Büyüme Oranı.....	36
Şekil:5	Ortalama Enflasyon Oranı.....	36
Şekil:6	Türkiye'nin Ekonomik Büyümesi.....	37
Şekil:7	İşsizlik Oranı.....	39
Şekil:8	İstihdam.....	41
Şekil:9	Kayıt Dışı İstihdam.....	42
Şekil:10	Yurtiçinde Doğrudan Yabancı Sermaye Girişi.....	47
Şekil:11	Konya Açısından İl Bazında Kişi Başına GSYH (Yıllık).....	52
Şekil:12	Konya Açısından İl Bazında Kişi Başına GSYH (Aylık)	53
Şekil:13	2002- 2016 Konya İhracat Verileri	60
Şekil:14	En Çok İhracat Yapılan 10 Ülke.....	61
Şekil:15	Konya İhracatının Ana Sektörleri.....	62
Şekil:16	Konya İhracatının Alt Sektörleri.....	62
Şekil:17	2002-2016 Konya İthalat Verileri.....	63
Şekil:18	En Çok İthalat Yapılan 10 Ülke	64
Şekil:19	Konya İthalatının Ana Sektörleri.....	64
Şekil:20	Konya İthalatının Alt Sektörleri.....	65

KISALTMALAR

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

FED: ABD Merkez Bankası

IMF: Uluslararası Para Fonu

TMSF: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

TÜPRAŞ: Türkiye Petrol Rafinerileri Anonim Şirketi

TUSIAD: Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği

KTO: Konya Ticaret Odası

KOBİ: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler

KOSGEB: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı

SSK: Sosyal Sigortalar Kurumu

GSYH: Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla

KOSB: Konya Organize Sanayi Bölgesi

GİRİŞ

Küreselleşen dünyada rekabetin artması, teknolojinin gelişmesi ile birlikte her alanda yaşanan olumlu ve olumsuz etkiler dünyanın her yerinde hissedilmektedir. Nitekim 2007 yazında ABD’de yaşanmaya başlanan ve daha sonra 2008 yılının Eylül ayında ABD’nin dördüncü büyük yatırım bankası olan Lehman Brother’ın (600 milyar dolar borç) iflası ile dünya küresel ekonomik kriz altına girmiş oldu. Bununla birlikte dünyada birçok alanda krizin etkisi hissedilmeye başlamıştır. Özellikle ABD’de birçok finansal merkezde yatırım bankacılığı sistemi iflas etmiştir. Türkiye’de ise kriz 2008 yılının son çeyreğinden itibaren hissedilmeye başlamıştır. Kriz öncesi Türkiye’nin dış talep ve finansman olanaklarının yavaşlaması kriz sonrasında kendini daha çok hissettirmiştir. Ekonomide üç çeyrek üst üste daralma görülmüştür.

Ekonomik küreselleşme kırılgan yapıda olan ekonomilere sahip ülkeleri ve gelişmekte olan ülkeleri fazlasıyla etkilemiştir. Birçok ekonomik alanda meydana gelen olumsuzluklar neticesinde makroekonomik verilerin kötüleşmesi açısından ve sanayi üretimi azalması, işsizlik oranlarının artması neticesinde ülkelerin de kaçınılmaz olarak yoksulluk oranlarında artış meydana gelmiştir. Benzer şekilde artan devlet politikaları ve sosyal harcamalar sorunu ile karşılaşılması da kaçınılmaz olmuştur. Krizlerin hızlı bir şekilde yayılması ve etkisinin derin olması küreselleşme ile ekonomilerin kuvvetli bağlantısını ortaya koymaktadır.

Kriz dönemlerinde birçok sektörde de kriz hissedilmiştir. Buna rağmen birçok işletme krizi daha az zararla atlattık ve bazen de krizi fırsata çevirici uygulamalar geliştirmişlerdir. Bu çalışmada 2008 Küresel Finansal Krizi’nin Türkiye ekonomisine etkilerini incelemek ve ardından kriz dönemlerinde işletmelerin yaptığı krize yönelik çalışma faaliyetlerinin önemine değinmek amacıyla Konya Organize Sanayi Bölgesinde Krize yönelik anket çalışmasına yer verilmiştir.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kriz kavramı, kriz oluşumunda etkili olan faktörler ele alınmıştır. Kriz kavramı tüm detaylarıyla izah edilmiş krizin özellikleri ve aşamaları, ekonomik kriz başlıklarına yer verilip açıklanmaya çalışılmıştır.

Kriz oluşumunda etkili faktörler iç ve dış faktörler başlığı altında ayrıca incelenmeye çalışılmıştır.

İkinci bölümde 2008 Finansal Krizi'nin dünya ve Türkiye ekonomisine etkileri incelenmiştir. İlk olarak dünya üzerindeki etkileri ve daha sonra Türkiye ekonomisine olan etkileri açıklanmıştır. Türkiye ekonomisine olan etkileri ekonomik büyüme, istihdam, dış ticaret ve ödemeler dengesi başlıkları altında detaylı olarak incelenmeye çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde 2008 Finansal Krizin Konya ekonomisi üzerindeki etkileri incelenmiştir. Konya ekonomisi ele alınırken ekonomik büyüme, istihdam, dış ticaret ve ödemeler dengesi incelenmiş olup ardından Konya Organize sanayi bölgesi örneği kısmında yapılmış olan ankete yönelik araştırmanın amacı, kapsamı, yöntemi ve elde edilen bulgulardan bahsedilerek uygulama değerlendirilmeye çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KRİZ VE KRİZ OLUŞUMUNDA ETKİLİ FAKTÖRLER

1.1.KRİZ KAVRAMI

Kelime olarak kriz, Latince'de "yargı ve karar verme", İngilizce'de "ciddi bir sorun veya tehdit durumu", Türkçe'de "buhran yani sıkıntılı dönem", Arapçada "dönüm noktası veya güçlük dönemi", Çince'de ise "tehlike ve fırsat" anlamlarına gelmektedir. Çince'deki fırsat anlamını haricinde krizin genellikle arzu edilmeyen sıra dışı ve sıkıntılı bir dönemi ifade ettiği açıkça görülmektedir. (Uras, 2017: 21,22)

Kriz kelimesi ilk olarak askeri ve tıbbi alanda görülmekle birlikte 18.yy'da Sosyal Bilimler alanında da kriz kavramı kullanılmıştır. Ekonomi alanında kriz kavramı 1929 Büyük Buhranla beraber adını duyurmaya başlamıştır ve Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanan Türkçe sözlükte kriz "bir ülkede veya ülkeler arasında, toplumun veya bir kuruluşun yaşamında görülen güç dönem, bunalım, buhran" olarak ifade edilmektedir. (Türk Dil Kurumu, 2017)

Başka bir ifade ile krizi açıklayacak olursak kriz, daha iyiye ya da daha kötüye giden bir yolda kararların doğru olarak verilmesi gereken kısıtlı ve bir o kadar da önemli bir zamanı ifade etmektedir. Kriz kavramının tanımı son derece geniştir ve yapılan tanımlardan da yola çıkarak kriz dengeli bir durumdan dengesiz yani sıkıntılı belirsiz rutin olmayan bir duruma geçiş olarak ifade edebiliriz. Kriz aslında ilk olarak ekonomide bir şeylerin normal rutin akışında olmadığını gösteren yani normal piyasa mekanizması içerisinde piyasaların işleyemez hale gelmesi, duraksaması bazen tıkanması sonucu aşırı duyarlı bir hale gelmesi ile piyasada dalgalanmalara neden olmaktadır.

1.1.1. Krizin Tanımı

İşletmeler kurulurken en önemli amaçları kar maksimizasyonu sağlamak ve piyasadaki değerini artırmaktır. Küreselleşen dünyanın etkisi ile işletmeler gelişme ve büyüme arzusu içindedirler. Bunu yaparken ülkenin kalkınması ve refah seviyesinin artmasını sağlarlar. Rekabet ortamında bunu yapmaya çalışan işletmeler zaman zaman beklenmedik durumlarla karşı karşıya kalabilirler. Bu açıdan bakılacak olursa Kriz, beklenmeyen ve önceden sezilmeyen, acele yanıt verilmesi gereken, örgütlerin önleme ve uyum mekanizmalarını etkisiz hale getirerek, mevcut değerlerini, amaçlarını ve varsayımlarını tehdit eden gerilim durumudur. (Dinçer, 1998: 385)

Kriz; ortamda meydana gelen değişim sonucu bir sistemin rutin işleyişini sekteye uğratan, sistemin veya tarafların temel yapısına, değerlerine, düzenine ve amaçlarına yönelik önemli derecede tehdit oluşturan, bazen beklenmedik şekilde meydana gelen ve aciliyet arz eden, zaman baskısı ve yüksek belirsizlik altında kritik kararlar alınmasını gerektiren, gelişmeler üzerinde kontrolün azaldığı istikrarsız bir durumdur. (Uras, 2017:25)

Ekonomi alan itibari ile kriz kavramının en yaygın kullanıldığı alanların başında gelmektedir. Bu bağlamda ekonomide kriz; tüm piyasalarda (para, sermaye, mal ve hizmet, işgücü) tüm karar birimlerini aşırı ihtiyatlı veya kararsız davranmaya iten ve ekonomik göstergelerde sürekli bir kötüleşme yaratan kuvvetli bir güven sarsılması olgusu olarak tanımlanmaktadır. (Seyidoğlu & Yıldız, 2006:93)

1.1.2. Krizin Özellikleri

Kriz süreci işletmeler açısından sorunların ve alınacak olan kararların zorlaştığı bir süreçtir. İşletmelerin amacı bu zorlu süreçte ayakta kalabilmek ve krizden en az zarar alarak çıkmaktır. Bu yüzden kriz süreci işletmeler açısından zorlu bir süreçtir. Kriz çoğu zaman önceden kendinden haberdar edip çıkış sinyalleri verse de bazı durumlarda bunu göstermesi mümkün değildir. Doğal afetler bunlardan biri olarak gösterilebilir.

İşletmeler krize girerken birçok etken meydana gelebilir. Bunların en başında likidite sıkıntısı yer alır. Ardından satış düşüşü ile birlikte ekonomik dengesizlikler, artan

rekabet koşulları, siyasi ve ekonomik olaylar, işletmelerin bilgi ve haberleşme ağının yetersiz veya yanlış olması gibi etkenler krize önemli ölçüde neden olabilirler. Bu etkenler beraberinde ekonomik anlamda istikrarsızlık ve dengesizlik ile birlikte istihdam ve enflasyon sorunlarını da beraberinde getirirken, ithalat ve ihracata yansıyan satış düşüşleri döviz kuru dalgalanmaları tüm piyasalarda hissedilebilir ve büyük olumsuzluk, tehlike ortamı meydana getirir.

Daha önceden de açıklamış olduğumuz kriz tanımlarını da göz önünde bulundurarak krizin temel özelliklerinden bahsedilecek olursa;

- İşletme öngörme ve önleme sistemlerinin yetersiz kalması
- Üstesinden gelinmesi için atılması gereken adımların kararlaştırılması için yeterli bilgi ve
- Acil müdahale gerektirmesi
- Kriz durumunun öngörülmemesi
- Karar alıcılarda gerilim yaratması
- Korku ve paniğe yol açması
- Yetkiyi merkezileştirmesi olarak sıralamak mümkündür. (Özdemir, 1995:143,144)

Krizin tanımından da bahsettiğimiz gibi krizler olağan olmayan rutin dışı durumlardır. Her zaman karşılaşılan bir durum değildir. Kendine özgü olağandışı durumlarda ortaya çıkarlar. Bu yüzden krizleri olağan olmayan durumlardan ayıran özellikler vardır. Bu özelliklerden bahsedilecek olursa; Kriz normalde görülen olaydan daha çok acil cevap verme ile ön plana çıkmaktadır. Kriz zamanlarında acil cevap vermenin yanı sıra bu doğrultuda da çabuk hareket etmek önemlidir. Kriz anında hızlı ve çabuk hareket etmenin gerekliliği, kriz ile yaşanan belirsizliklerin şiddetinin azalmasında sınırlı zaman ve sınırlı girdiler ile gelişmeleri takip etme olanağının yetersizliğini ortadan

kaldırmaktadır. Krizin özellikleri arasında sınırlı kaynaklarla faaliyet gösteren işletme yönetiminin amaçları ve yapılacak faaliyetleri belirlemede yetersiz kalmasıdır.

Değişen durum önceden tahmin edilemediği ve çabuk hareket gerektiği için amaçlar çeşitlenir. Önceden başarıya götüren veya başarısızlık getiren faaliyetlerin yeni durumda değişmesi söz konusudur. İşletmelerin ekonomik ve olarak stratejik bilgi kaynağında yaşanan yetersizlik sebebiyle sorunların geniş olduğu zaman ve alan diliminde karar almak gerekmektedir. Kriz anında yapılan değişme ve gelişmeler işletmenin varlığına da ciddi şekilde zarar vermektedir. Kriz işletmenin temel amaçlarına, yaklaşım ve değerlerine zarar verebilir. Ve sonucunda işletmenin değişmesini zorunlu kılabilir. Kriz ile birlikte yaşanan değişimler işletmenin krize karşı önlem alma sistemini yetersizleştirir. Temelde krizin ortaya çıkması da işletmelerin krizi tespit etmede, önlemede veya değişikliklere uygun cevap vermede yetersiz kalması halinde ortaya çıkmaktadır. (Dinçer, 2013:313)

Krizler örgüt tarafından beklenmeyen ve önceden herhangi bir belirti olmaz ise sezilmesi güç bir durum olduğundan krizi rutin ve olağan bir durum gibi olmaktan ayırt eden en önemli özelliklerin başında çabuk hareket etme ve acil cevap verme kaçınılmazdır. İşletmelerin bu durumda gerilime iten en önemli konu ise belirsizliktir. Kriz durumunda tam bu noktada devreye girer ve örgütlerin krizi tespit etmede, önlemede ve yapılan değişikliklere yeterli veya doğru cevap verememesinden kaynaklanmaktadır.

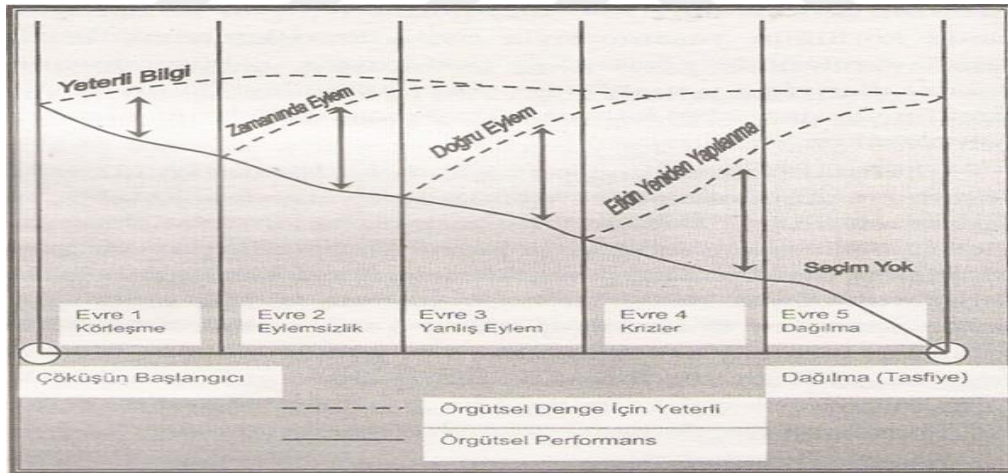
Bu bağlamda, krizi rutin ortamdan ayıran özellikler şunlardır;

- Kriz ciddi bir hastalık gibidir ve ciddi bir müdahale gerektirmektedir.
- Baskı, güvenlikten yoksunluk, belirsizlik, endişe ve panik gibi pek çok faktörü bir arada barındırabilirler.
- Bazı krizler yüzeye çıkıncaya kadar uzun bir süre geçer. Bazı krizler ise aniden ortaya çıkabilir.

- Krizler örgütle ilgili üçüncü kişileri de (yönetici, iş gören, hissedar, devlet vb.)
- Krizin kesin çözüm formülü yoktur. Tekrar ortaya çıkabilir.
- Kriz mutlak bir felaket değildir. Fırsatlar grubuna dönüştürülebilir. (Tüz, 2001: 11)

1.1.3. Krizin Aşamaları

Kriz birdenbire ortaya çıkan ve örgütlerin rutin sistemini bozan bir durumdur. Örgütler bu durumun sinyallerini önceden alarak çalışmalar ile krizden en az zararla ayrılabilirler. Kriz sürecini her biri alt aşamadan oluşan kriz öncesi dönem, kriz dönemi, kriz sonrası dönem olarak üç boyutta ele almak mümkündür. Örgütün dış çevresindeki değişimleri önceden sezerek tedbir alamadığı, örgütsel yetersizlikler, performans düşüklüğü gibi krize işaret eden bazı ipuçlarının geliştiği aşama krizin körlük aşamasıdır. (Uyan, 2016: 693,694)

Şekil 1. Kriz Süreci

Kaynak:Tüz, 1996: 12

Krizin gelişim dönemi Jonsson ve Weitzel'e göre "körlük, eyleme geçmeme, yanlış eylemler" olmak üzere üç aşamada anlatılır. Krizin gelişim döneminde, krizin meydana geleceğine ilişkin bir takım belirtiler gelişim gösterir. Krizin gelişim döneminde üç

aşama yer almaktadır. Bunlar körlük, eyleme geçmeme, yanlış eylem. Körlük döneminde; krizin tanınması önemlidir. Örgütlerde bu dönemde performanslarda aksamalar örgütsel yapıda yetersizlik başlamıştır. Bu dönem birçok örgüt açısından kriz belirtisi olarak anlaşılmadığından örgütlerde değişime ihtiyaç hissedilmez. Eyleme geçmeme döneminde, körlük döneminde meydana gelen performansta olan aksamalar yani performansın düşüklüğü devam ettiği halde örgüt faaliyete devam eder. Örgütün verimliliği ve kalitesi performansa bağlı olarak azalır ve kriz giderek belirgin bir hal alır. Yanlış eylem döneminde ise, sorunlar yavaş yavaş fark edilir ve bilinen bazı çözümler uygulanır. Değişim için eyleme geçilmez. Performans düşüklüğünün devam etmesiyle birlikte de panik ortaya çıkar ve kriz kaçınılmaz olur. (Aktaran :Pekcan, 2010: 13)

Krizin ortaya çıkmasıyla beraber kriz artık işletmeyi etkisi altına almaya başlamıştır. Bundan sonra krizden kaçınmak zor bir hale gelmiştir. Her işletmeye göre zarar ve karmaşıklık durumu farklılık gösterebilir. Bu karmaşıklık ve zarar durumu işletmelerde fazla hissedilirken diğer işletmelerde daha az hissedilebilir.

Krizin ilk aşamalarında da krize karşı verilen mücadele zorlu olmakla beraber motivasyonda da sorunların olması muhtemeldir. İşletmelerin kriz sürecinde krizin şiddetlerini azaltmak ve an az hasarla krizden çıkmak için birçok çalışma yaparlar. Kriz sürecinde krizin şiddeti azaltılsa da tamamen bittiğini söylemek doğru değildir. Fakat başarılı bir kriz süreci geçiren bir işletme için bu aşamayı daha çabuk atlatacağını söyleyebiliriz.

Krizin son aşaması ise krizin sona ermesi aşamasıdır. Burada örgütler kriz süresince örgütü krize karşı iyi bir şekilde korumuş, yönetmiş ve faaliyetlerine zarar vermeden kriz sürecini doğru ilerletebilmişse kriz sonrasında faaliyetlerine başarılı bir şekilde devam eder. Bunun aksi olduğu takdir de ise kriz, örgütün sonu anlamına gelebilir.

1.1.4. Ekonomik Kriz Ve Ekonomik Kriz Çeşitleri

Kriz, ortamda meydana gelen değişim sonucu bir sistemin rutin işleyişini sekteye uğratan, sistemin veya tarafların temel yapısına, değerlerine, düzenine ve amaçlarına yönelik önemli derecede tehdit oluşturan bazen beklenmedik şekilde meydana gelen ve aciliyet arz eden, zaman, baskısı ve yüksek belirsizlik altında kritik kararlar alınmasını gerektiren gelişmeler üzerinde kontrolün azaldığı istikrarsız bir durumdur. (Uras, 2017: 25)

Temel olarak, herhangi bir kriz işleyen sistemin bir yerde tıkanması veya akışının tamamen kaybolması ile oluşur. Ekonomik dengeler ile oluşan ve belirli bir akış hızı ve buna bağlıda belirli bir ekonomik değer taşıyan sistemler, akışın herhangi bir şekilde tamamen durması veya akış iletim kanallarından herhangi birinin tıkanması sonucu krize girerler. Kriz hali ekonomik istemlerin rutin davranmalarını ve gerekliliklerini yerine getiremediği ve pozitif faydadan uzak çatışma hallerinin yoğun yaşandığı bir haldir. Bu halin geniş ölçekli olması dünya çapında krizi, bireysel ölçekli olması kişisel ekonomik krizi simgeler. ("Sanal", 2017: 4)

Bu tanımdan da yola çıkarak ekonomik krizi özetlemek gerekirse genel itibari ile ekonomik kriz, talepte yaşanan düşüş bunun yanı sıra işsizliğin artması ve dolayısıyla yaşam standartlarının azalmasıyla birlikte finansal piyasalardaki belirsizlikler, yerli para biriminin yabancı para birimleri karşısındaki değerinin azalması hisse senedi fiyatındaki düşüşler ekonomik krizi ortaya çıkarabilir. Ekonomik krizler finansal sektörlerden ortaya çıkabileceği gibi reel sektörlerden de kaynaklanabilir. Bazen reel sektörlerde meydana gelen krizler finansal sektörü de etkileyebilir. Burada dikkatle ayrılması gereken iki olay vardır. Finansal sektörden bahsedilen bankalar, finansal kiralama (leasing) şirketleri, factoring şirketleri, sigorta şirketleri gibi şirketlerdir. Bu alanda meydana gelen krizler finansal (mali) krizlerdir. Reel sektör krizi, reel sektör şirketlerinin aldıkları kredileri geri ödeyememelerinden kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye'nin 2001 yılında yaşadığı kriz ekonomik tabanlı finansal (mali) sektör kriziydi" denebilir. 2008 yılında yaşanan kriz ise küresel boyutta bir ekonomik krizdir.

Ekonomik krizler, finansal (mali) ve reel sektör krizi olarak ayrılmak ile birlikte çeşitlilikte arz etmektedir. Ekonomik krizleri ulusal, bölgesel, küresel olmak üzere üç başlık altında incelenebilir.

İlk olarak, ulusal ekonomik krizlerden bahsedilecek olursa, küreselleşme ile birlikte yaşanan krizler tüm ülkelerde hissedilme derecesini artırmıştır. Küreselleşmeden önce kapitalizmin hissedildiği dönemler itibariyle krizler yalnızca bölgelerle sınırlı kalmakta iken bir istisna olarak 1929 yılında yaşanan Büyük Buhran tüm dünya tarafından hissedilmiş bir krizdir. Krizler ortaya çıktıkları yerler itibari ile hissedilme derecelerini belirlemektedirler. Krizin baş gösterdiği ülke itibari ile küçük bir ekonomiye sahipse bazen sadece çıktığı ülke ve yakın çevresini etkilemekle kalırken büyük ve dünya ticareti içinde önemli yere sahip olan ülkelerde yaşanan krizler neredeyse tüm ülkeler tarafından hissedilmektedir. Örneğin; 2001 yılında Türkiye’de yaşanan kriz başta Rusya olmak üzere Türkiye’ye komşu Ortadoğu ülkelerinde bazı etkiler yaratmış, ondan öteye bir sıçraması olmamıştır. ("Sanal", 2017: 3)

İkinci olarak, bölgesel ekonomik krizden bahsetmek gerekirse, bir ekonomide başlayan kriz diğer ekonomik ilişkileri olan bölgelere sıçrayarak bölgesel ekonomik kriz halini alabilirler. 1997 Asya krizi buna örnek olarak gösterilebilir. Bu krizin çıkış yeri Tayland’dır. Daha sonra kriz Singapur ve Hong Kong gibi bölgelerin güçlü ekonomilerine de sıçramıştır. Bu durumun sonucunda tüm bölge ve bölgelerde bulunan işletmeler bu durumdan etkilenmişlerdir.

Üçüncü olarak küresel ekonomik kriz; kapitalizm sonrası sermaye hareketliliğinin artması ve piyasaların canlılık kazanması sonucu büyük ve orta ölçekli ekonomilerde yaşanan olumlu ve olumsuz gelişmelerden etkilenme derecesi ile yaşanan küresel krizlerin yayılma ve hissedilme dereceleri artmıştır. 2008 yılında ABD ‘de ortaya çıkmaya başlayan ve yılın ikinci çeyreğinde kendini önemli ölçüde hissedilir kılan Mortgage kredisi ile yaşanan kriz ilk olarak İngiltere, Çin, Hindistan, Rusya ve Brezilya başta olmak üzere gelişme yolundaki ülkeleri pek etkilemeyeceği düşünülürken bu tahmin gerçekleşmemiş ve bütün ülkeler krizden etkilenmişlerdir. ("Sanal", 2017: 2)

Küreselleşme neticesi olarak ekonomik yapıda gerçekleşen sermaye hareketliliğinin serbest bırakılması krizlerin çok daha hızlı ve kolay yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Buna örnek olarak, 1990'larda Japonya da yaşanan büyük mali kriz sonucunda o yıllarda Dünya'nın en büyük bankaları arasında yer alan Japonya bankalarının bir bölümü batmış, bir bölümü de başka bankalarla birleşmek zorunda kalmıştır. (Eğilmez, 2009: 53)

Fakat kriz Japonya çevresi ile sınırlı kalmış yayılmamıştır. Günümüzde ise sermaye hareketliliğinin serbestliğinin sonucu olarak finansal sistem iç içe girmiş durumdadır. Bu nedenle yaşanan bu denli bir krizin yayılmaması olanaksızdır.

1.2. KRİZ OLUŞUMUNDA ETKİLİ FAKTÖRLER

Krizin ortaya çıkmasında etkili faktörler vardır. Kriz oluşumunda etkili faktörler iç ve dış faktörler olmak üzere iki başlık altında incelenebilir.

1.2.1. İç Faktörler

Krizin ortaya çıkmasına neden olan işletme içi yetersizlik ve benzeri sorunlardır. Genelde krizin asıl nedeni dış çevreden kaynaklı gibi olsa da, krizin yaşanmasında işletme içi faktörlerinde önemli ölçüde etkisi vardır. İşletmeler başarısız yönetim, yetersiz iç çevre koşulları nedeniyle kriz işletmelerde kaçınılmaz bir hal alabilir.

İşletmeleri başarısızlığa ve nihayet krize götürebilecek birçok işletme içi faktör sayılabilir. Bunlardan en etkili olabilecekler aşağıdakiler gibi sıralanabilir;

1. İşletmenin büyümesinin yeterince sağlanamaması veya büyüme hızının gereğinden fazla olarak tespit edilmesi,

2. Dünya’da, ülkede ve endüstride ortaya çıkan gelişmelerin önünde yer alınmaması veya en azından bu gelişmelerin izlenememesi,
3. Finansal planlamanın yetersiz oluşu, finansman gereksinimleriyle kaynaklar arasında dengenin kurulmayışı, kaynakların süreleriyle bunların yatırıldıkları iktisadi varlıkların kullanım süreleri arasında uyum olmayışı,
4. İşletmenin tüm yönetiminin, ayrıntıya inen konulara kadar tek bir elde toplanması,
5. Yetki ve sorumluluk dağılımındaki yetersizlik,
6. Verimliliğin ve etikliğin yeterince yapılmaması
7. Olumsuz gelişmelere karşılık zamanında, yerinde ve etkili önlemlerin alınmaması,
8. İyi bir borçlanma politikasının oluşturulması,
9. Geleceğe yönelik tahminlerin yapılmaması,
10. Mevzuatın ve yeni gelişmelerin yeterince izlenememesi.(bilgi eksikliği)

(Coşkun, 1995:12-15)

1.2.1.1. Finansman Sorunları

Frederic S.Miskin’e göre ekonomik krizin temel sebepleri şu dört faktördür;

- Faiz oranlarındaki artışlar
- Belirsizliklerdeki artışlar
- Varlık piyasasının bilanço üzerindeki etkileri
- Bankacılık sektöründeki problemler

Bu dört unsur ekonomik krizlerin temelini oluşturmaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler krizin temel sebepleri olan finansal istikrarsızlık olarak belirlenen faiz oranlarının artışı, bankaların bilançolarında meydana gelen olumsuzluklar yaşanabilecek olası bir finansal kriz durumunu ortaya koymaktadır. Bu dört unsurdan biri finansal krizin başlaması için yeterli olurken, birden fazla faktörün bir arada görülmesi krizi daha da derinleştirecektir. (Çiğdem, 2011:34)

Nakit akışlarında yaşanan olumsuzluklarda finansal kriz oluşumunda önemli rol oynarlar. Finansal krizin ortaya çıkma nedenleri arasında kredileri yanlış kullanım

sorunları, hükümet müdahaleleri ve yeni düzenlemeler tüketimin aşırı boyutta olması, müşterilerin azalması gibi etkenleri saymak mümkündür. Krizden az zararla çıkmak için nakit akışının düzeni korunmalı ve işletmeye nakit girişi sağlamak zorundadır.

Bu gibi nakit elde etme ya da yaratma yolları ise şöyledir;

- Vadeli satışlarda süreyi kısaltmak veya peşin satışa geçmek,
- Bilanço dışı aktif bulmak,
- Ortalık yoluna gitmek,
- Etkinlik ve verimliliği artırmak,
- E-ticaret veya doğrudan pazarlama gibi tekniklerden yararlanmak,
- Ortak pazarlama sistemi kullanmak,
- Giderleri gözden geçirerek tasarruf sağlamak,
- Yüksek düzeyde kredi sağlamak. (Örnek & Aydın, 2011: 65)

1.2.1.2. Örgütsel Yapı

Örgütsel yapı işletmenin temel yapısını oluşturur iken yönetiminde hareket edebilme yeteneğini belirler. Bunun yanı sıra hiyerarşik yapının geniş olduğu örgütlerde krizle mücadele etmek oldukça zor bir hal alır. Yetki ve görevlerle ilgili durumlarda yaşanan olumsuzluklar krizleri derinleştirmektedir. Krizlere hazırlıksız yakalanan örgüt yapılarında yöneticiler ve çalışanlar nasıl hareket edeceklerini bilmeyebilmektedirler. Bu nedenle işletmeler krizlerden ancak organik yapılanma yoluyla çıkarabilirler. (Venkateswaran, 2005: 29,38)

İşletmelerin örgüt yapısında şu sorunlar görülebilir;

- Sık sık yapılan önemli hatalar,
- Karar verme ve uygulamada yavaşlık,
- İşveren - iş gören iletişim kopukluğu,
- Yenilik ve yaratıcılık yönünden yetersizlik,
- Denetim alanının aşırı geniş ya da dar olması,

- Amaçların belirgin olmaması,
- Aşırı iş yükü,
- Sinirsel gerilim,
- İş ortamından hoşnutsuzluk vb. (Arbak, 2011: 15)

1.2.2. Dış Faktörler

Dış çevre faktörleri iç çevre faktörlerinden farklı olarak işletmenin kontrolü dışında oluşan ve büyük ölçüde işletme tarafından kontrolünün sağlanamadığı ve işletmelerin krize girmesinde en önemli rol oynayan etmenlerdir. Dış çevrede meydana gelecek sürekli değişen bir çevrede işletmeler belirsizlik ve beraberinde yönetsel karar alma problemi ile karşı karşıya kalacağından dolayı işletmeler esnek bir yapıda yapılmalı ve düzenlemelerini buna göre şekillendirmelidirler. Bu değişkenlere uyum sağlayabilen işletmeler hızla büyüyebilirler, bunun aksi durumda ise işletmelerin ömrü sona erebilir.

Gelişmekte olan ülkeler için kriz önceden önlem alınması gereken bir kavram olmasının yanı sıra sürekli değişkenlik gösteren ekonomik dalgalanma içerisinde işletmelerin devamlılığı açısından her işletmenin kendi içinde olası bir krize karşı önceden tedbirlerini alması gereklidir. Küreselleşme etkisi ile Dünya’da ve ülkemizde teknolojinin getirmiş olduğu sürekli gelişmekte olan iş hayatı içerisinde yeni ekonomik kavramlar ile krizde çeşitlilik arz etmektedir.

Dolayısıyla günümüzde, işletmelerin bu dolaylı veya dolaysız olarak dış çevreden etkilenmemesi imkânsızdır. Bu nedenle iç faktörler dış faktörlere göre daha fazla kriz ortamına zemin hazırlamaktadır. Dış çevrede de etkili olan birçok faktör vardır. Bunlar;

- Ekonomik dengesizlikler
- Uluslararası boyutta dış çevre koşulları
- Teknolojik değişimler
- Doğal afetler
- Politik, sosyo – kültürel faktörler, olarak sıralanabilir.

1.2.2.1. Ekonomik Dengesizlikler

Ekonomik dengesizlikler piyasada farklı etkinlik alanlarındaki ekonomik yapının özellikleri ve içinde bulunduğu alanın yönüyle ilgilidir. Piyasadaki arz – talep dengesinin bozulması sonucu ekonomik dalgalanmalar ve istikrarsızlıklar, işletmelerin giderlerini, pazarlayacakları ürünlerin fiyat ve miktarını, ödemeler dengesini, karlılığın düşmesini, büyüme gücünün azalmasını ve yatırım kararlarını etkileyecektir.

Merkezi planlama ekonomilerinde pazar ekonomilerine göre belirsizlik ve karmaşıklık daha azdır. Bu yüzden pazar ekonomilerinde işletmelerin krizin içinde yer almaları daha muhtemeldir. Bunun nedenleri arasında dış çevrede meydana gelen değişikliklere uyum sağlayamamaları gösterilebilir. Örneğin, ülkemizde ekonomik istikrarı sağlamak için uygulamaya konulan 5 Nisan Ekonomik Tedbirleri sonucu döviz kurunda yaşanan yükselme, döviz üzerinden satış yapan, güçlü ihracat faaliyetleri bulunan işletmelere önemli karlar sağlamıştır. Aynı dönemde mevduata uygulanan yüksek faiz politikası sonucu işletmelerin faaliyet dışı gelirlerinde önemli artışlar olduğu gözlenmektedir. (Develioğlu, 2014: 41,42)

1.2.2.2. Uluslararası Boyutta Dış Çevre Koşulları

Küreselleşen dünya' da uluslararası çevre işletmelerin ticaret alışkanlıklarını değiştirmekte ve işletmelerin başarılarını doğrudan etkilemektedir. Ticaret yapılacak olan ülkenin genel yapısının bilinmesi, sosyo – kültürel yapılarının, vergiler ile ilgili yasal düzenlemelerinin, ticaret birliklerinin bilinmesi önemlidir. Bu gibi konuların bilinmemesi sonucunda beklenmedik problemlerle karşılaşmak kaçınılmaz olabilir.

1.2.2.3. Teknolojik Değişimler

Teknolojideki değişimler toplumsal hayatı ve buna bağlı olarak işletmelerde değişimi zorunlu duruma getiren önemli bir faktördür. Teknolojik gelişmeler işletmeye kendini zorla kabul ettiren, ettirtmezse kriz yaratan bir baskı unsurudur. Özellikle 19.yüzyılda başlayan makinalaşma ve otomasyon işletmelerinin üretim konusu ürünlerine alternatifler yaratma yönünde etkili olmuştur. (Tüz, 1996: 6)

Günümüzde teknoloji, devamlı olarak gelişim göstermekte ve neredeyse tüm alanlarda kendisindeki değişimlere uyum sağlamayı mecbur kılar hale gelmektedir. İşletmelerin kullandığı teknolojilerde değişikliğe uyum, değişikliğin hızı ve teknolojiye bağımlılığın derecesi oldukça önemlidir. Bu etkenlere uyum sağlayamayan işletmelerin devamlılığını sürdürmemeleri ve krizden etkilenmemeleri olanaksızdır. Dış çevrenin en önemli faktörlerinin başında yer alan teknolojik değişimler, teknolojinin hızla gelişmesi ile işletmelerin yönetim sürecinden üretim sürecine hatta dağıtım ve satış sonrası hizmete kadar bütün süreçleri etkiler.

1.2.2.4. Doğal Afetler

Krizler içerisinde yer alan doğal afetler deprem, sel, yangın, nükleer felaketler gibi felaketler olarak gösterilebilir. Doğal afetlerin ne zaman olacağını bilinememesi ile beraber felaketin boyutlarını en aza indirmek için yapılabilecek çalışmalar mevcuttur. Doğal felaketler, kriz yönetimi açısından birbirini tetikleyen nitelikteki krizlere en belirgin örnekleri oluşturmaktadır. 17 Ağustos 1999' da ülkemiz Marmara depreminin neden olduğu büyük can ve mal kayıplarıyla karşılaşmıştır. Ayrıca buna ek olarak, TÜPRAŞ 'ta ortaya çıkan yangın günlerce söndürülemediği ve eksik kriz yönetimini ortaya koymuştur. (Baydaş, 2013: 14)

1.2.2.5. Politik, Sosyo –Kültürel Faktörler

Birçok krizin temeli ekonomik olsa da politik ve yasal faktörler iş ve ülkeler arasındaki ekonominin yerini zaman zaman almaktadır. Ekonomik açıdan güçlü durumda olamayan ülkeler bu faktörlerden olumsuz yönde etkilenebilmektedirler. Bu olayı önleyebilmek ve karmaşa ortamının yaratılmaması adına Politikacıların alması gereken önlemlerin başında kamuoyunda güveni sağlamaları gereklidir. Hükümetlerin sık sık değiştiği ülkelerde dış yatırımcılar tedirgin olacaklardır. Bu da iş adamlarının sorunlarını anlatacak politik iradeyi bulmakta zorlanmalarına neden olacaktır. (Örnek & Aydın, 2011: 55)

Sosyal ve kültürel açıdan dış çevre faktörlerine baktığımızda dış çevrede yer alan sosyal faktörler, kişilerin ya da örgütlerin tutumlarını, yaşayış şekillerini, kültürlerini ve inanç değerlerini, demografik özelliklerini açıklamaktadır.

Küreselleşen dünyamızda hızla büyüyen teknolojinin de etkisi ile sosyal ve kültürel farklılıkları tespit etmek, bireylerin yaşayış şekilleri hakkında fikir edinmek oldukça kolaylaşmıştır. İşletmeler müşterilere yönelik yerel değerlere ayak uydurmak onlar hakkında bilgi sahibi olmak zorundadırlar. Böylece, uluslararası pazarlara açılmaları daha kolay ve başarılı olacaktır.

Sosyal ve kültürel çevre faktörü krizi meydana getirebilecek en yavaş işleyen faktördür. Çünkü örgütlerin ve toplulukların istekleri, değer yargıları ve tutumları kısa sürede değişiklik göstermeyeceği gibi uzun dönemde bu risk arz ederek krize yol açabilir. İşletmelerin bu değişimi fark etmeleri ve önceden tedbir almaları krizden etkilenmelerini önlemektedir. Bunun aksi durumda işletmeler kriz ile karşı karşıya kalabilirler.

İKİNCİ BÖLÜM

2008 FİNANSAL KRİZİNİN DÜNYA VE TÜRKİYE EKONOMİSİNE ETKİLERİ

Ekonomik kriz denilince aklımıza gelen başlıca şeyler; tüketici talebinde meydana gelen düşüş ardından işletmelerin yatırım alanlarında yaşadığı daralma, bununla beraber işsizlik ve yaşam standartlarının düşmesidir. Küresel ekonomik kriz ise, makro alanda yaşanan ekonominin beklenmedik bir anda çok hızlı bir şekilde kendini belli ederek mikro çaplı işletmelerinde etkilenmesi sonucu kalıcı hasarlar bırakabilecek ya da sarsıntının etkisinin tüm alanlarda belirgin olarak yaşanacağı bir krizdir. (Eğilmez, 2009:30)

Mortgage ipotekli konut kredisi piyasasında meydana gelen ABD’ de ortaya çıkan bu finansal kökenli kriz gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ülkelerde kendini hissettirmiştir. 2008 yılı Eylül ayında yaşanan bu krizin temeline inildiğinde, 2000’li yıllarda ABD’de de ekonomik durgunluğun başladığı gözlemlenmiştir. “ABD Merkez Bankası(FED), durgunluk ile mücadele edebilmek için faiz oranlarını sert bir şekilde düşürmüş, düşen faiz oranları ipotekli konut kredilerini yatırımcılar nezdinde cazip hale getirmiştir.” (Kalaycı, 2010:256)

ABD’ de krediler cazip hale geldiğinden dolayı talepte büyük artışlar meydana gelmiştir. Kredi vermeye başlayan bankalar, ekonomiyi canlandırmak adına ödeme gücü olsun ya da olmasın herkese Mortgage kredisi kullanımlarını teşvik etmişlerdir. Bu krediler başlangıç olarak maddi durumu iyi olan ve ödemede güçlük çekmeyecek kişilere verilmiş olup daha sonra bu krediler ödeme gücü olmayan gruptaki kişilere sunulmuştur. Bu kredileri alan her iki kesimin talebi de, emlak fiyatlarında artışa neden olmuştur. Bu da yeni kredileri beraberinde getirmiştir.

İpotekli konut kredileri daha sonra düşük gelir grubunda yer alan kişilere tekrar satışa sunulmuş ve neticesinde küresel finansal sistemde bu tarzdaki türev ürünlerin işlem hacmi hızla artmıştır. Daha sonra aşırı risk ve vade uyumsuzlukları nedeniyle de konut fiyatları gittikçe artmıştır. Bunun sonucunda FED’ in enflasyonun neden olduğu

sorunların önüne geçebilmek için faiz artırımına gitmesi sonucunda durumu tersine döndürmüştür. FED' in yeni politikası sonucunda faizler artarken konut piyasaları düşmeye başlamış, Mortgage kredileri alan düşük gelir gurubundaki insanlar, vadesi gelen kredi borçlarını ödeyememeye sorunu ile karşılaşmaya başlamışlardır. Bunun ile beraber konut kredilerinin geri ödenememesi sonucunda yaşanan sorunlar ile ipotek karşılığı emlak sektöründe fiyatlar artmaya devam etmiş kendilerini daha zengin hisseden emlak sahipleri borçlanarak harcamalarını artırmışlar, bu ekonomiye canlılık kazandırmış ve emlak fiyatları daha da artmıştır. Bunun neticesi olarak emlak fiyatları arttıkça orantılı olarak emlak talebi de artmış, bu defa Emlak'a dayalı kâğıtlara yapılan finansal işlemler büyümüştür. Aynı oranda alımlarda artmaya başlamış ve bu alımların altında yatan sebebin temelinde ileride daha yüksek fiyat ile geri satırım düşüncesi âkim olmuştur. Fakat zamanla bu varsayım tersine dönüşmüş, balon sönmeye başlamıştır. Kredi veren finansman kurumları zarar etmeye başlamış bilgisizce ve sorumsuzca dağıtılan bu krediler, ABD' de Mortgage krizine dönüşmüş ve 2008 yılı itibariyle tüm ülkelere yayılmıştır. (Özdemir L. , 2013:252,253)

2.1. 2008 FİNANSAL KRİZİNİN DÜNYA EKONOMİSİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

2008 finansal krize kronolojik olarak bakıldığında aslında krizin sinyalleri ilk olarak 2006 yılında hissedilmeye başlamıştır. Emlak sektöründe yaşanan sıkıntı gündeme gelmiş fakat bu beklenmedik bir olay olarak belirlenmiştir. 2006 yılının son çeyreğinde ise yıllık olarak tahmin ve hedeflere ulaşılacağı öngörülmüştür.

Uluslararası göstergelere göre 2006 yılının ilk çeyreğinde güçlü bir çıkış yakalayan Amerikan ekonomisi, ikinci çeyrekte emlak piyasasında durulma ve artan petrol fiyatlarıyla nispeten yavaşlamıştır. Euro bölgesi büyüme kazanmış, yıla iyi başlayan Almanya sonradan açılmış ve Japon ekonomisi büyümeye devam etmiştir. Çin ilerlemesini sürdürmektedir. Avrupa, Asya ve Latin Amerika' da ki gelişmekte olan ülkeler, Ortadoğu'daki petrol ihracatları ve düşük gelirli Afrika bu iyimser atmosferden nasibini alarak büyümeye devam etmiştir. (IMF Research Department, 2006: 1,3)

2007 yılına gelindiğinde küresel ekonominin beklentilerin yaklaşık % 25 üzerine çıkarak %5,4 büyümüştür. ABD’de yaşanan ekonomik hareketliliği emlak piyasasındaki düşüş sarsmıştır. Bunun ile birlikte ülkeye yapılan yatırımlar azalmış fakat hizmet sektörü istihdamın güçlü kalmasında büyük etkiye sahip olmuştur. Euro bölgesi ise son yıllara oranla zamanının yerel talebe olan artışın etkisi ile en yüksek büyüme oranını yakalamıştır. Talepte meydana gelen büyümede, iş dünyasındaki güven, gelişen emek piyasaları, Futbol Dünya Kupası gibi özel durumlar ve Almanya’da Ocak 2007’deki KDV artışları etkili olmuştur.

Büyümenin öncüleri arasında yer alan ekonomilerin başında gelişmekte olan ve yeni gelişen ekonomilerden Çin ve Hindistan yer almaktadır. 2006 yılında % 10,75 ile büyüyen Çin’in en önemli gücü yatırım ve ihracattır. Hindistan’da ise yıllık büyüme oranı % 9,25’dir. Orta Doğu’da 2005 Ağustos’unda düşen petrol fiyatları, güvenlik konusunda yatıştırıcı bir etki yaratmış ve piyasadaki arz talep dengesini geliştirmiştir. Petrol fiyatlarının azalması, gelişmiş ülkelerdeki TÜFE oranını düşürmesine rağmen ABD’de yine de güvenli kuşağın üstünde kalmıştır. Bunun yanı sıra Çin, Hindistan ve Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler aşırı hızlı büyüme, piyasanın aşırı ısınması ve özellikle Türkiye’de dış baskılar daraltıcı parasal önlemleri uygulamaya sokmuştur. (Evliyaoğlu, 2010: 22)

Tablo 1. Dünya Ekonomisinde Üretim Artış Hızı(%)

ÜLKELER	YILLAR			
	2005	2006	2007	2008
Dünya Üretimi	4,4	5,1	5	3
Gelişmiş Ekonomiler	2,6	3	2,6	0,6
ABD	3,1	2,8	2	0,4
Euro Alanı	1,6	2,8	2,6	0,7
Almanya	-	3	2,5	1,2
Fransa	-	2,2	2,2	0,3
İtalya	-	1,8	1,5	-1
İspanya	-	3,9	3,7	0,9
Japonya	1,9	2,4	2,1	-0,7
İngiltere	-	2	3	0,7
Kanada	3,1	3,1	2,7	0,4
Gelişmekte Olan Ülkeler	7,1	7,9	8	6
Gelişmekte Olan Asya Ekonomileri	9	9,9	10	7,6
Çin	10,4	11,6	11,9	9
Hindistan	9,1	9,8	9,3	7,3
ASEN-5 (1)	5,1	5,7	6,3	4,8
Latin Amerika Ülkeleri	4,6	5,5	5,6	4,2
Brezilya	3,2	3,8	5,4	5,1
Meksika	-	4,9	3,2	1,3
Geçiş Süreci Ülkeleri	6,5	8,2	8,6	5,4
Rusya	6,4	7,4	8,1	5,6

Kaynak:Yıldırım, 2010: 48 (1): Endonezya, Malezya, Filipinler, Tayland, Singapur.

Tablo 1,1' e baktığımız zaman dünya ekonomisinde üretim artış hızı bilgilerini görmekteyiz. Tabloda 2005-2008 yılları arasındaki veriler yer almakta olup 2005 yılında dünya ekonomisinin %4,4 oranında büyüdüğünü görmekteyiz. 2005 yılında yaşanan %4,4' lük büyümenin düşük oranda olmasının en önemli nedeni petrol fiyatlarının artmasıdır. 2006 yılına baktığımızda dünya ekonomisindeki büyüme hızı %5,1'e yükselmiştir. 2006 yılında yaşanan bu büyüme 0,7'lik bir artış gösterirken 2007 yılından itibaren üretim artış hızı küçülmeye başlamış, 2008 yılında %3 olarak gerçekleşmiştir. 2007 yılından itibaren Dünya ekonomisinde yaşanan daralmanın asıl nedeni olarak 2007 yılının sonu ve 2008 yılında kendini tamamen hissettiren ABD emlak piyasasında gerçekleşen Mortgage krizidir. Amerikan ekonomisinde meydana gelen bu krizin çıktığı

yer itibariyle ekonomisinin güçlü ve büyük olmasından kaynaklı olarak krizin dünya ekonomisinde olumsuz yönde etkilenmesi kaçınılmaz olmuştur. Gelişmiş ekonomilerdeki büyüme hızı dünya ortalamasının altında kalmıştır. Genel itibariyle 2005 yılında gelişmiş ülkelerde %2,6 oranında büyüme görülürken, 2007 yılından itibaren sürekli küçülmektedirler. Gelişmekte olan Asya ekonomilerinden Çin ve Hindistan ekonomisi ile onlardan hemen sonra gelen Rusya ekonomisi 2005 yılından itibaren dünyada en fazla büyüyen ekonomiler olmuştur. (Yıldırım, 2010, s. 47,48)

Tablo 2. Dünya Ticaret Hacmi (Yıllar)

	YILLAR			
	2005	2006	2007	2008
Dünya Ticaret Hacmi	7,6	9,3	7,2	2,6
İhracat				
Gelişmiş Ülkeler	6	8,4	5,9	-0,1
Gelişmekte olan ülkeler	11,1	11	9,5	5,6
İthalat				
Gelişmiş Ülkeler	6,3	7,5	4,5	-2,2
Gelişmekte olan ülkeler	12	14,7	14,2	7,2

Kaynak: Yıldırım, 2010: 48

Tablo 2 'ye baktığımızda dünya ticaret hacmi verilerini görmekteyiz. Dünya ticaret hacmi 2005 yılında % 7,6 iken 2006 yılında 1,7'lik bir artış ile %9,3 olmuştur. 2007 yılının sonlarında ABD emlak piyasasında gerçekleşen Mortgage krizinin etkisi ile dünya ticaret hacmi % 7,2 seviyesine gerilemiş ve krizin tüm ülkelerde azda olsa hissedilmeye başlandığı görülmüştür. 2008 yılında dünya ticaret hacmindeki daralma daha da artmış ve 4,6'lık büyük bir daralma ile %2,6 seviyesine düşmüştür.

2005 yılında dünya ihracatında baktığımızda gelişmiş ülkeler %6 oranında iken 2006 yılında bu oran %8,4 ve 2007 yılında %5,9 olarak gerçekleşmiştir. 2007 yılından itibaren düşüşe geçen ihracat verilerine baktığımızda 2008 yılında oranın % - 0,1 olduğunu görmekteyiz. Gelişmekte olan ülkelerin oranları da 2005 yılında % 11,1 iken 2008 yılında %5,6 ya kadar gerilemiştir. İhracatta yaşanan düşüşlerin nedenleri arasında 2007 yılından itibaren krizin neden olduğu talep daralması önemli bir yere sahiptir. Dünya ticaretindeki ithalat verileri ise ihracattan çok farklı değildir. Gelişmiş ülkelerde dünya ticaretinde yaşanan düşüş gelişmekte olan ülkelere göre daha fazladır. (Yıldırım, 2010: 48,49)

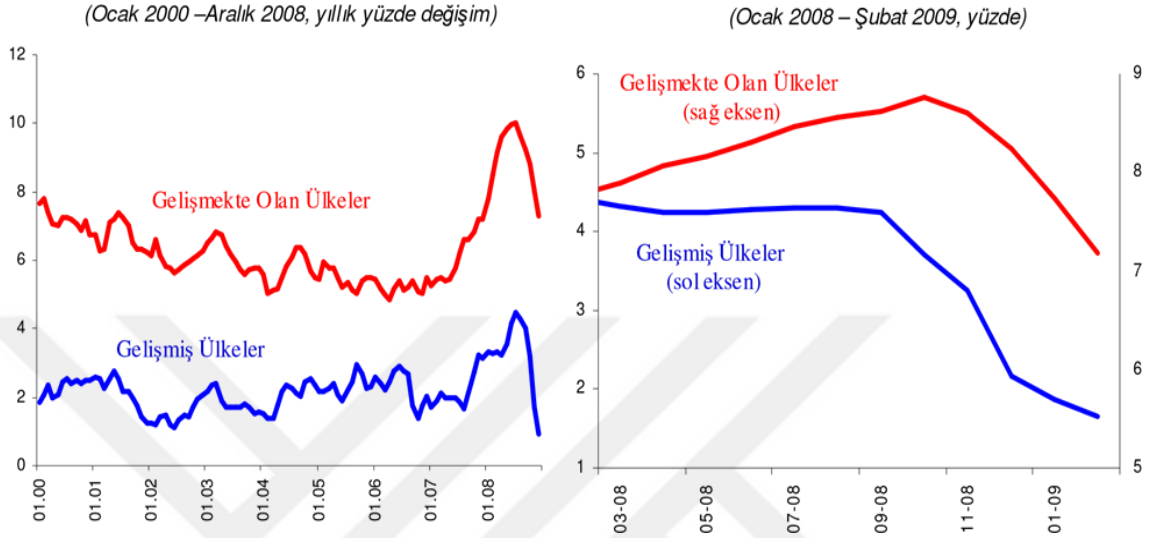
Her ülke finansal krizden elbette etkilenir. Fakat bu etkilenme çoğu zaman derece bakımından farklılık göstermektedir. 2008 finansal krizde ise küreselleşmenin neden olduğu uluslararası ticaret alanında en çok etkilenen ülkeler arasında ihracata dayalı büyüyen ve gelişen ülkeler etkilenmiştir.

Krizin gelişmekte olan ülkeleri de derinden etkilemesinin birçok nedeni vardır.

- Gelişmekte olan ülkelere yönelik sıcak paranın çekilmeye başlanması,
- Gelişmiş ülkelerde büyümenin düşmesiyle birlikte talebin de gerilemesi sonucunda bu ülkelerin gelişmekte olan ülkelere yapmakta oldukları ithalatta düşüş yaşanması,
- Karşılıklı daralma eğiliminin sonucu olarak petrol metal fiyatlarının çok hızlı bir çöküşüne girmesi ve bu durumun deflasyonist bir etki yaratmasıdır. (Eğilmez, 2009: 69)

Enflasyon Oranı

Politika Faiz Oranı

Şekil 2. Enflasyon- Faiz oranı

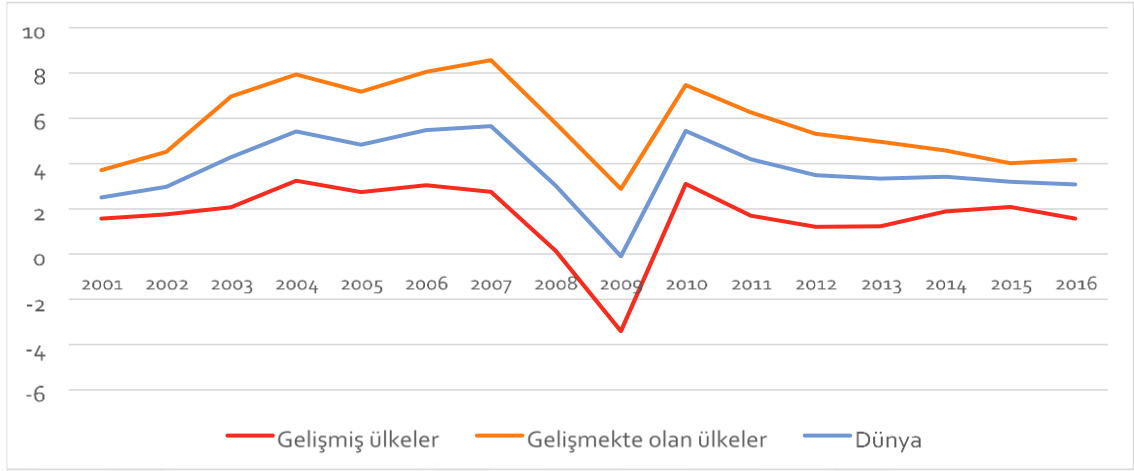
Kaynak: Yılmaz, 2009: 5

Hızla değişen küresel ekonomilerde para politikası uygulamalarında açıklanan her yeni veri sonrasında yüksek oranda güncellenmesi para politikasının esnek olmasını gerektirmektedir. Ekonomik krizin, tahmin edilenden daha fazla yavaşlamaya neden olacağı endişesi ile enflasyon kaygıları yerini deflasyon riskine bırakmıştır. Kriz döneminde gelişmiş ülkelerin merkez bankalarının krizin daha az hasarla atlatılması adına izlediği yollardan en önemlisi politika faiz oranlarını indirmek olmuştur. Dünyada finansal krizden etkilenen gelişmekte olan ülkeler ise finansal anlamda yaşanan belirsizlikler nedeniyle ilk olarak daha dikkatli ve emin adımlarla ilerlerken krizin ilerleyen safhalarında toplam talep koşullarının sert bir şekilde gerilemesi ve enflasyonun endişe kaynağı olmaktan çıkması ile birlikte zamanla para politikalarını gevşetme yolunda ilerlemişlerdir. 2008 yılı Eylül ayı ile 2009 yılı Şubat ayı arası krizin boyutunun arttığı zamanlarda, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ortalama politika faiz oranları, sırasıyla, 260 ve 140 baz puanı indirilmiştir. (Yılmaz, 2009: 5)

2008 ve 2009'daki daralmalar krizin üç koldan etki ettiği göstermektedir: (Evliyaoğlu, 2010: 54,55)

- Finans Kolu: Her ne kadar krizin kaynağı ABD'de de olsa İngiltere'deki kayıpların boyutları Amerika'yı aşmıştır. Kredi limit sınırlamaları ve daralan kredi kaynakları krizin daha kapsamlı hale gelmesine yol açmıştır.
- İç Talep Kolu: Borçlanma standartları katılaştığından ve varlık fiyatları düştüğünden hane halkının tüketimi azalmış ve tasarrufları artmıştır. Dayanıklı tüketim mallarına ve konuta olan talepteki düşüş de iç talebi kısıtlamıştır.
- Dış Talep Kolu: 2008 yılının son çeyreği dünya ticaretinde ciddi bir daralmaya sahne olmuştur. Talebin beklenenden daha fazla daralmasının altında sermaye yoğun ürünlere olan isteğin zayıflaması, ticari finansman bulma zorluğu ve başka bölgelerde yaşanan ekonomik durgunluğun hızla küresel ticarete yansması yatmaktadır.

2008 yılında krizin etkisi ile dünya ekonomisinde büyük kayıplar meydana gelmiş ve ocak ayı itibari ile bu rakam 400 milyar dolar olarak belirlenmiştir. 2008 yılında yaşanan bu küresel krizin etkileri öncesinde ve sonrasında kendini ciddi şekilde hissettirmiştir. Yaşanan bu sarsıntı küresel ekonomik maliyetin de artmasına neden olmuştur. Krizden fazlasıyla etkilenen finansal kuruluşlar krizden ağır darbeler almışlardır ve toparlanmaları zaman almıştır. Kriz sonrası ABD'deki bankaların zararları kaçınılmaz olmuştur. Bunun yanı sıra Haziran 2008 itibariyle “ UBS 38,2, HSBC 19,5, IKB 15,9, Royal Bank of Scotland 15,2, Credit Suisse 9,6, Credit Agricole 8,3, Deutsche Bank 7,6, HBOS 7, Bayerische Landesbank 6,7, Fortis 6,6, Canadian Imperial Bank of Commerce 6,5, Barclays Bank 6,3, Societe Generale 6,2, Mizuho Financial Group ve ING de 6 milyar dolar zarar etmiştir. Çinde ise üç devlet bankası da (Bank of China, China Construction Bank ve Industrial and Commercial Bank of China) jayda değer zararlar yaşamıştır. Krizin boyutunu ülke borsalarındaki keskin değer kayıpları da ortaya koymuştur.” (Kutlu & Demirci, 2011: 128)

Şekil 3. Küresel Büyüme Oranı (%)

Kaynak: TUSIAD, Ocak 2017: 4

Küresel ekonomide yeni döneme girilirken büyüme hızı düşük kalmaya devam etmektedir. 2016 yılında OECD'ye göre %2,9 civarında gerçekleşen küresel büyüme hızının önümüzdeki yıl %3,3'e çıkması beklenmektedir. IMF ise 2016 büyümesini %3,1 olarak tahmin ediyor ve 2017'de %3,4'e çıkmasını beklenmektedir. Bu oranlar kriz öncesi %4-4,5 civarında olan büyümenin hala altında ancak Amerika başta olmak üzere bazı gelişmiş ülkelerde büyümenin hızlanması büyüme beklentilerini olumlu etkilenmektedir.

Amerika'da yeni yönetimin seçim döneminde kamu harcamalarını artırmaya, vergileri düşürmeye yönelik söylemleri hem büyüme hem enflasyon beklentilerini yukarı yönlü etkiledi. Üçüncü çeyrekte Amerikan ekonomisinin %3,2 büyümesi ve ücretlerde son dönemde görülen hızlı artış, faiz artırmaya geçen sene başlayan Amerikan Merkez Bankası'nın 2017 yılında 25 baz puanlık 3 faiz artışı planladığını açıklamasına neden oldu. Geçtiğimiz yıl boyunca yalnızca bir kez faiz artırımını yapabilmiş Fed için bu oldukça hızlı bir artırım patikası. Gerçekten bu artırımlar yapılırsa Amerikan Doları'nın

değeri küresel para birimlerine karşı güçlü bir şekilde artmaya devam edecektir.
(TUSIAD, Ocak 2017: 5)

Tablo 3. Kriz Sonrası Uygulanan Tedbir Politikaları

Para Politikası Enstrümanları	Faiz oranı değişimi Zorunlu Karşılık Oranlarında Değişiklik Döviz Kuru Müdahalesi
Finansal Sistemdeki Enstrümanları	Artan Mevduat Garantileri Bankaların Tekrar Sermayelendirilmesi Nakit enjeksiyonu Banka Kredi/ Borçlarının Garanti Altına Alınması Kamulaştırma Tahvil Alımı İçin Fon Oluşturulması Toksik Varlıkların Alınması İpotekli Konut Kredilerinin Açığa Satışının Yasaklanması
Uluslararası Müdahaleler	SWAP IMF Çalışmaları
Diğer	İstihdam Çalışmaları Altyapı Oluşturulması KOBİ ve Düşük Gelirli Kesime Yardımlar

Kaynak: Erdönmez, 2009:89

Kriz yaşanırken ve sonrasında krizden etkilenen birçok ülke daha az hasar almak adına farklı politikalar ile önlem almışlardır. Tablo 3’ e baktığımız zaman kriz sonrası uygulanan tedbir politikalarını görmekteyiz. Krizden etkilenen ülkelerin aldıkları politikaların başında banka bilançolarının hem finansal hem de yapısal araçlarla yeniden yapılandırılmasına yönelik çalışmaların olduğunu görmekteyiz. Krizden etkilenen ülkeler para politikası olarak, faiz oranlarında değişiklik, zorunlu karşılık oranlarında değişik ve döviz kuru müdahalesi uygulamaktadırlar. Finansal sistemde ise “mevduat garantisinin artırılması, Bankaların yeniden sermayelendirmesi, Likidite Enjeksiyonu, Banka Kredi/Borçlarına Devlet garantisi verilmesi, Kamulaştırma/Fona Devir, Ticari tahvillerin alınması İçin fon ayrılması, İpotekli Konut Kredisi tahvillerinin alınması açığa satışın yasaklanması” gibi önlemlerin alındığı görülmektedir. Ayrıca istihdam çalışmaları, altyapı oluşturulması, KOBİ ve düşük gelirli kesime yapılması öngörülen yardımlarda yer almaktadır. (Altuntepe, 2017: 137)

Tablo 4. Ülkelerin Kurtarma Paketi Hacimleri (Şubat 2009)

	Enjeksiyon	Garanti Miktarı	Toplam Paket Hacmi	GSYH’deki Oranı (%)
ABD	250 milyar dolar		700 milyar dolar+ 787 milyar dolar	10,1
Almanya	70 milyar dolar	412 milyar euro	492 milyar euro	19,8
Fransa	40 milyar euro	320 milyar euro	360 milyar euro	19,0
İtalya			40 milyar euro	2,6
İngiltere	50 milyar euro	250 bin sterlin	400 milyar sterlin	28,6

Avusturya	15 milyar euro	85 milyar euro	100 milyar euro+ 26 milyar dolar	36,9
Danimarka			35 milyar Danimarka Kronu+ 18 milyar dolar	2,1
İrlanda		450 milyar euro	450 milyar euro	235,7
Macaristan	3 milyar dolar		3 milyar dolar	2,2
Kore		100 milyar dolar	100 milyar dolar	10,3
Hollanda		200 milyar euro	200 milyar euro	26,5
Portekiz		20 milyar euro	20 milyar euro	6,1
İsveç	200 milyar dolar+ 6 milyar dolar	200 milyar dolar	206 milyar dolar	50,5
İspanya	30 milyar euro+50 milyar euro	100 milyar euro	150 milyar euro	14,3
Jaonya			632 milyar dolar	14,1
Norveç			57,4 milyar dolar	23,2
Brezilya			13 milyar dolar	1,0

Rusya		50 milyar dolar	86 milyar dolar	6,6
Çin			586 milyar dolar	18,2
Arjantin			3,7 milyar dolar	1,4

Kaynak: Erdönmez, 2009: 90

2.2. 2008 FİNANSAL KRİZİNİN TÜRKİYE EKONOMİSİNE ETKİLERİ

Türkiye Cumhuriyeti tarihi boyunca on beş ekonomik krize şahit olmuştur. Yaşanan krizler dış etkenlerden dolayı bazen de iç etkenlerden dolayı olmuştur. Türkiye de yaşanan krizlerde zaman zaman dünyada ki krizlerle bağlantılı olmuştur. (Akpınar, 2009:1)

Türkiye’de yaşanan 1994 ve 2001 finansal krizlerde kriz öncesinde yüksek miktarda kısa süreli sermaye hareketlerinin olması ve kriz sürecinde bu sermayenin ülke dışına kaçması ile ekonominin küçülmesidir. Ayrıca var olan enflasyonun daha da artması, cari işlemler ve dış ticaret açığı, yüksek faiz oranları, kamu açığının borçlanma ile finanse edilmesi krizlerin çıkmasına zemin hazırlanmıştır. (Kınaytürk, 2006: 1)

ABD emlak piyasalarında 2008 yılında yaşanan kriz daha sonra etkisini para ve sermaye piyasalarında hissettirmeye başlamış ve sonucunda birçok büyük ölçekli mali kuruluşların iflası ile daha büyük bir hal almıştır. Krizin ortaya çıkması ile reel sektörde bundan olumsuz olarak etkilenmiştir. Yaşanan küresel çaptaki krizin neden olduğu piyasalardaki güven kaybı nedeniyle ekonomide olumsuzluklar baş göstermiş ve ekonomilerde küçülme ve daralama gerçekleşmiştir.

Gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülke 2009 yılının ilk çeyreğinde resesyona girerek ekonomik yavaşlama küresel ölçekte daha da belirginlik kazanmaya başlamıştır. Yaşanan güven kaybı ülkelerde alınan önlemlere karşın ekonomik aktiviteyi küresel

ölçekte yavaşlatarak büyüme oranlarının belirgin bir şekilde azalmasına neden olmuştur. (Öztürk & Gövdere, 2010: 385,386)

Küresel krizin Türkiye ekonomisini etkilemesi dış talep, iç talep, bankacılık ve yabancı sermaye akımını olumsuz yönden etkilemiştir. (Çoban, Akar, Akar, & Karagöz, 2017: 7)

Dış talepte ve ticarete yaşanan olumsuz gelişmeler ile mal ve hizmet ihracat ve ithalatında çok yüksek oranlarda zararlar meydana gelmiş bu da GSYH'yi etkileyerek, ekonomide bir küçülme ve işsizliğe neden olmuştur. İç talep de yaşanan olumsuzluklar ile sanayi üretiminde ve kapasite kullanım oranında düşüşler yaşanmıştır.

Türkiye küresel krizden yabancı sermaye akımı ve dış kaynak girişinin daralması yoluyla da etkilenmiştir. Türkiye ekonomisinde kullanılan kaynakların çoğu ithalata bağımlı olduğundan dolayı yabancı sermaye girişinin olmamasından kaynaklanan hedef büyümede rakamlarının yakalanması mümkün gözükmemektedir. Ekonomik kriz bankacılık sektörünü de etkilemiş 2008-2009 yıllarından iç kredi kanalları aksamıştır ve bankacılık sistemine bağlı kredi kanalı da yavaşlamıştır.

2008 yılında kendini iyice hissettiren küresel çapta yaşanan kriz birçok ülkede olumsuz sonuçlara sebep olduğu gibi Türkiye'de krizden olumsuz anlamda etkilenen ülkeler arasında yer almaktadır. Küresel kriz ülkeleri ekonomik ve toplumsal hayatta olumsuz gelişmeler ile karşılaştırmış ve 2008'in ikinci yarısından 2009'un son çeyreğine üretim ve milli gelir sürekli azalırken, işsizlik oranı artarak tarihi seviyelere ulaşmıştır. Küresel kriz tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de belirsizlikleri artırmıştır. Bunun sonucunda güven ortamında yaşanan sarsıntılar ve geleceğe yönelik yatırımların askıya alınması ve ekonominin canlılığının azalması kaçınılmaz olmuştur. Türkiye'nin üretim kapasitesindeki artış sınırlanmış ve mevcut kapasitenin kullanımını olumsuz yönde etkilenmiştir. (Yurdakul, 2015: 4,5)

Ekonomik krizin etkilerinin değerlendirilmesinde kullanılan temel ekonomik göstergelerden birisi olan imalat sanayi kapasite kullanım oranlarına 2006 yılının Nisan ayındaki %0,6lık; Kasım ve Aralık aylarındaki sırasıyla %0,2 ve %0,7lik azalışlar

haricinde 2007 yılında serinin tamamında kapasite kullanım oranında değişmezlik veya artış gözlenmektedir. Ancak 2008 yılı oranları 2007 yılının aynı dönemleriyle karşılaştırıldığında 2008 yılı Ağustos ayına kadar ortalama %1lik azalış göstererek seyir eden kapasite kullanım oranlarının Ağustos ayından itibaren %3 - %4 arasında azalış göstererek toplamda%3,7lik bir azalış gösterdiği gözlemlenmektedir. Bu seri 2007de başlayan küresel krizin etkilerini 2008in ilk yarısından itibaren belirgin şekilde hissettirmeye başladığını doğrulamaktadır. (Akmeşe & Çetin, 2017: 109)

Türkiye’de de Küresel kriz için alınan önlemler şunlardır:

- “SSK işveren primlerinde 5 puanlık indirim yapılmıştır.
- Merkez bankası döviz mevduat münzam karşılıklarını düşürerek bankacılık sistemine kaynak yaratmıştır.
- Mevduata güvence verme yetkisi TMSF’den alınarak Bakanlar Kurulu’na devredilmiştir.
- Hisse senedi alım satımlarında uygulanan stopaj oranı %0’a indirilmiştir.
- Türklerin yurtdışında yapmış oldukları yatırımların yani paralarının Türkiye’ye getirilmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır. KOSGEB kanalı ile KOBİ’lere yatırımı güçlendirmek adına faizsiz kredi sağlanmıştır.
- Halk Bankası kanalıyla esnaf ve sanayiciye yeni kredi imkânları sağlanmıştır.
- Vergilerin ödenmesinde yaşanan güçlüğü azaltmak ve alacakları daha mümkün halde alabilmek adına vadesi geldiği halde ödenmemiş tüm vergi alacakları için taksitlendirilmeye gidilmiştir.
- Eximbank kredileri arttırılmış ve sermayesi güçlendirilmiştir.”

(Ertuğrul, İpek, & Çolak, 2017: 68,69)

Türkiye’de alınan bu önlemlerin asıl amacı ekonomideki canlanmayı sağlayarak talepte artış yaratmak ve bankaların karşılaştıkları sorunları daha rahat çözmeye yardımcı olmaktır. Önlemler arasında yer alan KOBİ’ler için verilen faizsiz krediler sanayiye yapılan en büyük yardımların başında gelirken burada amaç bankacılık ve reel sektör arasındaki kredi işlemlerini canlandırmaktır. Hükümet tarafından alınan bu önlemler az ya da çok ekonomik faaliyetler üzerinde olumlu etkiler ortaya çıkarırken, bu tedbirlerin bir paket halinde değil de, parça parça açıklanması eleştiri konusu haline gelmiştir. Bu da alınan tedbirlerden istenilen sonuçların sağlanamamasına neden olmaktadır. (Altuntepe, 2017: 138)

2.2.1.Ekonomik Büyüme

Küresel kriz, Türkiye ekonomisinin büyümesini olumsuz yönde etkilemiştir. 2001 yılında yaşanan krizden sonra hızlı bir büyüme gösteren ülke ekonomisi, 2006 yılından itibaren yavaşlamış, 2008 ve 2009 yılında ise en düşük seviyelere gerilemiştir. 2001 yılında bir önceki yıla göre %6 daralan ülke ekonomisi 2002 yılında %6 oranında büyüme kaydetmiş, 2004 yılında ise büyüme oranı %9 ‘a ulaşmıştır. (Pekcan, 2010: 55,56)

2007 yılında büyüme hızı %4,7 iken 2008 yılında kriz etkisiyle ekonomik büyüme düşüş eğilimine geçmiş %4 lük bir düşüş sonucu %0,7 olarak büyüme gerçekleşmiş ve 2009 yılında krizin etkileri tamamen hissedilmiş olmasının yansıması olarak büyüme eksilere kadar düşmüş ve -% 4,8 olarak gerçekleşmiştir. Fakat 2010 yılında yeniden bir ivme kazanarak büyüme% 9,2 olarak büyük bir artış seyretmiştir.

2010 yılında yaşanan “ %9,2 ve 2011 yılında yaşanan %8,8’lik yüksek büyüme hızlarının ardından, iç ve dış talebin dengelenmesine yönelik olarak alınan tedbirlerin sonucunda 2012 yılında büyüme hızı yavaşlamıştır. 2012 yılında ihracattaki yüksek artışa rağmen özel tüketim ve yatırımlarda tahmin edilenden daha fazla bir daralma yaşanması nedeniyle 2012 yılı büyüme %3,2 olarak tahmin edilmesine rağmen %2,2 olarak gerçekleşmiştir. 2012 yılında yavaşlayan büyüme hızı 2013 yılında iç talep

artışından kaynaklanan bir ivme ile %4,1 olarak gerçekleşmiştir. 2014 yılı Orta Vadeli Program (OVP)'da %4 olarak tahmin edilen ancak 2015 yılı OVP'da %3,3 olarak revize edilen ekonomik büyüme hızı ise %2,9 olarak gerçekleşmiştir. (Sungur, 2015: 249)

Tablo 5. “ GSYH, Kişi Başına Gelir, Büyüme, Enflasyon, Bütçe Açığı ve Cari Açık Gibi Başlıca Makroekonomik Göstergelerin Yıllık Değerleri ”

Yıllar	GSYH (Milyar USD)	Kişi Başı Gelir (USD)	Büyüme (%)	Enflasyon (%)	Bütçe Dengesi (%)	Cari Dengesi (%)
2002	231	3.492	6,2	29,8	-11,2	-0,3
2003	305	4.565	5,3	18,4	-8,8	-2,5
2004	390	5.775	9,4	9,3	-5,4	-3,7
2005	482	7.036	8,4	7,7	-1,5	-4,6
2006	526	7.597	6,9	9,6	-0,5	-6,1
2007	649	9.247	4,7	8,4	-1,6	-5,9
2008	742	10.444	0,7	10,1	-1,8	-5,7
2009	617	8.561	-4,8	6,8	-5,5	-2,2
2010	732	10.079	9,2	6,4	-3,6	-6,2
2011	774	10.444	8,8	10,5	-1,3	-9,7
2012	786	10.497	2,2	6,2	-2,2	-6,1
2013	823	10.822	4,2	7,4	-1,2	-7,4
2014	800	10.404	2,9	8,2	-1,3	-5,8
2015	856	10.877	6,1	8,8	-1	-4,5
2016	852	10.800	1,8	8,5	-1,1	-4

Kaynak: Eğilmez, 2017: 3

Türkiye'nin enflasyon oranları ile ilgili verilere baktığımızda 2002 yılında %29,8 olan enflasyon 2005 yılına kadar sürekli bir düşüş eğilimi yaşamış 2006 yılında %9,6 olarak gerçekleşen enflasyon 2007 yılında %8,4 'e düşmüş ve 2008 yılında krizin etkisi ile %10,1 'e kadar yükselmiştir. 2011 yılına kadar tekrar düşüş eğiliminde olan enflasyon oranları 2011' de %10,5 olarak gerçekleşmiştir. Bu artışın nedeni ise ithalat ve döviz kurunda meydana gelen yükselişlerdir. Bunun yanı sıra enflasyonda yaşanan bu artışa

neden olan diğerk bir nedeni ise, 2011 yılının Ekim ayında yapılmış olan tütün ürünlerini kapsayan vergi düzenlemesi ve buna bağılı olarak fiyatlarda yaşanan artış enflasyonunda artışında etkili olmuştur. 2012 yılında enflasyon oranı % 6,2' ye kadar düşmüş ve 2016 yılında artarak % 8,5 olarak gerçekleşmiştir.

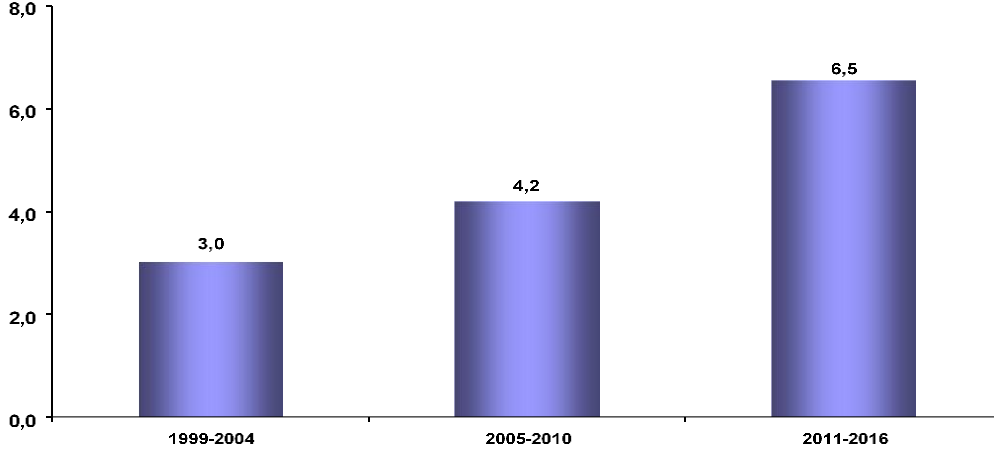
Türkiye ekonomisinde ortalama ekonomik büyüme oranının yükseltilebilmesi için öncelikle enflasyonun düşürülmesi gerektiğini söylemek mümkündür. (Yapraklı, 2017: 297)

Ülkelerin ekonomik büyüklüklerinde kullanılan diğerk önemli bir gösterge ise bir ülkede kişi başına düşen GSYH miktarıdır. Kişi başı GSYH, nüfus büyüklüğünden arındırıldığından dolayı ülkelerin ekonomik gelişmişlikleri için kullanılan referans bir ölçüttür. ("Sanal", 2017: 5)

Tabloda görüldüğü üzere 2002 yılında GSYH 231 milyar dolar olarak gerçekleşmiş ve 2008 yılına kadar belirli aralıklarla sürekli artmıştır. 2007 yılında 649 milyar dolar olarak gerçekleşen GSYH 2008 yılında kriz ile birlikte azalma eğilimine girmiş ve 2008 yılında 742 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında da krizin izlerinden dolayı 617 milyar dolar olarak gerçekleşen GSYH 2010 yılından sonra 2016 yılına kadar sürekli artmıştır ve 2016 yılında 852 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Tablonun anlattıklarını şöyle özetleyebiliriz:

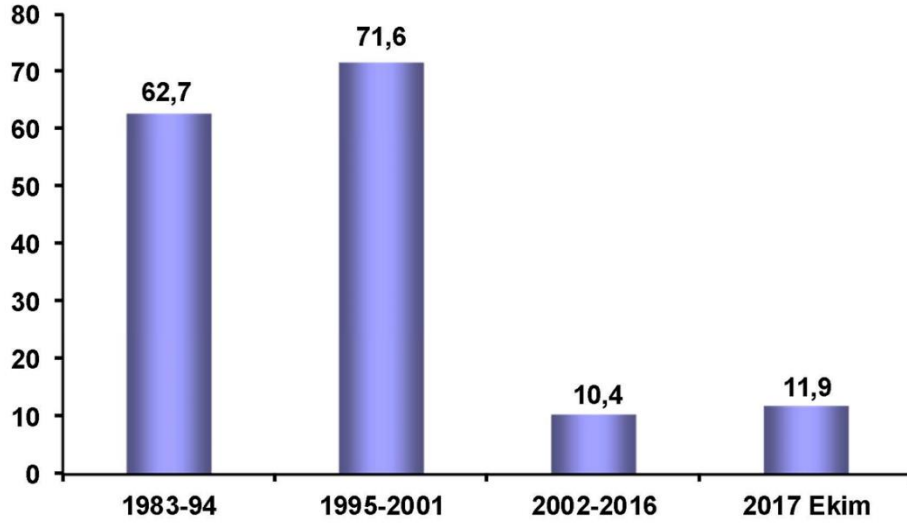
Türkiye tabloda yer alan 14 yılda GSYH' sını 3,6 kat artırmış ve kişi başına gelirini de yaklaşık 3 kat artırmış. Büyüme oranını % 4,8 olarak gerçekleştirmektedir. Enflasyonu % 10,4, Bütçe dengesini % 3,2 gibi düşük bir orana indirmiş ki bu önceki 14 yılın ortalamasının dörtte birine denk gelmektedir. Cari açık ortalaması yüzde 5 olmuş. Bu ortalama önceki 14 yılın ortalamasının yaklaşık 10 kat üzerinde gerçekleşmiş. (Eğilmez, 2017: 5)

Şekil 4. GSYH Büyüme Oranı (Dönem Ortalaması (%))

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, 2017: 16

Şekil 4’ de görüldüğü üzere 1999 – 2004 tarihlerinde % 3,0 2005 - 2010 tarihlerinde %4,2 ve 2011 – 2016 tarihlerinde %6,5’lik oranda GSYH büyümesi olmuştur. Bu büyümeler dönem ortalaması baz alınarak hesaplanmıştır.

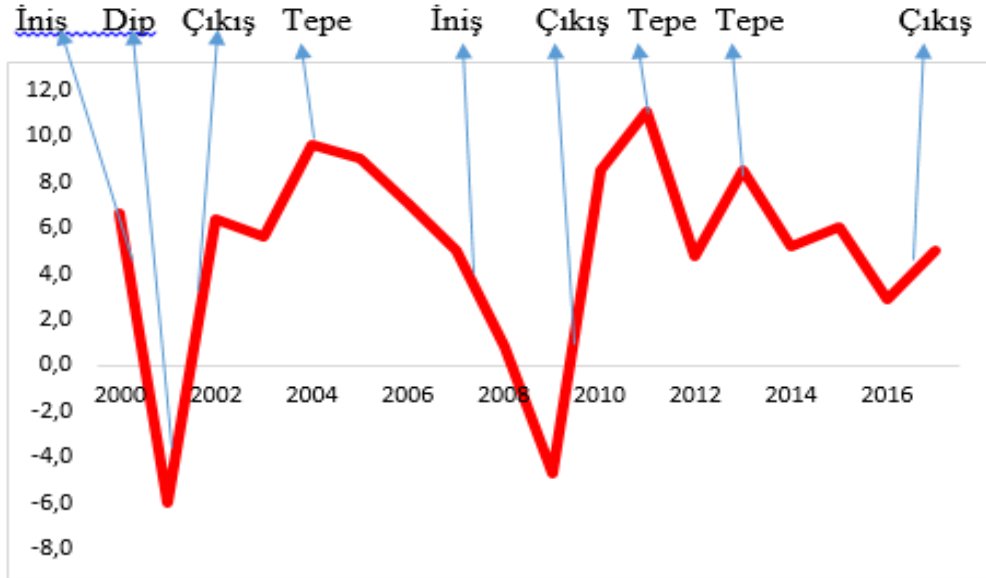

Şekil 5. Ortalama Enflasyon Oranı (%)

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, 2017: 54

Şekil 5' te yer alan ortalama enflasyon oranı ise yıllara göre şöyledir;

- 1983 - 1994 yıllarında % 62,7; 1995 – 2001 yıllarında %71,6 olarak gerçekleşmiştir. 1995 ve 2001 yıllarında bu denli yükselmenin nedeni ise 1994 Nisan ve 2001 Şubat krizleridir.
- Türkiye, 90'lı yıllardaki en derin krizini 1994 yılında yaşamıştır. 1994 öncesinde kamu kesimi faiz dışı harcamaları, kamu gelirlerinden daha fazla açık vermiş, Kamu kesimi kazandığından daha fazlasını harcamıştır. Kamu borçlarının Merkez Bankası ile finanse edilmesi sonucunda Türkiye ilk defa hiper enflasyonu yaşamış, ardından yapılan kısmi; ama yeterli olmayan iyileşmeler neticesinde Türkiye krizden çıkabilmiştir.
- Ortalama enflasyon 2002 – 2016 yıllarında %10,4 ve 2017 Ekim ayında 11,9 olarak gerçekleşmiştir. ("SANAL", 2017: 5)

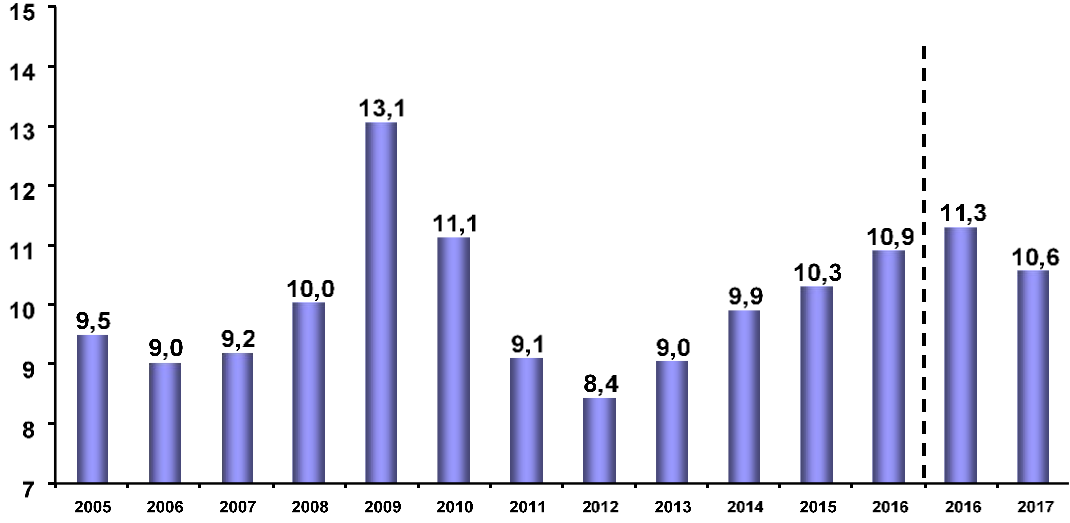
Şekil 6. Türkiye'nin Ekonomik Büyümesi

Kaynak: Eğilmez, 2017: 3

Şekil 6'ya bakıldığında Türkiye'nin ekonomik büyümesi hakkında bilgiler gözlenmektedir. 2000 - 2001 yılında Türkiye'de yaşanan finansal krizin de etkisi ile daha sonraki yıllarda dalgalanmalar olsa da ekonomik büyümenin arttığını söylemek mümkündür. 2008'de başlayan küresel krizin etkisiyle 2009 yılında ikinci defa ekonomik büyüme eksi yönde gerçekleşerek, % - 4,8 ile dip yaptığı görülüyor. Birçok iddia da yer alan Türkiye'nin 2008 krizinden az bir hasar alması aksine verilere göre Türkiye ekonomisi, küresel krizden ciddi biçimde etkilenmiş gözüküyor. Kriz sonrasında yaşanan sarsılmanın ardından tüm dünyada olduğu gibi temel etkisi ile hızlı bir büyüme evresine girmiş olan Türkiye ekonomisi zaman zaman iniş çıkışlarına devam etmiş. 2017 yılının ilk çeyreğinde alınan genişleyici maliye politikası önlemleri ekonomi üzerinde etkili olmuş ve ekonomi yeniden yüksek oranlı büyüme eğilimine geçmiş görülmektedir.(Eğilmez, 2017: 4)

2.2.2.İstihdam

Küreselleşen dünyamızda teknoloji gelişmeler neticesinde iş gücüne olan talepte yaşanan azalma neticesinde işsizlik sorunu birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'nin de en önemli sosyo-ekonomik sorunudur. Günümüzde yaşanan terör, göç, illegal faaliyetlerin başlıca nedenlerinden biri de işsizliktir. Bu nedenle işsizlik ve yansımaları küresel bir nitelik kazanmakta, çözüm için de küresel stratejilere ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak gelinen noktada gelişmiş Batılı ülkelerin küresel ortak çözümler yerine ulusal çözümlere yöneldiği, bunun için de üretimi yeniden Doğudan Batıya kaydırmayı planladığı görülmektedir. (Ege Bölgesi Sanayi Odası , 2017: 46)

Şekil 7. İşsizlik Oranı * (%)

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, 2017: 36

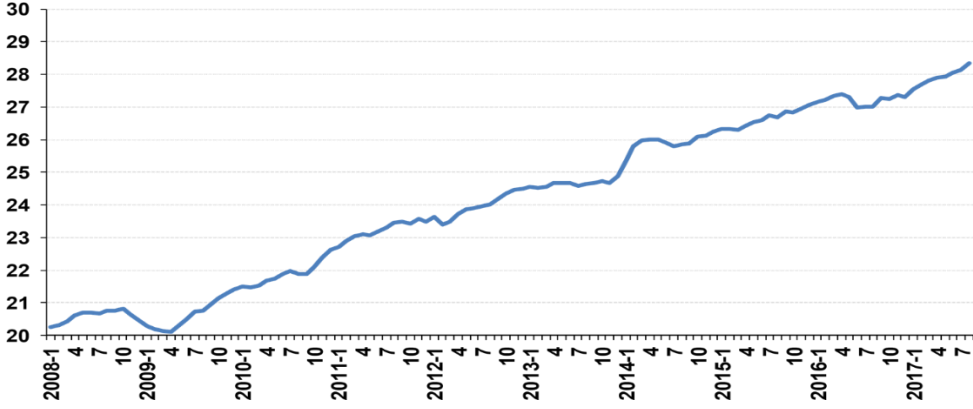
Tablodan gördüğümüz üzere 2005 yılında %9,5 olan işsizlik oranı 2008 yılında %10,0 2009 yılında %13,1' e kadar çıkarak rekor seviyesine ulaşmıştır. İşsizliğin en yüksek olarak yaşandığı yıl olan 2009 yılından sonra 2011 yılında işsizlik oranı %9,1'e gerilemiştir. 2015 yılına kadar devam eden iniş çıkışlar sonrası 2016 yılında işsizlik %11,3 ' e kadar yükselmiştir ve 2017 yılında %10,6'ya kadar ulaşmıştır.

Kriz döneminde kapasite kullanım oranı ve sanayi üretim endeksinde artışlar görülmesine rağmen, işsizliğin %13 -14 aralığı gibi yüksek bir düzeyde seyretmesi Türkiye 'de işsizlik sorununun kalıcı ve yapısal olduğunu, mevcut krizin bu durumu daha da derinleştirdiğini göstermektedir. (Ertuğrul, İpek, & Çolak, 2017: 65)

Tablo 6. İş Gücü Durumu (Bin Kişi)

YIL	15 ve üzeri	İşgücü Arzı	İstihdam Edilenler	İşsizler	Kayıt Dışı İstihdam	İşgücüne Katılma Oranı	İstihdam Oranı	İşsizlik Oranı	Tarım Dışı İşsizlik Oranı	Genç Nüfusta İşsizlik Oranı
	Yaştaki Nüfus									
	Bin Kişi					Yüzde				
2000	46.211	23.078	21.581	1.497	50,6	49,9	46,7	6,5	9,3	13,1
2005	48.356	21.691	19.633	2.058	48,2	44,9	40,6	9,5	12,0	17,5
2006	49.275	21.913	19.933	1.980	47,0	44,5	40,5	9,0	11,1	16,5
2007	50.177	22.253	20.209	2.044	45,4	44,3	40,3	9,2	11,2	17,3
2008	50.982	22.899	20.604	2.295	43,5	44,9	40,4	10,0	12,3	18,6
2009	51.833	23.710	20.615	3.095	43,8	45,7	39,8	13,1	16,0	22,9
2010	52.904	24.594	21.858	2.737	43,3	46,5	41,3	11,1	13,7	19,9
2011	53.985	25.594	23.266	2.328	42,1	47,4	43,1	9,1	11,3	16,8
2012	54.961	26.141	23.937	2.204	39,0	47,6	43,6	8,4	10,3	15,8
2013	55.983	27.047	24.601	2.445	36,7	48,3	43,9	9,0	10,9	17,1
2014	56.986	28.786	25.933	2.853	35,0	50,5	45,5	9,9	12,0	17,9
2015	57.854	29.678	26.621	3.057	33,6	51,3	46,0	10,3	12,4	18,5
2016/10	58.990	30.914	27.267	3.647	33,9	52,4	46,2	11,8	14,1	21,2

Kaynak: Ege Bölgesi Sanayi Odası , 2017: 47

Şekil 8. İstihdam * (Mevsimsel Düzeltilmiş, Milyon Kişi)

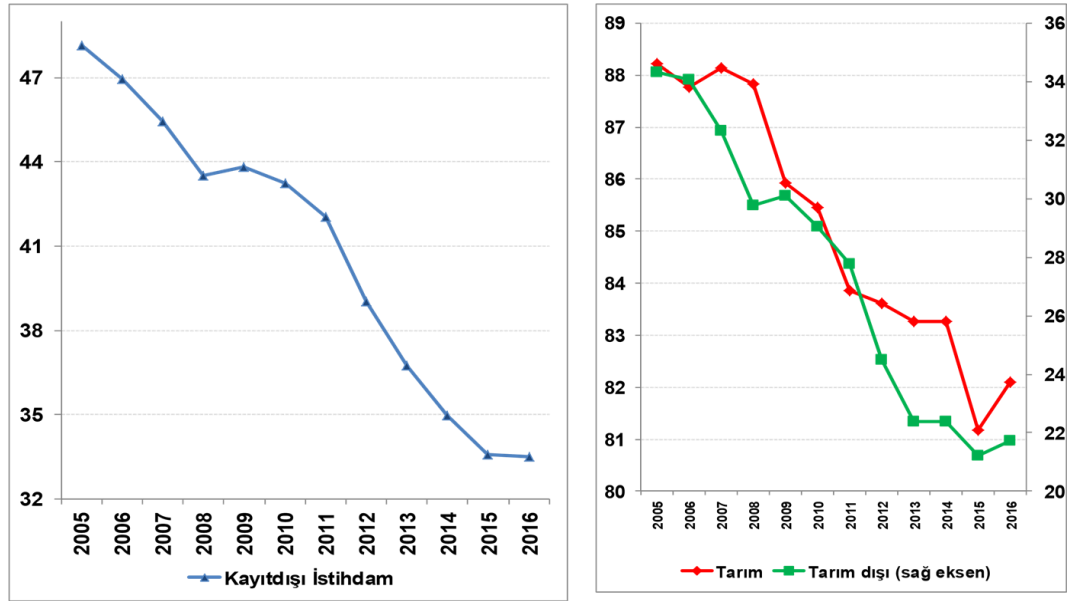
Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, 2017: 38

Türkiye'de işsizliğin yeni bir platoya doğru ilerlediğini ortaya koymaktadır. Nitekim toplam işsizlik oranı %12, işsizliğin daha olumsuz sonuçlar ürettiği tarım dışı işsizlik %14, çoğunluğunu eğitilmiş insanların oluşturduğu genç nüfusta işsizlik oranı ise %20 düzeylerine ulaşmıştır. İşsizliğin yükselmesinde ekonominin yavaşlaması kadar Suriyeli sığınmacıların birçok iş kolunda daha fazla istihdam edilmesinin de rolü bulunmaktadır. Bu düzeylerden geriye dönüş için gerekli koşulların bulunmaması ise işsizliğin yarattığı ekonomik, sosyal ve siyasi sorunların daha da ağırlaşması anlamına gelebilecektir. Binlerce insanı işsiz iken Türkiye, işgücüne katılım oranının gelişmiş ülkelerin oldukça gerisinde kalması gibi bir ikileme de karşı karşıyadır.

Çalışma çağındaki nüfusun ne düzeyde işgücü piyasasına yöneldiğini ve iş talep ettiğini gösteren bu oran yükseldikçe istihdam ve işsizlik daha önemli hale gelebilmektedir. Türkiye'de işgücüne katılım oranı, genç nüfus yapısına bağlı olarak, 2016 yılı Ekim ayı itibarıyla %52 düzeyindedir. AB ülkelerinde bu oran yaklaşık %70 düzeyindedir. Nüfusun ortalama yaşının artmasına, kadınların işgücü piyasasındaki konumlarının genişlemesine bağlı olarak bu oranın hızla artması söz konusu olacaktır. Bu gelişmelerin yaşanması sonrasında işsiz sayısı ve işsizlik oranlarının artmaması için bir taraftan reel yatırımların artırılması diğer taraftan da işgücüne talep olacak alanların gerektirdiği niteliklerin kazandırılması gerekecektir. (Ege Bölgesi Sanayi Odası , 2017:47)

Tabloya ve grafiğe baktığımızda 15 yaş ve üzeri yaştaki nüfusun 2008 yılında 50,982 bin kişi olduğunu bunların 22,899 bin kişinin iş gücü arzı bölümünde yer aldığını ve 20,604 bin kişinin istihdam edildiğini 2,295 bin kişinin ise işsizler kategorisinde yer aldığını görmekteyiz. 2009 yılından itibaren sürekli olarak artan nüfus ile beraber işgücü arzı ve istihdam edilenlerin sayısı da artış göstermiştir. Bununla beraber işsizlikte artmış ve 2012 yılında bir önceki yıla göre 124 bin kişi daha işsizler kategorisinde yerini almıştır. 2016 yılının 10. Ayında işsiz olanların sayısı 3.647 bin kişiye ulaşmıştır.

Türkiye genelinde 15 ve daha yukarı yaştakilerde işsiz sayısı 2017 yılı Temmuz döneminde geçen yılın aynı dönemine göre 119 bin kişi artarak 3 milyon 443 bin kişi olmuştur. İşsizlik oranı ise değişim göstermeyerek %10,7 seviyesinde gerçekleşmiştir. Aynı dönemde; tarım dışı işsizlik oranı da değişim göstermeyerek %13 olarak tahmin edilmiştir. Genç nüfusta (15-24 yaş) işsizlik oranı 1,3 puanlık artış ile %21,1 olurken, 15-64 yaş grubunda bu oran 0,1 puanlık azalış ile %10,9 olarak gerçekleşti. ("SANAL", İşsizlik Rakamları Açıklandı , 2017: 1)

Şekil 9. Kayıt Dışı İstihdam Oranı (%)

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, 2017: 48

Kayıt dışı istihdama bakıldığında ise, 2005 yılında 48,2 bin kişi olan kayıt dışı istihdam 2008 yılında 43,5 bin kişi olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında ise 43,8 bin kişi olmuş ve daha sonra ki yıllarda düşüş eğilimi yaşanmış 2016 yılında ise kayıt dışı istihdam 33,9 bin kişi olarak gerçekleşmiştir.

Ülkelerin en önemli sorunlarının başında yer alan kayıt dışı istihdamın olumsuz etkileri arasında yer alan en önemlileri ülke ekonomisine vermiş olduğu olumsuzluklardır. Ayrıca örgütlenmeye, rekabete, sosyal güvenlik sistemine, gelir dağılımına karşı olumsuz etkileri mevcuttur.

Konunun özeti, ödenmesi gerekip de ödenmeyen vergi, sigorta ve işsizlik sigortası primi kesintilerinden devletin yoksun kalması sonucu Devlet gelirlerini artırabilmek için vergi ve prim oranlarını yüksek tutmakta, bu da pahalılaşmaya sebebiyet vermektedir. Gelir dağılımına etkisi, zaten gelir dağılımı bozuk olan ülkelerde kayıt dışı istihdam bu gelir dağılımının daha da bozulmasına yol açmaktadır. Gelir dağılımı ülkeler açısından oldukça önemli olup, bu konudaki adaletsizlikler ekonomilerin çökmesine de sebebiyet verebilmektedir. (Levent, 2013: 3)

2.2.3.Dış Ticaret Ve Ödemeler Dengesi

Gelişmekte olan ülkelerde görülen en büyük sorunların başında üretimlerinde yüksek miktarda ithal girdi kullanmaları ve neticesinde de ihracatın ithalatı karşılama oranında azalmalara, dış ticaret ve cari işlemler dengesinde ise bozulmalara yol açmaktadır. Türkiye 'de bunların arasında yer almakta ve bahsedilen olumsuzlukların çoğunu yaşamaktadır. Büyüme oranı ile cari işlemler dengesi arasında bulunan ters yönlü ilişki geliştirmekte olan birçok ülke ekonomisinde görülmekle birlikte, gelişmiş ülkelerin de hızlı ekonomik büyüme nedeniyle cari işlemler dengesinde bozulma riski ile karşı karşıya oldukları belirlenmiştir. (Kaderli & Küçükkaya , 2012: 94)

Tablo 7. Cari İşlemler ve Dış Ticaret Dengesi (Milyon Dolar)

Yıllar	Cari İşlemler Hesabı	Mal Dengesi
2002	-626	-6.404
2003	-7.515	-13.411
2004	-14.198	-22.438
2005	-20.980	-32.936
2006	-31.168	-40.894
2007	-36.949	-46.831
2008	-39.425	-52.917
2009	-11.358	-24.762
2010	-44.616	-56.325
2011	-74.402	-89.160
2012	-47.962	-65.367
2013	-63.621	-79.917
2014	-43.597	-63.597
2015	-32.118	-48.114
2016	-32.590	-40.854

Kaynak: Korkmaz, 2017: 56

Tablo 7'ye baktığımızda 2002 – 2016 yıllarında gerçekleşen cari işlemler ve dış ticaret dengesi hakkında bilgiler yer almaktadır. 2002 – 2016 yılları Cari işlemler hesabında ihracat ve ithalatta 2008 yılında düşüş eğiliminin arttığı gözlemlenmektedir. Türkiye' de yıllık Enerji ve emtia fiyatlarındaki gerileme ithalatın değer olarak ihracattan daha hızlı

düşmesine neden olurken, ihracat pazarlarımızdaki çeşitliliğin artması ihracattaki düşüşün görece sınırlı kalmasında etkili olmuştur. Böylece dış ticaret açığında hızlı bir daralma süreci yaşanmıştır. Öngörülere göre Küresel kriz gelişmekte olan ülkelere 2009 yılında yaşayacağı en önemli problem olarak görülen ödemeler dengesi ile doğru sıcak para akışını ve doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını son derece sınırlamıştır. (Pekcan, 2010: 61)

Tablo 8. Dış Ticaret Verileri (Yıllık)

Yıllara göre dış ticaret, 2001-2016
Foreign trade by years, 2001-2016

(Değer: Bin ABD \$ / Value: Thousand US \$)							
Yıllar Years	İhracat Exports		İthalat Imports		Dış ticaret dengesi Balance of foreign trade	Dış ticaret hacmi Volume of foreign trade	İhracatın ithalatı karşılama oranı Proportion of imports covered by exports
	Değer Value	Değişim Change (%)	Değer Value	Değişim Change (%)	Değer Value	Değer Value	
							(%)
2001	31 334 216	12,8	41 399 083	-24,0	-10 064 867	72 733 299	75,7
2002	36 059 089	15,1	51 553 797	24,5	-15 494 708	87 612 886	69,9
2003	47 252 836	31,0	69 339 692	34,5	-22 086 856	116 592 528	68,1
2004	63 167 153	33,7	97 539 766	40,7	-34 372 613	160 706 919	64,8
2005	73 476 408	16,3	116 774 151	19,7	-43 297 743	190 250 559	62,9
2006	85 534 676	16,4	139 576 174	19,5	-54 041 498	225 110 850	61,3
2007	107 271 750	25,4	170 062 715	21,8	-62 790 965	277 334 464	63,1
2008	132 027 196	23,1	201 963 574	18,8	-69 936 378	333 990 770	65,4
2009	102 142 613	-22,6	140 928 421	-30,2	-38 785 809	243 071 034	72,5
2010	113 883 219	11,5	185 544 332	31,7	- 71 661 113	299 427 551	61,4
2011	134 906 869	18,5	240 841 676	29,8	- 105 934 807	375 748 545	56,0
2012	152 461 737	13,0	236 545 141	-1,8	- 84 083 404	389 006 877	64,5
2013	151 802 637	-0,4	251 661 250	6,4	- 99 858 613	403 463 887	60,3
2014	157 610 158	3,8	242 177 117	-3,8	- 84 566 959	399 787 275	65,1
2015	143 838 871	-8,7	207 234 359	-14,4	- 63 395 487	351 073 230	69,4
2016	142 529 584	-0,9	198 618 235	-4,2	- 56 088 651	341 147 819	71,8

Kaynak: TUIK, 2017: 3

Tablo 9. Dış Ticaret Verileri (Aylık)

Aylara göre dış ticaret, 2016-2017
Foreign trade by months, 2016-2017

(Değer: Bin ABD \$ / Value: Thousand US \$)

Yıllar Years	Aylar Months	İhracat (FOB) Exports		İthalat (CIF) Imports		Dış ticaret dengesi Balance		Dış ticaret hacmi Volume of trade		Karşılama oranı Proportion of imports covered by exports (%)
		Değişim		Değişim		Değişim		Değişim		
		Değer Value	Change (%)	Değer Value	Change (%)	Değer Value	Change (%)	Değer Value	Change (%)	
2016	01	9 546 115	-22,4	13 452 705	-19,2	-3 906 589	-10,1	22 998 820	-20,5	71,0
	02	12 366 388	1,1	15 578 255	-8,0	-3 211 867	-31,8	27 944 643	-4,2	79,4
	03	12 757 672	1,9	17 766 239	-5,1	-5 008 567	-19,3	30 523 911	-2,3	71,8
	04	11 950 498	-10,5	16 187 635	-11,9	-4 237 138	-15,7	28 138 133	-11,3	73,8
	05	12 098 611	9,2	17 196 657	-3,8	-5 098 046	-24,9	29 295 268	1,2	70,4
	06	12 864 154	7,7	19 476 282	7,0	-6 612 128	5,8	32 340 436	7,3	66,1
	07	9 850 125	-11,5	14 694 996	-19,4	-4 844 872	-31,7	24 545 121	-16,4	67,0
	08	11 830 763	7,3	16 614 181	4,0	-4 783 418	-3,3	28 444 944	5,4	71,2
	09	10 901 638	-5,9	15 297 881	-0,7	-4 396 243	15,0	26 199 520	-2,9	71,3
	10	12 796 160	-3,4	17 008 615	0,5	-4 212 455	14,5	29 804 775	-1,2	75,2
	11	12 786 936	9,5	16 934 532	6,0	-4 147 596	-3,3	29 721 469	7,5	75,5
	12	12 780 523	8,8	18 410 256	2,3	-5 629 733	-9,8	31 190 779	4,9	69,4
(1-12)		142 529 584	-0,9	198 618 235	-4,2	-56 088 651	-11,5	341 147 819	-2,8	71,8
2017 ^(r)	01	11 250 826	17,9	15 591 914	15,9	-4 341 088	11,1	26 842 740	16,7	72,2
	02	12 093 478	-2,2	15 826 113	1,6	-3 732 635	16,2	27 919 591	-0,1	76,4
	03	14 474 893	13,5	19 018 163	7,0	-4 543 271	-9,3	33 493 056	9,7	76,1
	04	12 863 775	7,6	17 788 051	9,9	-4 924 276	16,2	30 651 827	8,9	72,3
	05	13 587 474	12,3	20 923 478	21,7	-7 336 004	43,9	34 510 952	17,8	64,9
	06	13 132 576	2,1	19 176 794	-1,5	-6 044 217	-8,6	32 309 370	-0,1	68,5
	07	12 620 664	28,1	21 492 084	46,3	-8 871 421	83,1	34 112 748	39,0	58,7
	08	13 260 665	12,1	19 162 139	15,3	-5 901 475	23,4	32 422 804	14,0	69,2
	09	11 847 588	8,7	19 982 153	30,6	-8 134 566	85,0	31 829 741	21,5	59,3

(r) Revize edilmiştir.

(r) Data revised.

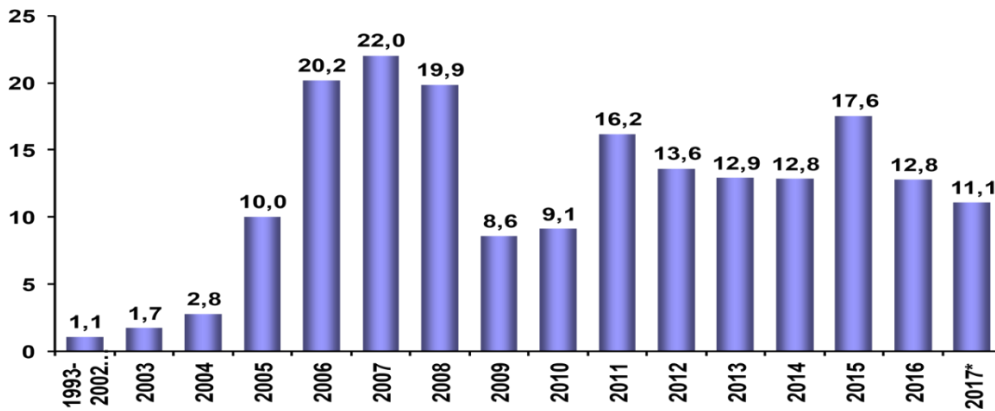
Kaynak: TÜİK, 2017:6

2001 yılında 31,334 milyar dolar olan ihracat hacmi 2007 yılına kadar sürekli olarak artmış 2007 yılında 107,271 milyar dolar' a ulaşmıştır. 2008 yılında 132 milyar dolar olarak gerçekleşmiş ve krizin etkisinin en çok etkilendiği yıl olan 2009 yılında 102 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu azalış 2010 yılında da devam etmiş ve 2011

yılında yeniden artarak 134 milyar dolar' a tekrardan ulaşmış ve 2014 yılında 157 milyar dolar olmuştur. 2016 yılında ise 142 milyar dolar olmuştur.

İhracattaki artışa rağmen ithalatın da devamlı olarak artıyor olması, ihracatın ithalatı karşılama oranını da bozmaktadır. 2001 yılında ihracatın ithalatı karşılama oranı (İİKO) %75,7 iken, 2002-2006 yılları arasında bu oran sürekli olarak gerilemiş ve 2006 yılında İİKO %61,3'e düşmüştür. 2009 yılında %72,5 olan İİKO, 2010-2011 yıllarında da düşüş göstermiş ve %56'ya kadar gerilemiştir. 2012 yılında ihracat hacmi, bir önceki yıla göre artarken ithalat ise %1,8 oranında gerilemiştir. Benzer şekilde 2014 yılında da ihracatta %3,8 artış yaşanmasına rağmen ithalatta da %3,8 gerileme yaşanmıştır. Bunun bir sonucu olarak; ihracattaki artışla birlikte ithalattaki gerileme sayesinde İİKO %65'e kadar yükselmiştir. 2016 yılında ise %71,8 olarak gerçekleşmiştir. (Sungur, 2015: 258)

Yıllara göre dış ticaret hacmine baktığımızda 2001 yılında 72,733 milyar dolar olarak gerçekleşen dış ticaret hacmi 2008 yılına kadar sürekli ve düzenli olarak artmıştır. 2008 yılında 333,990 milyar dolar' a kadar çıkan dış ticaret hacmi 2009 yılında 243,071 milyar dolar' a kadar gerilemiştir. 2010 yılında 299,427 milyar dolar olan dış ticaret hacmi 2013 yılında 403,463 milyar dolara kadar çıkmıştır. 2016 yılında tekrar bir düşüş görülmüş ve 341,147 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 10. Yurtiçinde Doğrudan Yabancı Sermaye Girişi(Milyar Dolar)

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, 2017: 89

Şekil 10' a baktığımızda 2003 yılında 1,7 milyar dolar olan doğrudan yabancı sermaye girişi 2005 yılında 10,0 milyar dolar ve 2007 yılında 22,0 milyar dolar ile en yüksek seviyesindedir. 2008 yılında düşüş eğilimine girmiş ve 2009 yılında 8,6 milyar dolar olmuştur. 2011 yılında tekrar toparlanma eğilimine girmiştir. 2015 yılında 17,6 milyar dolar olmuştur. 2017 yılında ise 11,1 milyar dolar ile düşüş gerçekleşmiştir.

Türkiye, gelişmekte olan bir ekonomiye sahiptir. Türkiye petrol, doğalgaz ve sermaye malı ithalatı ile ekonomisini daha da büyüme yolunda ilerlerken iç tasarruflarının yatırımlarını karşılayamaması sonucu cari açık vermektedir. Cari açığını kapatmasının üç yolu vardır:

- Yatırımları azaltarak tasarruflarını artırmak
- Yatırımları azaltarak büyüme oranının düşmesine neden olmak
- İç tasarrufları artırmak yatırımları kısıtlamaktadır. Bu durumda en kolay yol dışarıdan tasarruf ithal edip iç tasarrufların açığını kapatmaya çalışmaktır.

Türkiye ise bu yollardan üçüncüsünü izlemektedir. Türkiye bu yolu izlerken iki seçenek kullanıyor. İlki doğrudan yabancı sermaye yatırımları artırmak, ikincisi ise dış borçlanmayı artırmak. İdeal olan doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını artırabilmektir. Bunun da tek yolu sosyal, siyasi ve ekonomik istikrarı sağlamaktır. (Eğilmez, 2016: 2)

Tablo 10. Sektörel Bazda Dış Ticaret (Milyon Dolar)

Kaynak: Ege Bölgesi Sanayi Odası , 2017: 57

YIL	TARIM			MADENCİLİK			İ. SANAYİ		
	İhracat	İthalat	Denge	İhracat	İthalat	Denge	İhracat	İthalat	Denge
2000	1.684	2.125	-441	400	7.097	-6.696	25.518	44.200	-18.683
2001	2.006	1.410	596	349	6.577	-6.228	28.826	32.686	-3.860

2002	1.806	1.704	102	387	7.192	-6.805	33.702	41.383	-7.681
2003	2.201	2.538	-336	469	9.021	-8.551	44.378	55.690	-11.311
2004	2.645	2.765	-120	649	10.981	-10.332	59.579	80.447	-20.868
2005	3.468	2.826	643	810	16.321	-15.511	68.813	94.208	-25.395
2006	3.611	2.935	676	1.146	22.034	-20.887	80.246	110.379	-30.133
2007	3.883	4.672	-788	1.661	25.314	-23.653	101.082	133.938	-32.856
2008	4.177	6.433	-2.256	2.155	35.650	-33.495	125.188	150.252	-25.065
2009	4.536	4.625	-89	1.683	20.625	-18.942	95.449	111.031	-15.581
2010	5.091	6.490	-1.399	2.687	25.933	-23.245	105.467	145.367	-39.900
2011	5.353	8.944	-3.591	2.805	37.331	-34.526	125.963	183.930	-57.968
2012	5.379	7.503	-2.124	3.161	42.247	-39.086	143.194	176.235	-33.041
2013	5.912	7.776	-1.865	3.879	38.205	-34.326	141.358	196.823	-55.465
2014	6.376	8.658	-2.282	3.406	37.126	-33.720	147.059	187.742	-40.683
2015	6.125	7.265	-1.140	2.799	27.609	-24.810	134.390	166.821	-32.431
2015-11	5.402	6.634	-1.232	2.578	25.333	-22.755	123.615	152.179	-28.564
2016-11	5.117	6.544	-1.427	2.440	16.929	-14.488	121.843	151.970	-30.127
Değişim (%)	-5,27	-1,4	15,8	-5,35	-33,2	-36,3	-1,4	-0,1	5,5

2000-2016 dönemine ilişkin olarak sektörel bazda dış ticaret dengesinin gelişimi yukarıdaki tabloda verilmiştir. Buradan görülebileceği gibi 2001 krizi sonrasında tüm sektörlerde özellikle de madencilik ve imalat sanayide dış ticaret dengesi(açık) oldukça kötüleşmiş, 2007 yılından itibaren tarım sektörü de sürekli açık verir hale gelmiştir. Bu açıktaki; 2009 krizinde, Merkez Bankası'nın acil fren yaptığı 2012 yılında, ardından da

ekonominin yavaşladığı 2014 ve sonrasında iyileşme görülmüştür. Bu durum yapısal bir sorunun konjonktürel gelişmeler ve şok önlemlerle ancak geçici olarak çözüldüğünü ortaya koyması bakımından önem taşımaktadır. Ayrıca bu yapısal sorunun derinleşmesinde yanlış kur politikalarının önemli rolünün olduğu, bu nedenle de Türkiye'nin düşük enflasyon-düşük faiz-gerçekçi kur politikasına geçmesinin zorunlu hale geldiği unutulmamalıdır. (Ege Bölgesi Sanayi Odası , 2017: 58)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

2008 – 2017 YILI KONYA EKONOMİSİ

Konya ili yüzölçümü bakımından oldukça geniş bir alana sahip olmakla beraber coğrafi olarak da Türkiye'nin ortasında yer almak olup ulaşım içinde önemli bir noktadır. Geniş tarım alanları ile Türkiye'nin tarımda ilk sırada yer alan şehri kabul edilmiştir. Konya ilk olarak şeker pancarı ardından buğday, arpa, olmak üzere çok sayıda sebze ve meyve türlerinin üretiminin gerçekleştirildiği tarım bölgesidir. Yıllara göre yapılan rakamsal araştırmalar neticesinde Konya Türkiye'nin tohumluk üretiminin yaklaşık yüzde 40'ını da karşılar hale gelmiştir. Konya küçük ve büyükbaş hayvancılıkta da sahip olduğu geniş meralar ve bitkisel üretim alanları ile hayvancılıkta önemli bir yere sahiptir. (KTO, 2017:1)

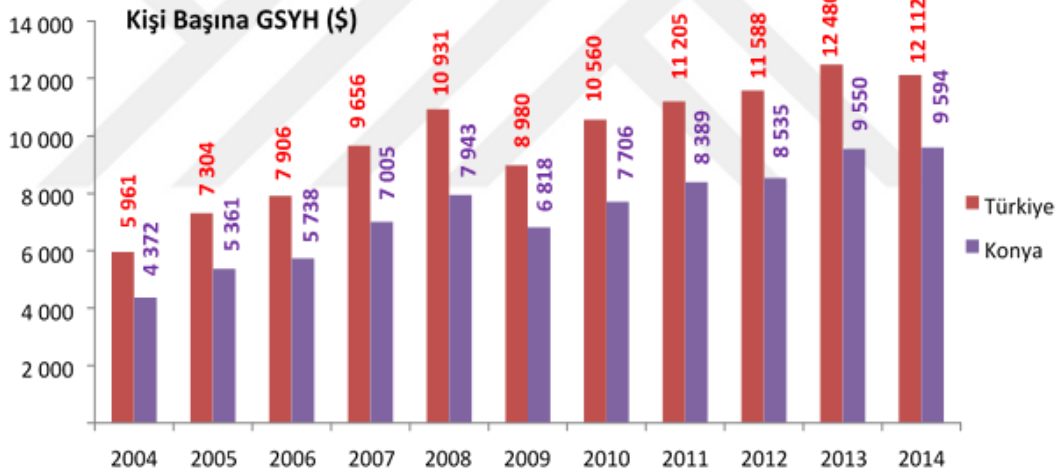
Konya 1980'li yıllardan günümüze Türkiye ekonomisindeki ve sanayi üretimindeki payları dikkat çekici ölçüde ve hızda artan iller arasında yer almaktadır. Konya ili, geniş tarım alanları ve yüksek tarımsal potansiyeli ile bugün olduğu gibi gelecekte de ülkenin en önemli tarım merkezlerinden biri olacaktır. (Mevlana Kalkınma Ajansı, 2012:8)

Konya sanayisi birçok sektörde üretim yapmakta olup “sanayi şehri” kimliğini kazanmıştır. Konya sanayisi, aynı anda birçok sektörü çevresinde toplamasının en önemli sebebi coğrafi durumu ve geniş düz arazilere sahip olmasıdır. Şehirde gelişmiş sanayi sektörleri olarak makine sanayi, otomotiv yan sanayi ilk sırada yer almaktadır. Ardından imalat sanayi, döküm sanayi, Ziraat alet makineleri, kimya sanayi, inşaat malzemeleri sanayi, kâğıt ve ambalaj sanayi, gıda ve ayakkabıcılık sanayi Konya ilinin diğer gelişmiş sektörleridir. (KSO, 2017: 1)

Konya'da çeşitli sektörleri bünyesinde bulundurarak metal işleme alanında Türkiye pazarının % 45'ine ve Traktörlerde kullanılan parçaların % 90'nı ve tarım makinalarında kullanılan parçaların % 100'ünü üretebilmektedir. Ayrıca birçok marka modelin %70'den fazla yedek parası ve ekipmanı da Konya'da üretilmektedir. Konya, Türkiye'deki metal döküm üretiminin % 18'ine sahiptir. Yılda yaklaşık 15 milyon çift ayakkabı üretimi ile Konya, Türkiye pazarının % 15'ini tek başına karşılamaktadır. (KTO, 2017: 1)

Konya bünyesinde yer alan organize sanayi bölgeleri ve özel organize sanayi bölgeleri bünyesinde yer alan KOBİ'lerin çokluğu açısından Türkiye'de büyük bir öneme sahiptir. Konya' da faaliyette bulunan işletmelerin çoğu kendi öz sermayesi ile kalkınmayı başarmış bir ekonomiye sahiptir. KOBİ'ler açısından fazlaca sayıya sahip olan işletmelerin çokluğu beraberinde istihdam alanında da büyük katkı sağlamaktadırlar. Konya da faaliyet gösteren KOBİ sayısı 19,000 olarak belirtilmiştir ve Türkiye' de 210.000 KOBİ vardır. Bu nedenle Konya KOBİ Başkenti olarak anılmaktadır.

3.1. KONYA'NIN EKONOMİK BÜYÜMESİ VE İSTİHDAMI

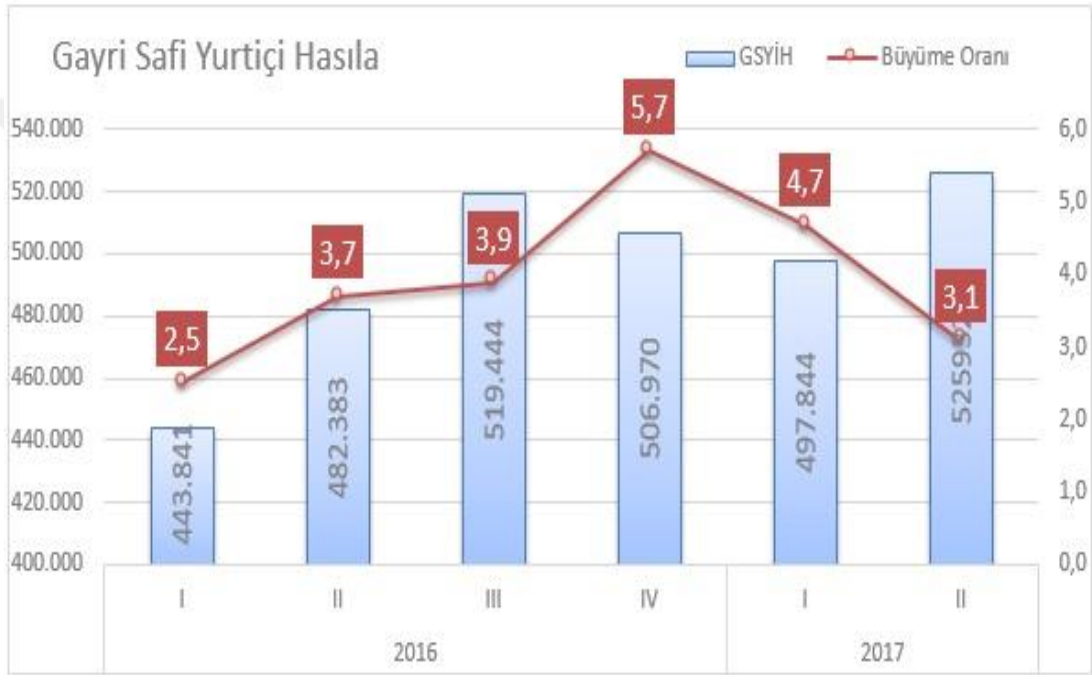
Şekil 11. Konya açısından il bazında kişi başına gayri safi yurtiçi hâsıla(Yıllık)

Kaynak: Çelik, 2017: 5

İl olarak toplam GSYH'nin %2,1'ini alarak 7. sırada olan Konya, kişi 2004 yılında kişi başı Gayri Safi Yurtiçi Hasılda 36. sırada yer alan Konya, 2010 yılındaki kriz döneminde 41. sıraya kadar gerilemiş, fakat 2012'den itibaren yükselişe geçerek 2014

yılında 32. sırada yer almıştır. 2014 yılı sıralaması, Konya'nın son 11 yıldaki aldığı en iyi yer olarak kayıtlara geçmiştir. (Çelik, 2017: 5)

İl düzeyinde GSYH hesaplamalarına göre; 2014 yılı için Konya 43 milyar 934 milyon TL ile en yüksek yedinci gayrisafi yurtiçi hasılaya ulaşmış ve toplam gayrisafi yurtiçi hasıladan yüzde 2,1 pay almıştır. (E-Gazetesi, 2016: 1)

Şekil 12. Konya açısından il bazında kişi başına gayri safi yurtiçi hâsıla (Aylık)

Kaynak: KTO, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, 2017

Şekil 12' de görüldüğü üzere 2016 ve 2017 yıllarına ait gayri safi yurtiçi hâsıla rakamları verilmiştir. 2016 yılı ilk çeyreğinde gayri safi yurtiçi hâsıla 443,841 iken 2016 yılı son çeyreğine bakıldığında ise 506,970 ile %5,7 'lik bir büyüme söz konusu olmuştur. 2017 yılında ise bir önceki yılın son çeyreğine göre %1 'lik bir daralma sonucu 2017 yılının birinci çeyreğinde %4,7 ve ikinci çeyreğinde daha da daralarak %3,1 olarak

gerçekleşmiştir. 2017 yılının ikinci çeyreğinde ise gayri safi yurtiçi hâsıla artarak 529,923 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 11. 2007-2016 Yılı Konya Nüfus Artış Hızı Ve Yoğunluğu

YIL	TOPLAM			Artış Hızı	Nüfus Yoğunluğu
	TOPLAM	ERKEK	KADIN		
2007	1,959,082	968,666	990,416	—	48 /km ²
2008	1,969,868	974.700	995,168	% 1.16	48 /km ²
2009	1,992,675	985,438	1,007,237	% 0.55	49 /km ²
2010	2,013,845	996,157	1,017,688	% 1.06	49 /km ²
2011	2,038,555	1,009,855	1,028,700	% 1.23	50 /km ²
2012	2,079,225	1,031,563	1,028,700	% 0.67	50 /km ²
2013	2,018,808	1,046,182	1,062,626	% 1.31	51 /km ²
2014	2.108.808	1.046.182	1.062.626	% 1.42	51 /km ²
2015	2.130.544	1.056.540	1.074.004	% 1.03	52 /km ²
2016	2,161,303	1,073,631	1,087,672	% 1.44	53 /km ²

**Kaynak:<https://www.nufusu.com/il/konya-nufusu> verilerinden yararlanarak hazırlanmıştır.

2007 Yılında Konya nüfusu toplamda 1.959.082 kişi iken nüfus yoğunluğu 48/km² iken 2008 yılında toplam nüfus 1.969.868 kişi olarak gerçekleşmiş ve artış hızı %1,16 ve nüfus yoğunluğu 48/km²'dir. 2011 yılında toplam nüfus 2.038.555 kişi iken nüfusun 1.009.588 kişisini erkek 1.028.700 kişisini de kadınların oluşturduğunu görülmektedir. 2011 yılında nüfus artış hızı %1.23 ve nüfus yoğunluğu 50/km² olarak gerçekleşmiştir. 2016 yılına bakıldığında ise bir önceki yıla göre toplam nüfus 30.759 kişi artarak 2.161.303 olarak gerçekleşmiştir. Yine 2016 yılında bir önceki yıla göre artış hızı % 0,41 artarak %1.44 olarak gerçekleşmiş, nüfus yoğunluğu ise 53 /km² olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 11'nin genelinde toplam nüfus 2013 yılında bir önceki yıla göre düşüş yaşasa da sürekli olarak artmış, nüfus artış hızı 2008 yılında % 1,16 iken 2009 yılında kriz sonrası

dönemde %0,55 'e ve 2012 yılında %0,67'ye düşmüş ve sonraki yıllarda ise sürekli artmıştır. Nüfus yoğunluğuna bakıldığında ise 2007 yılından 2016 yılına kadar artmıştır.

Tablo 12. Konya İli Temel İşgücü Göstergeleri 2008-2017

KONYA İLİ TEMEL İŞGÜCÜ GÖSTERGELERİ 2008 - 2017			
YILLAR	İŞGÜCÜNE KATILMA ORANI	İŞSİZLİK ORANI	İSTİHDAM ORANI
2008	50,3	10,7	45
2009	21,6	10,8	46,1
2010	20,7	8,2	46,5
2011	49	6,9	45,6
2012	48,4	6,2	45,4
2013	48,4	4,7	46,2
2014	49,1	5,6	46,4
2015	51,2	6,5	47,8
2016	50	6,1	46,9
2017	50	6,1	46,9

**Kaynak: TUIK, Karaman24,Yenimeram kaynaklarından elde edilen verilerden yararlanarak hazırlanmıştır.

Ülkelerin en önemli göstergelerinden biri olan istihdam oranları İşgücü piyasasının en önemli unsurlarındandır. İstihdam oranı, istihdamın kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus içindeki oranıdır. İstihdam oranı var olan işgücünü göstermenin yanı sıra yaş, cinsiyet ve iktisadi faaliyetlere göre istihdam politikalarının oluşturulmasında da kilit unsurdur. İstihdam oranları ile ülke ekonomisinin durumu hakkında bilgi verilebilirken, İstihdam oranı ayrıca işgücüne katılım oranı, işgücünün kurumsal

olmayan çalışma çağındaki nüfus içindeki oranını göstermektedir. İşsizlik oranı ise, iş bulamayan nüfusun toplam işgücüne oranını ifade etmektedir. (İŞKUR, 2015: 6,7)

Tablo 12'ye bakıldığında 2008 yılında iş gücüne katılım oranı % 50,3 iken krizin ardından büyük bir düşüğe geçen katılım oranı 2010 yılına kadar düşüş eğiliminde olmuş ve %20,7 seviyelerine inmiş, 2011 yılında tekrar artış göstererek %50 olarak belirtilmiştir. İşsizlik oranı ise 2008 yılında %10,7 iken yıllara göre sürekli düşüş eğiliminde olmuş ve 2016 yılında %6,1 olarak gerçekleşmiştir. İstihdam verilerine bakıldığında ise %45 olarak gerçekleşen istihdam oranı yıllar içinde ufak iniş çıkışlar yaşamış 2016 yılında bir önceki yıla oranla % 0,9 düşüş ile %46,9 olarak gerçekleşmiştir.

3.2. KONYA SANAYİSİ

Konya sahip olduğu medeniyet, kültür ve ticari potansiyeli var olan insan gücü ile Selçukludan günümüze ticaret akışının merkezi durumundadır. Konya'nın ticari varlığının aktifliği coğrafi bölgesinden kaynaklı yolların Konya' da birleşmesi şehre ticari bir canlılık katmaktadır. (KTO, 2008:71)

2008 Yılında Konya organize sanayisinde öne çıkan sektörler, ziraat alet makinaları imalat sanayi, otomotiv yan sanayi ve makine, döküm sanayi, inşaat malzemeleri sanayi, plastik boya ve kimya sanayi, kâğıt ve ambalaj sanayi, gıda ve ayakkabıcılık gibi sektörlerdir.

Tablo 13. Konya Organize Sanayi Bölgesindeki Firmaların Sayısı(Yıllara Göre)

YILLAR	1.OSB	KSO	BÜSAN
2008	150	297	—
2009	129	313	458
2010	150	325	458
2011	157	362	466
2012	153	362	430
2013	153	384	799
2014	156	473	680
2015	—	490	862
2016	167	556	750
2017	158	454	733

***Kaynak: Konya OSB Müdürlükleri verilerinden yararlanarak hazırlanmıştır.**

2008 yılında Konya 1. Organize Sanayi Bölgesinde 150, KSO (2.ve 3.OSB)' de 297 olmak üzere toplamda 447 firma hizmet vermekte ve yaklaşık 18 bin kişi istihdam edilmektedir. 2009 yılında 1.OSB 129,KSO313 ve Büsan' da 458 olmak üzere 900 firma hizmet vermiştir. 2009 yılında 18.500 bin kişi bu bölgelerde istihdam etmiştir. 2010 yılında 1.OSB 150, KOS 325, Büsan 458 olmak üzere 933 firma hizmet vermiştir. 2010 yılında da yaklaşık 18.500 kişi bu firmalarda istihdam sağlamıştır.

2008 krizinden olumsuz etkilenen Konya Sanayisi ve Ekonomisi 2008 yılından 2011 yılına kadar düşüş eğilimi yaşasa da 2011 yılından sonra toparlanma sürecine girmiştir. 2011 yılında bu gelişme OSB'deki firmaların sayısına da yansımıştır. 2011 yılında 1.OSB 157, KOS 362 ve Büsan 466 firma sayısı ile toplam 985 firmaya ulaşmış ve bünyesinde 26 bin kişi istihdam etmiştir. Sektör bazında ise en çok artış otomotiv sanayinde olmuştur. İkinci sırayı Ziraat Alet Makinaları İmalat Sanayi ve Makine Yedek Parça İmalat Sanayi takip etmiştir.

Sektörel çeşitlilikte önemli mesafeler kat eden Konya’da, 2013 yılında 3.249 olan sanayi siciline kayıtlı işletmelerin sayısı, 2014 sonu itibariyle 3.825 olarak gerçekleşmiştir. (KTO, 2014: 87,88)

Tablo 14. Konya Organize Sanayi Bölgesi’nde Üretim Yapan Firmaların Sektörel Dağılımı (2016)

Sektör Adı	Üretimdeki Firma Sayısı	Sektör Yüzdesi
Otomotiv Yedek Parça	108	19%
Döküm	71	13%
Makine	68	12%
Tarım Makinaları ve Ekipmanları	50	9%
Gıda	38	7%
İnşaat Malzemeleri	28	5%
Kâğıt ve Ambalaj Sanayi	27	5%
Mobilya ve Ahşap Ürünleri	18	3%
Değirmen Makinaları	17	3%
Kimya	15	3%
Ayakkabı ve Tekstil Ürünleri	10	2%
Diğer	106	19%
Toplam	556	100%

Kaynak: KTO, 2016: 68,69

2016 yılında 1.OSB’de 167, KOSB 556, Büsan Özel Sanayide 750 firma hizmet vermektedir. 2017 yılında KOSB ‘de 454, Büsan Özel Sanayide 733 firma hizmet vermektedir. 2016-2017 yılına bakıldığında sektörel bazda, en çok artış sırasıyla otomotiv yedek parça, döküm, makine, tarım makinaları ve ekipmanları, gıda, inşaat malzemeleri, kâğıt ve ambalaj sanayide gerçekleşmiştir.

3.3. KONYA’NIN DIŞ TİCARETİ

Konya sanayisinde faaliyette bulunan firmalar sürekli değişim ve gelişme içerisinde olan küresel anlamda Uluslararası pazarlarda daha fazla söz sahibi olmayı hedefleri arasına koymuş ve bu yönde faaliyetlerini geliştirmeye çalışmaktadırlar. Bu doğrultuda geçmiş yıllara oranla daha büyük işlere imza atmaya devam etmektedirler.” (KTO, 2008: 73)

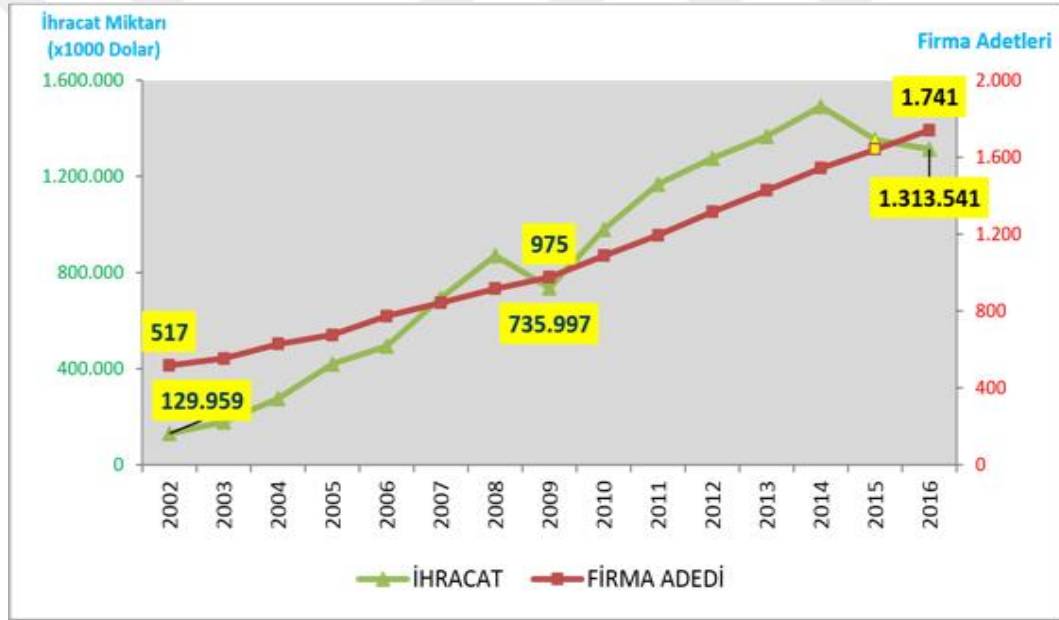
Tablo 15. Konya’nın Dış Ticaret İstatistikleri (2002 – 2016)

Yıllar	İhracat % Değişim (Önceki Yıla Göre)		İthalat % Değişim (Önceki Yıla Göre)		Dış Ticaret Dengesi	Dış Ticaret Hacmi	İhracatın İthalatı Karşılama Oranı
	x 1000\$	Değişim %	x 1000\$	Değişim %			
2007	694 111	40,6	695 625	25,2	- 1 514	1 389 736	100
2008	871 223	25,5	775 418	11,5	95 805	1 646 641	112
2009	735 997	-15,5	583 483	-24,8	152 514	1 319 481	126
2010	980 101	33,2	802 842	37,6	177 259	1 782 943	122
2011	1 168 598	19,2	1 170 864	45,8	- 2 266	2 339 462	100
2012	1 275 626	9,2	1 153 774	-1,5	121 851	2 429 400	111
2013	1 368 079	7,2	1 249 700	8,3	118 378	2 617 779	109
2014	1 491 166	9	1 341 964	7,4	149 202	2 833 130	111
2015	1 353 104	-9,3	1 167 120	-13	185 984	2 520 224	116
2016	1 313 541	-2,9	1 061 763	-9	251 778	3 275 304	124

*Kaynak: Konya 2016 Ekonomi raporu verilerinden yararlanarak hazırlanmıştır.

Tablo 15’e bakıldığında 2008 döneminde dış ticaret hacminin bir önceki yıla göre 256,905 bin dolar artış göstermiş ve yine dış ticaret dengesinde 2008 yılında 95,805 bin dolara ulaşmıştır. 2008 – 2016 döneminde Konya’nın dış ticaret hacmi 2 katına kadar çıkmıştır.

2016 Konya ekonomik raporuna göre; Türkiye ekonomisi, 15 Temmuz darbe girişimi ve artan risklerin etkileriyle yılın ikinci yarısında ekonomide yıllık bazda bir daralma eğilimi göstermiş ve Türkiye ekonomisi 2008 küresel krizinden sonra ilk kez bir milli gelirden bir düşüş yaşamıştır. Ülkemizde 15 Temmuz darbe girişimi ve artan terör saldırıları, Rusya yaşanan gerginlik sonucu 2016’da belirgin biçimde zayıflayan turizm sektörünün büyüme üzerindeki olumsuz etkisi kaçınılmaz olmuştur. 2016 yılında yaşanan küresel ekonomideki yavaşlama ve Ulusal faktörlerin bileşmesi ile Türkiye ekonomisinde dış ticaretin olumsuz etkilenmemesi imkânsız bir hal almıştır.

Şekil 13. 2002 -2016 Konya İhracat Verileri

Kaynak: KTO, 2016: 73

Şekil 13'e bakıldığında 2007 – 2008 yıllarında geçmiş yıllara göre yükseliş zirve yapmış ve yine 2008 yılında yaşanan krizin ardından 2009 yılında ani bir düşüş gözlemlenmektedir. 2009 yılında 735.997 bin dolar olarak gerçekleşen ihracat 2009 yılından sonra toparlanma eğilimine girmiş ve sürekli artarak devam etmiş 2016 yılında ise 1.313.541 bin dolar olarak ihracatını gerçekleştirmiştir.

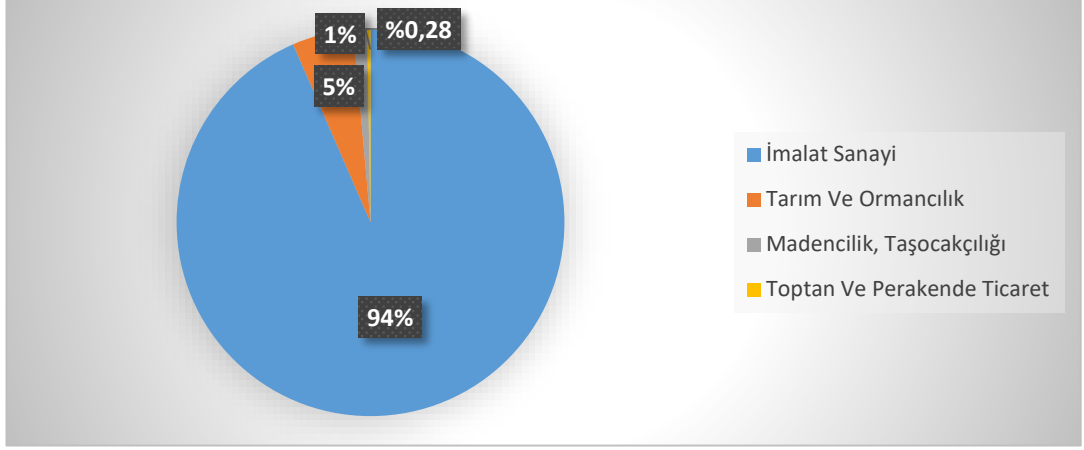

Şekil 14. En Çok İhracat Yapılan 10 Ülke

Kaynak: KTO, 2016: 74

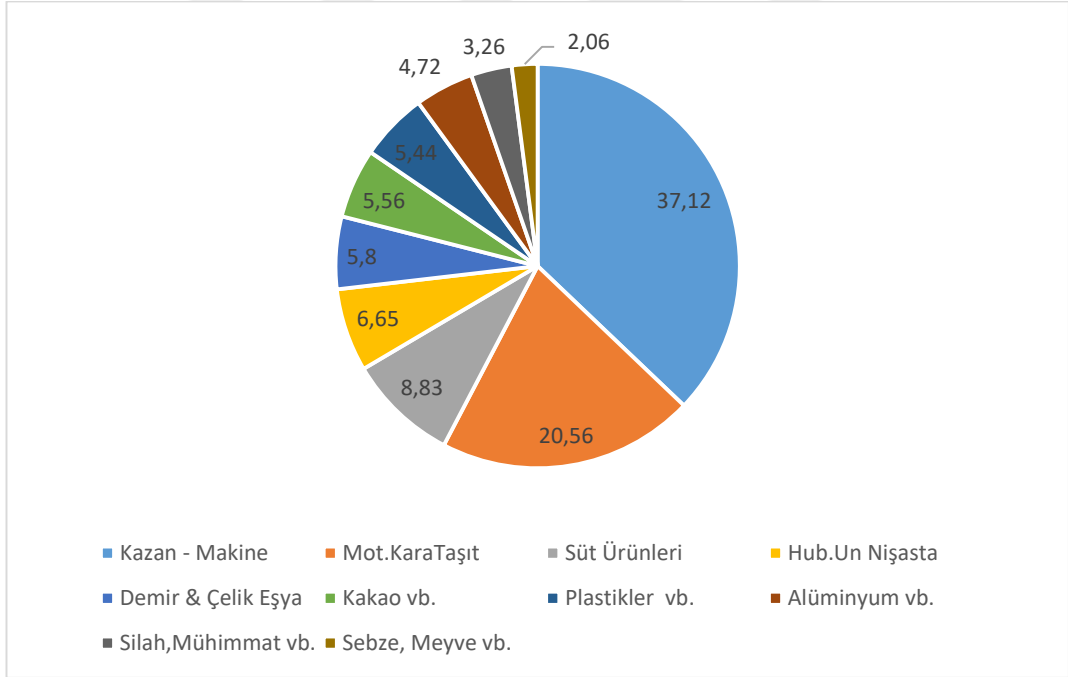
Konya ihracatında öne çıkan ülkeler tabloda görüldüğü şekildedir. İlk olarak yüksek bir farkla Irak yer almaktadır. İkinci olarak Almanya Üçüncü olarak İran ve Cezayir yer alırken daha sonra Suudi Arabistan, İtalya, ABD bu sırayı takip etmektedir. Tabloda en az paya sahip olan ülke İngiltere son sırada yer almaktadır. Tabloda en çok ihracat yapılan ülkelerin yanı sıra tabloda yer almayan ülkelerde mevcuttur. Konya' nın halen ihracatını gerçekleştirdiği toplam 178 ülke vardır.

Konya ihracatının ana sektörler itibarıyla dağılımına bakıldığında, ilk olarak, “İmalat Sanayi” yer alırken daha sonra sırasıyla “Tarım ve Ormancılık, Madencilik ve Taş ocakçılığı, Toptan ve Perakende Ticareti” gelmektedir. Alt sektörler bazındaki ihracatta ise 91 farklı sektör içerisinde ilk 10 sektörün toplamı %83 gibi yüksek bir orana karşılık gelmektedir. Bu 10 sektörün toplam ihracatı 1,09 milyar dolardır.” (KTO, 2016: 75

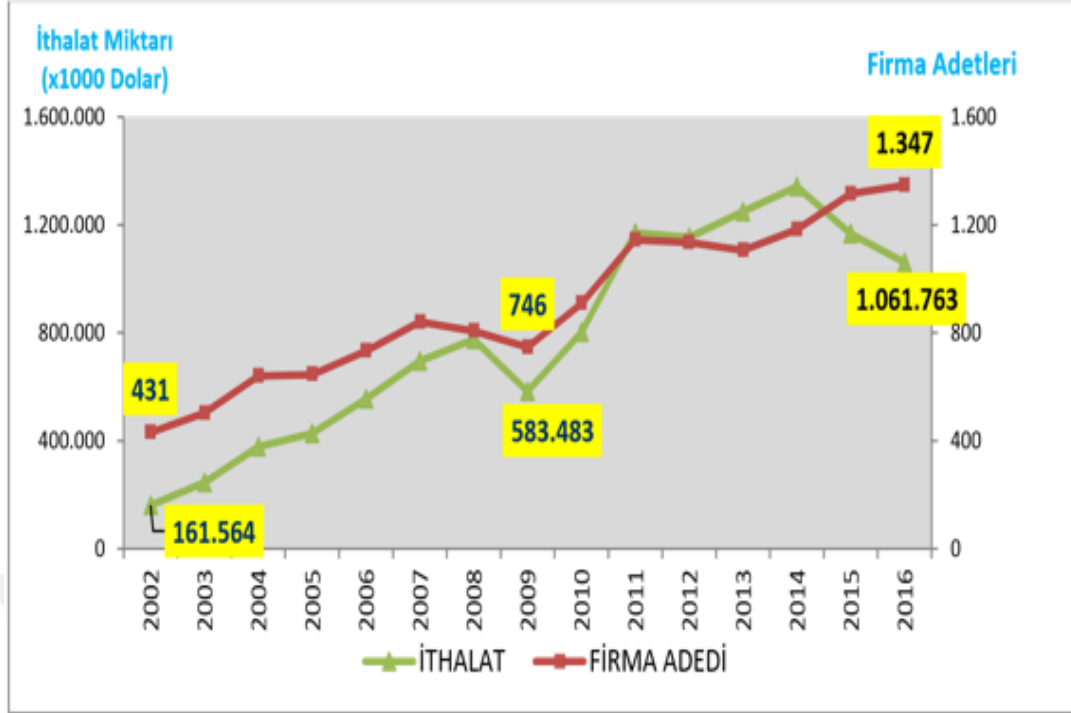
Şekil 15. Konya İhracatının Ana Sektörleri

*Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 16. Konya İhracatı Alt Sektörleri

*Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır

Şekil 17. 2002 -2016 Konya İthalat Verileri

Kaynak: KTO, 2016: 76

2002 yılında 161,5 milyon dolar olan ithalat rakamı 2016 yılında yaklaşık 7 kat artarak 1,061 milyar dolara ulaşmıştır.2016 yılına gelindiğinde ithalat yapılan ülke sayısı 112'ye yükselmiştir. Konya'nın en fazla ithalat yaptığı 10 ülkeye bakıldığında zaman, toplam ithalatın %68'inin bu ülkelerden karşılandığı görülmektedir. (KTO, 2016: 76)

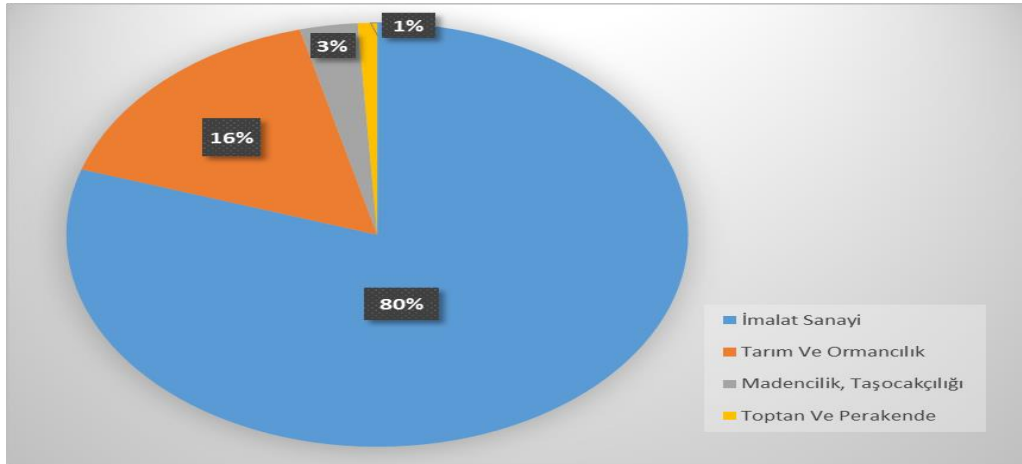
2016 yılında yapılan çalışmada grafikten görüldüğü üzere yaklaşık %43'lük kısımda Çin yer almaktadır. Rusya, Almanya, İtalya, gibi ülkeler ikinci sırada yer alırken ithalatın 3. en önemli kolu ise Tayvan Güney Kore gibi ülkelerdir. Grafikte yer alan 10 ülke arasında en az ithalatın yapıldığı yer ise Suudi Arabistan ve İspanya'dır. Konya toplam ithalatın %49'luk kısmını Almanya, Rusya ve Çin'den yapmaktadır.

Şekil 18. En Çok İthalat Yapan 10 Ülke

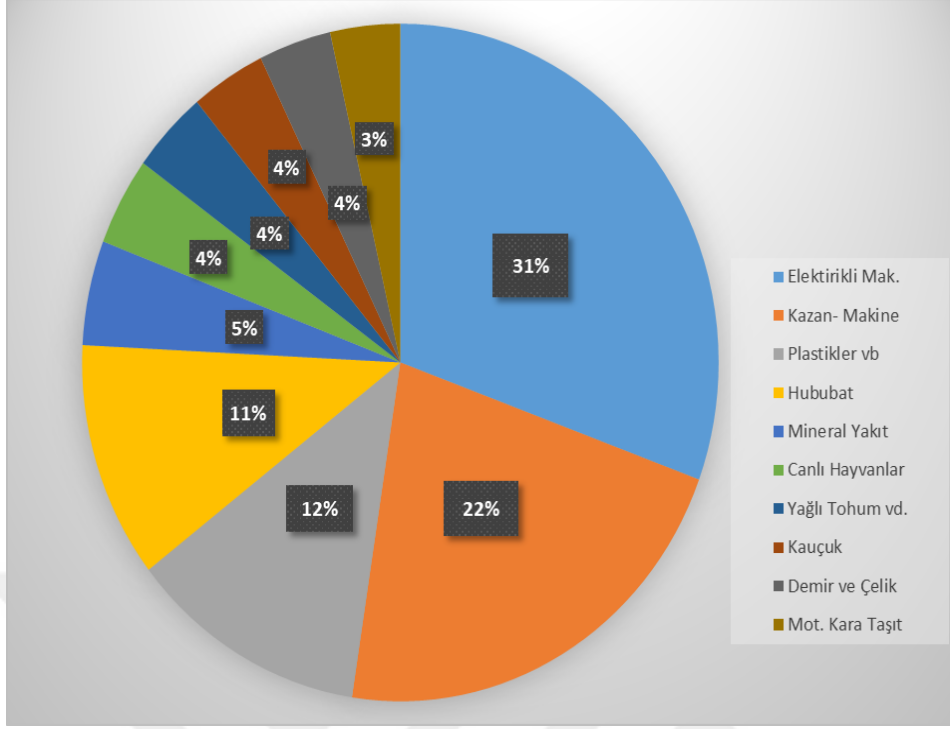
Kaynak: KTO, 2016: 77

Konya ithalatının ana sektörlerine baktığımız zaman 2016 yılı baz alınarak bakıldığında İmalat Sanayi %80'lik kısmı oluşturmaktadır. Kalan %16 kısmı Tarım ve Ormancılık, %3 'lük kısmı Madencilik ve Taş ocakçılığı ve % 1'lik kısmı ise Toptan ve Perakende satışlar oluşturmaktadır.

Şekil 19. Konya İthalatının Ana Sektörleri

*Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 20. Konya İthalatı Alt Sektörleri

*Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

2016 verileri baz alınarak yapılan bu çalışmada Konya ithalatında Elektrikli Makine %31'lik bir paya sahiptir. Kazan – Makine %22 'lik oranla ikinci sırada yer almaktadır. Plastikler vb. ithalatı ise %12, Hububat ise % 11 olarak görülmektedir. Diğer alt sektörlerin ithalatı ise %4'lük civarlarda olup sektörler içerisinde Mineral Yakıt, Canlı Hayvanlar, Yağlı Tohum vd. Kauçuk, Demir ve Çelik, Motor Kara taşıt sektörleri yer almaktadır.

3.4. KONYA ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ ÖRNEĞİ

3.4.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmanın temel amacı, 2008 yılında yaşanan küresel kriz sonrası Türkiye ve Konya'nın ekonomik durumunun incelenmesi ve bununla bağlantılı olarak Konya'da bulunan firmaların krizden önce, kriz esnasında veya kriz sonrasında kriz yönetimlerinde neler yaptıklarının bilinmesi ve kriz ardından sonuç ve analiz kısmındaki işletmelerin neler yaptıkları hakkında bilgi sahibi olmak ve ardından alınan önlemlerin nasıl etkiler ortaya koyduğunu öğrenmek adına işletmelere, ileride yaşanabilir olası bir krizde faydalı olabilecek uygulamaları ve önerileri tespit etmek ve sunmaktır.

3.4.2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLILIĞI

Yapılan araştırma kapsamında, Konya Organize Sanayi Bölgesinde faaliyet gösteren, Konya organize sanayi Bölgesinde kayıtlı toplam 456 işletme olup araştırmanın ana kütesini oluşturmaktadırlar. İşletmeler arasında tesadüfî örneklem yöntemi ile toplam 220 işletmeden oluşan örneklemlerden tamamı anket formunu cevaplandırmıştır. Araştırma 220 işletme üzerinden gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sınırlılığı kapsamında; (Soysal , Karasoy, & Alıcı, 2009) sosyal bilimlerde yapılan araştırmanın her zaman için kesin doğruluk özellikleri taşımamaları, araştırmaya kaynaklık eden yöneticilerin, anket sorularını doğru olarak algıladıkları ve doğru yanıt verdikleri varsayımları önemli bir sınırlılık olarak görülebilir.

3.4.3. ARAŞTIRMADA KULLANILAN ANKET VE YÖNTEM

Araştırmada veri toplama yöntemlerinden anket metodu kullanılmıştır. Anket çalışması, işletme bünyesinde bulunan yöneticilerle yüz yüze görüşme yöntemi ile yapılmıştır. Araştırmada genelde bu konuyla ilgili araştırmalarda kullanılan (Deniz &

Sağlam, 2007) (Soysal , Karasoy, & Alıcı, 2009) ve geliştirilen anket temel alınmıştır. Anketin geçerliliği ve güvenilirliği bu araştırmalarda test edilmiştir. Araştırmada faktör analizi sonucu ulaşılan yapıya bağlı olarak değişkenlerle ilgili Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır. Hesaplama sonucunda tüm değişkenlerle ilgili Cronbach Alpha güvenilirliklerin 0.65 üzerinde olduğu bulunmuştur.

Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, ankete cevap veren yöneticilerin demografik özelliklerini belirlemeye yönelik 6 soru ve araştırma kapsamındaki işletmeleri tanımlayıcı 2 soru olmak üzere toplamda 8 sorudan oluşmaktadır. İkinci bölümde ise anketin temelinde yer alan kriz öncesi, kriz anı, kriz sonrası, sonuç ve analiz kısmı olmak üzere dört alt başlık olarak toplamda 31 soru yer almaktadır. Yapılan faktör analizi ile işletmelerde kriz yönetimi çalışmalarının unsurları; kriz öncesi yönetim çalışmaları, kriz anı yönetim çalışmaları, kriz sonrası yönetim çalışmaları, sonuç ve analiz kısmı olarak ortaya konulmuştur. Kriz öncesi çalışmalar 10 soru ile ölçülmüştür. Kriz öncesi çalışmalarda anketin güvenilirliği 0.801'dir. Kriz anında yönetim çalışmaları 8 soru ile ölçülmüştür ve güvenilirliği 0.654' dür. Kriz sonrası yönetim çalışmaları 6 soru ile ölçülmüş ve güvenilirliği 0.683 'dür. Sonuç ve analiz kısmı ise 7 soru ile ölçülmüş ve güvenilirliği 0.757 'dir. Kriz yönetim çalışmaları ile anket soruları 3'lü likert ölçeği ile ölçülmüş ve cevaplayıcılardan 3 (Uygulanmakta), 2 (Bazen Uygulanmakta), 1(Uygulanmamakta) olmak üzere kendilerine uygun seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Anket sonuçlarının analizinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Araştırmada yüzde ve ortalama analizleri yapılmış olup test değeri olarak ortanca olan 2 değeri dikkate alınmıştır.

3.4.4. ARAŞTIRMANIN DEĞİŞKENLERİ

Bağımsız Değişkenler: Konya Organize Sanayi Bölgesinde faaliyette bulunan işletmeler.

Bağımlı Değişkenler: Kriz öncesi kriz yönetim çalışmaları kapsamında;

- Kriz rehberi,
- Kriz yönetim ekibi,
- Bilimsel çevre analizi,
- Kriz hazırlık eğitimi,
- Strateji ve taktik geliştirme,
- Acil bilgi merkezi,
- Krize karşı erken uyarı sistemi,
- Çalışanlara kriz yönetimi ile ilgili temel bilgilerin verilmesi,
- Çalışanların krizlere karşı psikolojik olarak uyarılması,
- Çalışanlara iş güvenliği konusunda gerekli uyarıların yapılması olarak sayılabilir.

Kriz anında kriz yönetim çalışmaları kapsamında;

- Yönetim tarzında değişiklik,
- Krizin tüm gelişmelerini kaydetme ve sürece göre davranma,
- Moral desteği ve motivasyonu,
- İşten çıkarma,
- Örgüt içi etkin iletişim,
- Ücretsiz izin verme ve ücretli izin,
- Yeni pazar araştırması (ihracat) olarak sıralanabilir.

Kriz sonrası kriz yönetim çalışmaları kapsamında ise;

-Kriz sonrası durum analizi,

- Yeniden yapılanma,

-Maliyetlerin gözden geçirilmesi ve düşürülmesi,

-Faaliyet ölçeği geliştirme,

- Küçülme,

- İnsan kaynakları niteliğini geliştirmeye yönelik çalışmalar yapmak olarak belirtilebilir.

Sonuç ve analiz kısmı kapsamında ise;

-İş gücü verimliliğinin artması,

-Sermaye verimliliğini artırmak,

-İhracatı öğrenip dış pazara açılmak,

-Rakipler krizden olumsuz etkilendiği için iç pazar payının artışı,

- Kriz nedeniyle planladığımız yatırımları düşük maliyetle ve uygun koşullarla gerçekleştirdik,

-Karlılığı artırdık hiçbir yarar fırsat sağlayamadık zarar ettik olarak belirtilebilir.

3.4.5. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Araştırmada Konya Organize Sanayi Bölgesinde faaliyette bulunan işletmelerde kriz yönetimi kapsamında kriz öncesi, kriz anı, kriz sonrası çalışmalarının yapılıp yapılmadığı, yapılıyorsa bu çalışmaların düzeyinin ne olduğuna yönelik varsayımlar test edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada test edilen hipotezler “kabul” ve “red” bağlamında alternatif hipotezlerdir. Bu bağlamda araştırmanın amacı çerçevesinde geliştirilen hipotezler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

H1: Konya Organize Sanayi Bölgesinde faaliyette bulunan işletmelerde kriz yönetimi kapsamında kriz öncesi çalışmaların yapıldığı söylenebilir.

H2: Konya Organize Sanayi Bölgesinde faaliyette bulunan işletmelerde kriz yönetimi kapsamında kriz anı kriz yönetim çalışmalarının yapıldığı ifade edilebilir.

H3: Konya Organize Sanayi Bölgesinde faaliyette bulunan işletmelerde kriz yönetimi kapsamında kriz sonrası kriz yönetim çalışmalarının yapıldığı ifade edilebilir.

3.4.6. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

3.4.6.1. Araştırmanın Bulguları İle Elde Edilen Demografik Özellikler ve İşletmeler İle İlgili Tanımlayıcı Bilgiler

Araştırmanın birinci bölümünde anketten elde edilen cevaplarda yöneticilerin demografik özellikleri ve işletme ile ilgili tanımlayıcı bilgiler yer almaktadır.

Tablo 16. Cinsiyet

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kadın	78	35,5	35,5	35,5

Tablo 17. Medeni Durum

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Bekar	70	31,8	31,8	31,8
	Evli	150	68,2	68,2	100,0
	Total	220	100,0	100,0	

Araştırma kapsamındaki çalışanların demografik bilgileri kapsamında cinsiyetleri ile ilgili bulgulara bakıldığında; %64,5'inin erkek, %35,5'inin ise kadın olduğu belirlenmiştir. Araştırmada çalışanların medeni durumlarına bakıldığında; % 68,2 gibi önemli bir çoğunluğunun evli olduğu, % 31,8'sinin bekâr olduğu saptanmıştır.

Tablo 18. Yaş

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	18-25	1	,5	,5	,5
	26-33	42	19,1	19,1	19,5
	34-41	103	46,8	46,8	66,4
	42-49	58	26,4	26,4	92,7
	50 ve üstü	16	7,3	7,3	100,0
	Total	220	100,0	100,0	

Çalışanların yaş aralıkları incelendiğinde ise; % 48,8 gibi önemli bir oranının 34-41 yaş aralığında olduğu bunu % 26,4 ile 42-49 yaş grubunun takip ettiğini görmekteyiz.

26- 33 yaş grubunun % 19,1'lik kısmı oluşturduğu, 50 ve üstü yaş grubunun ise %7,3 ve 18- 25 yaş grubunun ise % 5'lik kısmı oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 19. Eğitim Durumu

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid İlkokul / Ortaokul	6	2,7	2,7	2,7
Lise	77	35,0	35,0	37,7
Ön lisans	45	20,5	20,5	58,2
Lisans	81	36,8	36,8	95,0
Yüksek lisans	11	5,0	5,0	100,0
Total	220	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan şirket çalışanlarının % 36,8 gibi büyük bir oranının lisans mezunu olduğu bulgulanmıştır. Bunu % 35,0 ile lise ve % 20,5 ile ön lisans izlediği belirlenmiştir.

Tablo 20. Firma Yaşı

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 5-15	27	12,3	12,3	12,3
16-26	116	52,7	52,7	65,0

27-37	55	25,0	25,0	90,0
38-49	19	8,6	8,6	98,6
50 ve üstü	3	1,4	1,4	100,0
Total	220	100,0	100,0	

Araştırma kapsamındaki işletmeleri tanımlama kapsamında işletmelerin faaliyet süreleri incelendiğinde; % 52,7'sinin 16-26 yıl arası, % 25,0'inin 27-37 yıl arası, %12,3'ünün 5-15 yıl arası ve % 8,6'sının 38-49 ve %1,4' ünün 50 ve üstü bir süredir faaliyetlerini sürdürdükleri tespit edilmiştir. Ayrıca anket sorusu yöneltilen işletmelerin faaliyet alanları arasında; metal sanayi, otomotiv yedek parça, ambalaj, plastik ve teneke ürün imalatı, gıda ürünleri imalatı, makine ve ekipmanları imalatı, römork ve yarı römork imalatı, tarım makinaları ve ürünleri imalatı, kimyasal ürün imalatı yanı sıra kimyasal ürün ve mobilya sektörlerinin imalatı da yer almaktadır.

Tablo 21. Hizmet Süresi

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Vali d 0-5	36	16,4	16,4	16,4
6-10	113	51,4	51,4	67,7
11-15	48	21,8	21,8	89,5
16 ve üstü	23	10,5	10,5	100,0
Total	220	100,0	100,0	

Şirket çalışanlarının işyerindeki çalışma sürelerine bakıldığında; % 51,4' ünün 6-10 yıl, % 21,8'inin 11-15 yıl arası ve % 16,4'ünün ise 0-5 yıl arasında çalıştıkları bulgulanmıştır. %10,5'inin ise 16 ve üstü yıldır çalıştıkları bulgulanmıştır. Faaliyet alanlarında ise % 13,6 'lık kısmı makina imalatı, %13,2'lik kısmı gıda imalatı,%12,7'lik kısmı römork ve yarı römork imalatı , %10,0'lık kısmı metal ürün imalatı, plastik ürün imalatı % 6,4 olarak bulgulanmıştır.

Tablo 22. Şirketteki Pozisyon

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Vali Genel Müdür	11	5,0	5,0	5,0
İşletme Müdürü	40	18,2	18,2	23,2
Müdür Yardımcısı	71	32,3	32,3	55,5
Diğer	98	44,5	44,5	100,0
Total	220	100,0	100,0	

Çalışanların şirket pozisyonlarına bakıldığında; % 32,3'lük kısmı müdür yardımcısı, %18,2'lik kısmı işletme müdürü, %5,0'lık kısmı genel müdür oluşturmaktadır. %44,5'lik kısmı ise diğer pozisyonlardan oluşmaktadır.

3.4.6.2.Araştırma Yapılan İşletmelerin Kriz Öncesi Yönetim Çalışmaları

Tablo 23. Kriz Öncesi Yönetim Çalışmaları

	N	Mean	Std. Deviation
kriz rehberi	220	1,2727	,48557
kriz yönetim ekibi	220	1,0455	,24870
kriz hazırlık eğitimi	220	1,0182	,13391
bilimsel çevre analizi	220	1,5955	,51015
strateji ve taktik geliştirme	220	1,4818	,51872
acil bilgi merkezi	220	1,1091	,32675
krize karşı erken uyarı sistemi	220	1,1500	,42764
çalışanlara kriz yönetimi ile ilgili temel bilgilerin verilmesi	220	1,1455	,37833
çalışanlara krize karşı psikolojik olarak uyarılması	220	2,0591	,40675
çalışanların iş güvenliği için uyarılması	220	2,3682	,49277
Valid N (listwise)	220		

H1: Konya Organize Sanayi Bölgesinde faaliyette bulunan işletmelerde kriz yönetimi kapsamında kriz öncesi yönetim çalışması yapmaktadırlar. Bu hipotez ile ilgili bulgular aşağıda sunulmuştur.

Tablo 23’de araştırma kapsamındaki işletmelerin kriz öncesi kriz yönetim çalışması ile ilgili bulgular sunulmuştur. Bu bulgulara bakıldığında, işletmelerin toplam on kriz öncesi yönetim çalışmasının sadece dördünün işletmelerinde daha yoğun olarak

kullandıkları ifade edilebilir. Bunlar; çalışanlara iş güvenliği konusunda gerekli uyarıların yapılması (2,36), çalışanların krize karşı psikolojik olarak uyarılması (2,05),bilimsel çevre analizi(1,59), strateji ve taktik geliştirme (1,48), olarak sıralanabilir. Bu sonuç, Soysal, Karasoy ve Alıcı'nın (2009) Kahramanmaraş'ta 45 işletme üzerinden gerçekleştirilmiş olan araştırmanın bulgularını da destekler niteliktedir. Bu sonuca göre işletmelerin; kriz rehberi, krize hazırlık eğitimi, acil bilgi merkezi, krize karşı erken uyarı sistemi, krizle ilgili temel bilgilerin verilmesi gibi kalıcı nitelikte olan çalışmalardan ziyade krizin çalışanlar üzerinde oluşturabileceği çalışmalara yoğunlaştıkları söylenebilir. İşletmelerden anket dışı edinilen bilgiler doğrultusunda kriz için kurulmuş bir kriz yönetim ekibinin olmadığını ve işletmenin üst düzey yöneticilerinin krizle ilgili az çok öngörülerinin olmasıyla ilgili olarak kriz öncesi süreçte çok fazla çalışma yapılmadığı görülmüştür.

Tablo 24. Kriz Rehberi

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	uygulanmamaktadır	164	74,5	74,5	74,5
	bazen uygulanmaktadır	52	23,6	23,6	98,2
	uygulanmaktadır	4	1,8	1,8	100,0
	Total	220	100,0	100,0	

Tablo 25. Kriz Yönetim Ekibi

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	uygulanmamaktadır	212	96,4	96,4	96,4
	bazen uygulanmaktadır	6	2,7	2,7	99,1
	uygulanmaktadır	2	,9	,9	100,0
	Total	220	100,0	100,0	

Tablo 26. Kriz Hazırlık Eğitimi

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	uygulanmamaktadır	216	98,2	98,2	98,2
	bazen uygulanmaktadır	4	1,8	1,8	100,0
	Total	220	100,0	100,0	

Tablo 28. Acil Bilgi Merkezi

Tablo 27. Çalışanlara Kriz Yönetimi İle İlgili Temel Bilgilerin Verilmesi

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	uygulanmamaktadır	190	86,4	86,4	86,4
	bazen uygulanmaktadır	28	12,7	12,7	99,1
	uygulanmaktadır	2	,9	,9	100,0

Total	220	100,0	100,0	
-------	-----	-------	-------	--

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	uygulanmamaktadır	197	89,5	89,5	89,5
	bazen uygulanmaktadır	22	10,0	10,0	99,5
	uygulanmaktadır	1	,5	,5	100,0
	Total	220	100,0	100,0	

Tablo 29 . Krize Karşı Erken Uyarı Sistemi

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	uygulanmamaktadır	193	87,7	87,7	87,7
	bazen uygulanmaktadır	21	9,5	9,5	97,3
	uygulanmaktadır	6	2,7	2,7	100,0
	Total	220	100,0	100,0	

Tablolarda da görüldüğü üzere kriz rehberi ile ilgili sorudan alınan yanıtlar neticesinde % 74,5 uygulanmamaktadır, % 23,6 sı bazen uygulanmaktadır ve % 1,8' lik kısmı ise uygulanmaktadır yanıtlarını vermişlerdir. Kriz yönetim ekibi ile sorulan sorulardan alınan yanıtlarda ise % 96,4'lük kısım yani 212 işletme uygulanmamaktadır cevabı

vermiş olup kriz hazırlık eğitimi sorusuna ise alınan yanıtlardan %98,2'lik uygulanmamaktadır sonucu çıkmıştır. Acil bilgi merkezi ile ilgili sorulara ise %89,5 uygulanmamaktadır cevabı verilmiştir. Krize karşı erken uyarı sisteminin de verilen cevaplar neticesiyle % 87,7 uygulanmamakta olduğu bilgisini görmekteyiz. Son olarak çalışanlara kriz yönetimi ile ilgili temel bilgilerin verilmesi sorusuna % 86,4'lük kısım yani 190 işletme uygulanmamaktadır cevabı vermiştir. Yani araştırma kapsamındaki işletmelerde kriz rehberinin, kriz yönetim ekiplerinin oluşturulmadığı ve kriz hazırlık eğitiminin ve kriz yönetimi ile ilgili temel bilgilerin çalışanlara verilmediğini ayrıca işletmelerin çok büyük bir kısmında acil bilgi merkezi ve krize karşı erken uyarı sisteminin olmadığı tabloların sunduğu sonuçlar ile söylenebilir.

Tablo 30. Bilimsel Çevre Analizi

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	uygulanmamaktadır	91	41,4	41,4	41,4
	bazen uygulanmaktadır	127	57,7	57,7	99,1
	uygulanmaktadır	2	,9	,9	100,0
	Total	220	100,0	100,0	

Tablo 31. Strateji ve Taktik Geliştirme

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	uygulanmamaktadır	116	52,7	52,7	52,7
	bazen uygulanmaktadır	102	46,4	46,4	99,1
	uygulanmaktadır	2	,9	,9	100,0
	Total	220	100,0	100,0	

Tablo 32. Çalışanların Krize Karşı Psikolojik Olarak Uyarılması

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	uygulanmamaktadır	12	5,5	5,5	5,5
	bazen uygulanmaktadır	183	83,2	83,2	88,6
	uygulanmaktadır	25	11,4	11,4	100,0
	Total	220	100,0	100,0	

Tablo 33. Çalışanların İş Güvenliği İçin Uyarılması

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Val id uygulanmamaktadır	1	,5	,5	,5
bazen uygulanmaktadır	137	62,3	62,3	62,7
uygulanmaktadır	82	37,3	37,3	100,0
Total	220	100,0	100,0	

Tablolardan da görüldüğü üzere bilimsel çevre analizi ile ilgili sorudan alınan yanıtlar neticesinde % 57,7 bazen uygulanmaktadır cevabını vermiş olup stratejik taktik geliştirme ile ilgili sorulara verilen cevap oranı ise % 46,4 bazen uygulanmaktadır olarak cevaplandırılmıştır. Çalışanların krize karşı psikolojik olarak uyarılması sorusuna % 83,2 bazen uygulanmaktadır ve çalışanların iş güvenliği için uyarılması sorusuna ise %62,3 ile bazen uygulanmaktadır cevabı verilmiştir. Çalışanları krizlere karşı hem iş güvenlikleri konusunda ve hem de psikolojik olarak uyarmasını, krizde işletmede olası korku ve paniği gidermek ve duygusal ve psikolojik tepkileri önlemek için ve krizde en fazla çalışanların etkileneceği yönündeki öngörüler neticesinde çalışanlara yönelik bu tahminlerin gerçekleşme olasılığı düşüncesi sonucu çalışanlara yönetim tarafından destek verilmesi olarak açıklanabilir.

Araştırma kapsamındaki işletmelerin örgüt içi ve örgüt dışı çevreden kriz için zamanında, doğru ve hızlı bilgi almakta zorlandıkları ve bu konuda gerekli bilgi alma sistemlerini etkin olarak kurmadıkları söylenebilir. Sonuç olarak araştırma kapsamındaki işletmelerde kriz öncesi kriz yönetim çalışmalarını önemli oranda yapmadıkları söylenebilir. Buna göre işletmelerin kriz öncesi kriz yönetim çalışması yaptığı yönündeki hipotez (H1) red edilmiş olacaktır.

3.4.6.3. Araştırma Yapılan İşletmelerin Kriz Anı Yönetim Çalışmaları

H2: Konya Organize Sanayi Bölgesinde faaliyette bulunan işletmelerde kriz yönetimi kapsamında kriz anı yönetim çalışması yapmaktadırlar. Bu hipotez ile ilgili bulgular aşağıda sunulmuştur.

Tablo 34. Kriz Anı Yönetim Çalışmaları

	N	Mean	Std. Deviation
yönetim tarzında değişiklik	220	2,1045	,49929
moral desteği motivasyonu	220	2,3045	,55144
krizin tüm gelişmelerini kaydetme sürecine göre davranma	220	2,3545	,66327
örgüt içi etkin iletişim	220	2,2409	,79448
yeni pazar araştırması	220	2,2909	,60206
işten çıkarma	220	2,0000	,68246
ücretsiz izin verme	220	2,0545	,73200
ücretli izin	220	1,6136	,90195
Valid N (listwise)	220		

Tablo 34’de araştırma kapsamındaki işletmelerin kriz anı yönetim çalışması ile ilgili bulgular sunulmuştur. Bu bulgular incelendiğinde, işletmelerin kriz anı yönetim çalışması ile ilgili toplam sekiz soru mevcut olup kriz yönetim çalışmasından yedisinin işletmelerinde uyguladıkları belirlenmiştir. Bu uygulamalar; krizin tüm gelişmelerini kaydetme sürece göre davranma (2,35), moral desteği motivasyonu (2,30), yeni pazar

araştırması (2,29), örgüt içi etkin iletişim (2,24), yönetim tarzında değişiklik (2,10), ücretsiz izin verme (2,05), işten çıkarma (2,00) olarak sayılabilir.

Tablo 35. Yönetim Tarzında Değişiklik

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	uygulanmamaktadır	17	7,7	7,7	7,7
	bazen uygulanmaktadır	163	74,1	74,1	81,8
	uygulanmaktadır	40	18,2	18,2	100,0
	Total	220	100,0	100,0	

Tablo 36. Moral Desteği Motivasyonu

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	uygulanmamaktadır	10	4,5	4,5	4,5
	bazen uygulanmaktadır	133	60,5	60,5	65,0
	uygulanmaktadır	77	35,0	35,0	100,0
	Total	220	100,0	100,0	

Tablo 37. Krizin Tüm Gelişmelerini Kaydetme Sürece Göre Davranma

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	uygulanmamaktadır	23	10,5	10,5	10,5
	bazen uygulanmaktadır	96	43,6	43,6	54,1
	uygulanmaktadır	101	45,9	45,9	100,0
	Total	220	100,0	100,0	

Tablo 38. Örgüt İçi Etkin İletişim

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	uygulanmamaktadır	49	22,3	22,3	22,3
	bazen uygulanmaktadır	69	31,4	31,4	53,6
	uygulanmaktadır	102	46,4	46,4	100,0
	Total	220	100,0	100,0	

Tablo 39. Yeni Pazar Araştırması

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	uygulanmamaktadır	17	7,7	7,7	7,7
	bazen uygulanmaktadır	122	55,5	55,5	63,2

uygulanmaktadır	81	36,8	36,8	100,0
Total	220	100,0	100,0	

Tablo 40. İşten Çıkarma

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid uygulanmamaktadır	51	23,2	23,2	23,2
bazen uygulanmaktadır	118	53,6	53,6	76,8
uygulanmaktadır	51	23,2	23,2	100,0
Total	220	100,0	100,0	

Tablo 41. Ücretsiz İzin Verme

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid uygulanmamaktadır	53	24,1	24,1	24,1
bazen uygulanmaktadır	102	46,4	46,4	70,5
uygulanmaktadır	65	29,5	29,5	100,0
Total	220	100,0	100,0	

Tablolardan da görüldüğü üzere yönetim tarzında değişiklik ile ilgili sorudan alınan yanıtlar neticesinde % 74,1 bazen uygulanmaktadır cevabını vermiş olup moral desteği motivasyonu ile ilgili sorudan alınan cevap %60,5 bazen uygulanmaktadır cevabını vermişlerdir. Krizin tüm gelişmelerini kaydetme sürecine göre davranma sorusunun

cevabı olarak 101 kişi uygulanmaktadır cevabını verirken % 43,6 'lık kısım ise bazen uygulanmaktadır cevabını vermiştir. Örgüt içi etkin iletişimi uygulayan 102 işletme yeni Pazar araştırmasını bazen uygulayan 122 firma bulunmaktadır. Bulgulardan öne çıkan sonuç ise işletmelerin mevcut pazardaki talep daralmasından kaynaklanan satış sorununu yeni pazar araştırmaları ile yenmek istemeleridir. İşletmelerin kriz anında dışı iletişime önem verdiği kriz sürecinde iletişim başarılı bir şekilde yönetilebilirse halk, müşteriler, toplum ve çalışanlar krizden çıkışta işletmeye destek olması yönünde motive edilecek veya en azından köstek olmasının önüne geçileceği düşünülmektedir.

Araştırma neticesinde işten çıkarma sorusuna %53,6'lık kısım bazen uygulanmaktadır cevabını vermiştir. Araştırmada ücretsiz izin verme sorusuna 102 kişi bazen uygulanmaktadır cevabını vermiştir. İşletmeler kriz anında işten çıkarma, ücretsiz izin verme gibi bulguların sonucunda işçi çıkarma politikasının araştırma kapsamındaki işletmelerde oldukça yaygın bir şekilde uygulanmaktadır. Günü kurtarmak amacıyla yapılan bu uygulamaların, örgüt kültürü, örgüt imajı, kültürel sermaye, çalışanların örgüte güveni ve yaratıcılığını olumsuz yönde etkilediğini ifade etmek mümkündür.

Tablo 42. Ücretli İzin

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid uygulanmamaktadır	148	67,3	67,3	67,3
bazen uygulanmaktadır	9	4,1	4,1	71,4
uygulanmaktadır	63	28,6	28,6	100,0
Total	220	100,0	100,0	

Araştırmada mevcut olan ücretli izin verme sorusuna % 67,3 'lük bir oranla uygulanmamaktadır cevabı alınmıştır. Bunun en önemli nedeni ise kriz dönemlerinde

yaşanan nakit sıkıntısı ile araştırma kapsamında olan işletmeler ücretli izin yerine ücretsiz izin ya da işten çıkarma yollarını tercih etmişlerdir.

Araştırma kapsamındaki işletmelerin yönetim tarzında değişiklik yapmaya sıcak bakmaları özellikle Konya bölgesinde işletmelerin genelde aile işletmesi niteliğinde olması, işletmede radikal değişiklikler yapma konusunda yeterli cesareti yakalamaya başladığının, yeniliklere karşı daha açık olduğunu görmek mümkündür. Sonuç olarak araştırma kapsamındaki işletmelerde kriz anında kriz yönetim çalışmalarını önemli oranda yaptıkları söylenebilir. Buna göre, işletmelerin kriz anında kriz yönetim çalışması yaptığı yönündeki hipotez (H2) kabul edilmiş olacaktır.

3.4.6.4. Araştırma Yapılan İşletmelerin Kriz Sonrası Yönetim Çalışmaları

H3: Konya Organize Sanayi Bölgesinde faaliyette bulunan işletmelerde kriz yönetimi kapsamında kriz sonrası yönetim çalışması yapmaktadırlar. Bu hipotez ile ilgili bulgular aşağıda sunulmuştur.

Tablo 43. Kriz Sonrası Yönetim Çalışmaları

	N	Mean	Std. Deviation
kriz sonrası durum analizi	220	1,3591	,65037
faaliyet ölçeği geliştirme	220	1,3273	,59846
yeniden yapılanma	220	1,2591	,44941
küçülme	220	2,5727	,55656
maliyetlerin gözden geçirilmesi ve düşürülmesi	220	2,2818	,52572

insan kaynakları niteliğini geliştirmeye yönelik çalışmalar yapmak	220	1,6773	,58943
Valid N (listwise)	220		

Tablo 'da araştırma kapsamındaki işletmelerin kriz sonrası yönetim çalışması ile ilgili bulgular sunulmuştur. Bu bulgular incelendiğinde, işletmelerin kriz sonrası yönetim çalışmaları ile ilgili toplam altı kriz yönetim çalışmasından ikisinin işletmelerinde uyguladıkları belirlenmiştir. Bu uygulamalar; küçülme (2,57), maliyetlerin gözden geçirilmesi ve düşürülmesi (2,28) olarak sıralanabilir.

Tablo 44. Kriz Sonrası Durum Analizi

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid uygulanmamaktadır	162	73,6	73,6	73,6
bazen uygulanmaktadır	37	16,8	16,8	90,5
uygulanmaktadır	21	9,5	9,5	100,0
Total	220	100,0	100,0	

Tablo 45. Faaliyet Ölçeği Geliştirme

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid uygulanmamaktadır	163	74,1	74,1	74,1

bazen uygulanmaktadır	42	19,1	19,1	93,2
uygulanmaktadır	15	6,8	6,8	100,0
Total	220	100,0	100,0	

Tablo 46. Yeniden Yapılanma

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	uygulanmamaktadır	164	74,5	74,5	74,5
	bazen uygulanmaktadır	55	25,0	25,0	99,5
	uygulanmaktadır	1	,5	,5	100,0
	Total	220	100,0	100,0	

Tablo 47. Küçülme

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	uygulanmamaktadır	7	3,2	3,2	3,2
	bazen uygulanmaktadır	80	36,4	36,4	39,5
	uygulanmaktadır	133	60,5	60,5	100,0
	Total	220	100,0	100,0	

Tablo 48. Maliyetlerin Gözden Geçirilmesi Ve Düşürülmesi

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	uygulanmamaktadır	8	3,6	3,6	3,6
	bazen uygulanmaktadır	142	64,5	64,5	68,2
	uygulanmaktadır	70	31,8	31,8	100,0
	Total	220	100,0	100,0	

Tablo 49. İnsan Kaynakları Niteliğini Geliştirmeye Yönelik Çalışmalar Yapmak

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	uygulanmamaktadır	85	38,6	38,6	38,6
	bazen uygulanmaktadır	121	55,0	55,0	93,6
	uygulanmaktadır	14	6,4	6,4	100,0
	Total	220	100,0	100,0	

Araştırma kapsamında sorulan sorularda kriz sonrası durum analizi için verilen cevap neticesinde %73,6'lık kısım uygulanmamaktadır demiştir. Faaliyet ölçeği geliştirme sorusuna %74,1'lik kısım uygulanmamaktadır cevabını vermiştir. Yediden yapılanma ile ilgili soruya ise 164 işletme uygulanmamaktadır 55 işletme ise bazen uygulanmaktadır cevabını vermiştir.

Araştırma kapsamındaki işletmelerin bir kısmının kriz sonrası durum analizi yapmaması ve yeniden yapılanma kararına olumsuz bakmaları neticesiyle krizin getirdiği olumsuzlukları kontrol altına almak ve olası fırsatları değerlendirme fırsatlarını kısmen kaçırmış olan işletmelerin yeniden yapılanma çalışmalarına da gereken önemi vermedikleri için krizin denetim altına alınmak istenmesi ve krizin derinleşme riskini ortadan kaldırmak mümkün olmamaktadır.

Küçülme çalışması da işletmelerde dikkate alınan bir diğer kriz yönetim çalışması olarak bulgulanmıştır. Araştırmaya katılan işletmelerin 133 tanesi küçülme çalışmasını gerçekleştirmişlerdir. Çünkü küçülme ile işletme, çalışanların bir bölümünü geçici veya sürekli olarak işten çıkartarak maliyet tasarrufu sağlamak ve üretkenliği arttırmak gibi amaçlar gütmektedir. (Şenturan, 2005)

Sonuç olarak araştırma kapsamındaki işletmelerde kriz sonrası kriz yönetim çalışmalarını tam anlamıyla yapmadıklarını söyleyebiliriz. Buna göre, işletmelerin kriz sonrasında kriz yönetim çalışması yaptığı yönündeki hipotez (H3) red edilmiş olacaktır.

3.4.6.5 Araştırma Yapılan İşletmelerin Sonuç ve Analiz Kısmı

Tablo 50. Sonuç Ve Analiz

	N	Mean	Std. Deviation
İşgücü verimliliğinin artması	220	2,7455	,44694
İhracatı öğrenip dış pazara açılmak	220	2,3273	,59078
Sermaye verimliliğini artırmak	220	2,9000	,31550
Rakipler krizden olumsuz etkilendiği için iç pazar payının artışı	220	2,7091	,47486

Karlılığı artırdık	220	2,4045	,61561
Kriz nedeniyle planladığımız yatırımları düşük maliyetle ve uygun koşullarla gerçekleştirdik	220	1,9818	,41615
Hiçbir yarar fırsat sağlayamadık, zarar ettik	220	1,5000	,56939
Valid N (listwise)	220		

Tablo' da araştırma kapsamındaki işletmelerin sonuç ve analiz kısmı çalışması ile ilgili bulgular sunulmuştur. Bu bulgular incelendiğinde, işletmelerin sonuç ve analiz kısmı çalışması ile ilgili toplam yedi soru mevcut olup kriz yönetim çalışmasından beş tanesini işletmelerinde uyguladıkları belirlenmiştir. Bu uygulamalar; Sermaye verimliliğini artırmak (2,90) İşgücü verimliliğinin artması(2,75), Rakipler krizden olumsuz etkilendiği için iç pazar payının artışı (2,70), Karlılığı artırdık(2,40), İhracatı öğrenip dış pazara açılmak (2,32) olarak sıralanabilir.

Tablo 51. İşgücü Verimliliğinin Artması

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hayır	1	,5	,5	,5
	kısmen	54	24,5	24,5	25,0
	evet	165	75,0	75,0	100,0
	Total	220	100,0	100,0	

Tablo 52. Sermaye Verimliliğini Artırmak

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hayır	1	,5	,5	,5
	kısmen	20	9,1	9,1	9,5
	evet	199	90,5	90,5	100,0
	Total	220	100,0	100,0	

Tablolardan görüldüğü üzere iş gücü verimliliğinin artması ile ilgili soruya işletmelerin %75,0 'ı evet cevabını vermiş, sermaye verimliliği ile ilgili soruya ise işletmelerin %90,5'i evet cevabını vererek iş gücü verimliliğini ve sermaye verimliliklerini artırdıklarını ifade etmişlerdir.

Yapılan bir araştırmada (Avder, 2007) ; İşletmelerin en önemli sorunlarından olan verimliliği artırmanın üretim faktörlerinden geçmesinin yanı sıra işgücünün yeri de çok önemlidir. İş görenin motivasyonu, ücretinin yeterli seviyede olması işyerinin fiziki ortamının iş görenin çalışabileceği şekilde düzenlenmesi, verimliliğinde etkili olmaktadır. Yapılan çalışmalarda İş kazalarından korunan, sağlıklı ortamlarda çalışan ücret bakımından tatmin edilmiş olan iş görenlerin daha verimli oldukları görülmüştür.

Avder' in anket çalışması da bunu doğrular nitelikte olup; İş görenin verimliliğini doğrudan etkileyen ve onun yaşam standardını belirleyen ücreti ile ilgili çalışma yapılmış olup, ücret-verimlilik ilişkisine değinilmiştir ve işletmelere göre daha fazla ücret alan ve emeğinin takdir edildiğini gören iş görenler kendilerini daha güvende hissetmişler ve işletmeye bağlılıklarının arttığını ifade etmişlerdir.

Tablo 53. İhracatı Öğrenip Dış Pazara Açılmak

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hayır	14	6,4	6,4	6,4
	kısmen	120	54,5	54,5	60,9
	evet	86	39,1	39,1	100,0
	Total	220	100,0	100,0	

Tablo 54. Rakipler Krizden Olumsuz Etkilendiği İçin İç Pazar Payının Artışı

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hayır	2	,9	,9	,9
	kısmen	60	27,3	27,3	28,2
	evet	158	71,8	71,8	100,0
	Total	220	100,0	100,0	

Tablo 55. Karlılığı Artırdık

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hayır	15	6,8	6,8	6,8
	kısmen	101	45,9	45,9	52,7

evet	104	47,3	47,3	100,0
Total	220	100,0	100,0	

Tablo 56. Kriz Nedeniyle Planladığımız Yatırımları Düşük Maliyetle Ve Uygun Koşullarla Gerçekleştirdik

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hayır	21	9,5	9,5	9,5
	kısmen	182	82,7	82,7	92,3
	evet	17	7,7	7,7	100,0
	Total	220	100,0	100,0	

Tablo 57. Hiçbir Yarar Fırsat Sağlayamadık, Zarar Ettik

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hayır	118	53,6	53,6	53,6
	kısmen	94	42,7	42,7	96,4
	evet	8	3,6	3,6	100,0
	Total	220	100,0	100,0	

İhracatı öğrenip dış pazara açılmak isteyen işletme sayısı ise 120 olup bunun yanı sıra ihracatı öğrenip tamamen dış pazara açılan işletme sayısı ise 86 olarak görülmektedir.

Bunun yanı sıra Rakipler krizden olumsuz etkilendiği için iç pazar payının artışı sağlayan 158 firma vardır. Sermaye verimliliği ve iş gücü verimliliği yanı sıra iç ve dış pazarda başarı gösteren Konya organize sanayi bölgesinde bulunan işletmelerin %47,3 'ü karlılık sağlarken, %3,6 zarar etmiş ve %42,7'si hiçbir fırsat ve yarar sağlayamamış ve kısmen zarar etmişlerdir. %7,7'lik oranla 17 işletme Kriz nedeniyle planladıkları yatırımları düşük maliyetle ve uygun koşullarla gerçekleştirirken %82,7' si kısmen gerçekleştirmiş ve %9,5'i bu yatırımları gerçekleştirememiştir.

SONUÇ VE ÖNERİ

2008 krizi ile tüm dünyada kredilerin daralması ve reel kesimin yaşamış olduğu kaynak sıkıntısı ile büyük belirsizlikler artarak devam etmiştir. Krizden etkilenen ülkelerin çoğunluğu ihracata dayalı olarak büyüyen ülkeler olmuştur. Bunun başlıca nedenleri ise 2008 krizinin küresel özellikte olmasından kaynaklanmaktadır. İhracatı gayri safi yurtiçi hâsıla içindeki payı yüksek olan yatırım ve dayanıklı mal ihracatı yapan ülkeler krizden büyük oranda etkilenmişlerdir. 2008 küresel krizinin hissedildiği ilk zamanlarda 2008 yılının son çeyreğinde ABD ekonomisi %6,4 oranında gerilemiş ve Japonya %12,4 oranında küçülmüştür. Bu durum Almanya, Fransa gibi ülkelerde de aynı şekilde gerçekleşmiştir.

2008 verilerine göre Türkiye, Güney Afrika ve Polonya işsizliğin çok yaşandığı ülkelerin başında yer almaktadır. İşsizlik Türkiye’de 2008 yılında %16,1 ‘e kadar çıkmıştır. Krizde yaşanan birçok olumsuzluk sanayi üretiminin kaçınılmaz olarak negatif yönde etkilemiştir. ABD’ nin gelişmiş ekonomik düzeyinde ve küresel anlamda piyasalara hâkim olmasından kaynaklı olarak ABD’de mortgage tabanlı başlayan bu krizden tüm dünya ülkeleri azda olsa etkilenmiştir. Sanayi alanında da zarar gören ülkelerin başında Japonya, Güney Kore, Brezilya, Malezya, Macaristan, Türkiye gibi ülkeler yer almışlardır. ABD ve Avrupa bölgeleri başta olmak üzere 2008 yılında dünyada üretim yavaşlamıştır. Buradan da görüldüğü üzere 2008 krizinde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler hasar görmüş ve üretimde çitayı düşürüp işçi çıkararak krizden az zararla ayrılma yolunu seçmişlerdir.

Krizin getirdiği bir diğer olumsuzluk olarak enflasyon oranlarında yaşanan artışın oldukça yüksek seviyelere çıkmasıdır. Kriz döneminde tüm dünyada yaşanan finansal belirsizlikler enflasyonu da olumsuz anlamda etkilemiştir. Bunun diğer sebebi ise gelişmekte olan ülkelerin enerjiye yönelik talepleri doğrultusunda petrol ve gıda fiyatları artışı kaçınılmaz olmuştur.

Krizin getirmiş olduğu birçok olumsuzluğun yanı sıra, krizin yönetim alanında yaşanan problemler de krizden etkilenme derecesini negatif yönde artırmaktadır. Krizin fırsata çevrilebilmesi ve olası zararlardan en az şekilde etkilenmenin en önemli

yollarından olan kriz yönetim çalışmalarına gereken önemin verilmesi adına çalışmamız kapsamında Konya Organize Sanayi Bölgesindeki 220 firmaya yapılan kriz öncesi, kriz anı, kriz sonrası, sonuç ve analiz kısmından oluşan ankette Konya Sanayi Bölgesinde faaliyet gösteren işletmelere yönelik kriz yönetim çalışmaları ile ilgili birçok bilgiye ulaşılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bilgilere göre, Konya Organize Sanayi Bölgesinde bulunan ve faaliyet gösteren araştırma kapsamındaki işletmelerin krize bakış açıları ve krizi yönetme şekilleri yurtiçinde yaşanan Pazar daralması sonucunda satışların gerçekleşemeyeceği düşüncesi ile ihracata yönelmeleri ve dış Pazara açılma eğilimleri yanı sıra, üretimi olabildiğince kısarak, işçilere verilen moral ve motivasyonun da etkisi ve kişilerin işsiz kalma korkusundan iş verimliliğini artırmaktır. Bunun yanı sıra kriz dönemlerinde işçi çıkarma eğilimi içinde olmaları da krize bakış açıları ve krizi yönetme şekilleri arasında yer almaktadır. Kriz yönetim çalışmaları araştırma neticesinde genellikle yapılır iken, kriz anı yönetim çalışmalarının da yapıldığı sonucuna varılmıştır. Kriz anında yapılan yönetim çalışmalarının yanı sıra kriz öncesinde planlanmış resmi veya gayri resmi oluşturulacak bir kriz politikası kriz sürecinin daha kolay işleminde ve işletmenin zararlarının azalmasında etkili olacaktır.

Araştırma kapsamındaki işletmelerin kriz öncesi çalışmalarından toplam on yönetim çalışmasından dördünün uygulanması araştırmada yer alan şirketlerin kriz yönetim çalışmalarını önemli oranda yapmadıklarını göstermektedir. Diğer taraftan işletmelerin kriz anı toplam sekiz sorunun bulunması ve bunlardan yedi sinin uygulanması işletmelerin kriz anı yönetim çalışmalarını büyük oranda yaptıklarını ifade etmektedir. Fakat kriz anı yönetim çalışmalarında kriz ile karşılaşıldığında işten çıkarma politikasının yüksek oranda uygulanması dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra kriz anında örgüt içi etkin iletişimin yüksek derecede uygulanabilir olması da kriz anında oluşabilecek korku ve paniğe karşı çalışanların psikolojik ve duygusal olarak destek verildiğini göstermektedir. Araştırma kapsamında rastlanan diğer bir bulgu ise kriz sonrası yönetim çalışmalarında yer alan toplam altı sorunun yalnızca ikisinin uygulandığı sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak, analiz ve sonuç kısmında ise iş verimliliği ve sermaye verimliliğinin yüksek olmasının altında yatan en önemli nedenlerden biri motivasyonun yüksek olmasıdır. Bunun sonucu olarak işçilerin işini

kaybetme korkusu neticesinde işe daha sıkı sarılmalarını da görmek mümkündür. Kriz anında işten çıkarılma sonucunda iş bulmanın zorluğu kaçınılmazdır. Bunun için bir işe sahip olan kişi işini kaybetmemek adına daha verimli çalıştığı görülmektedir.

Tüm bunların sonucu olarak, Konya Organize Sanayi Bölgesinde faaliyet gösteren araştırmaya katılan işletmelerin farkı alanlarında hizmet veren katılımcılarının vermiş olduğu cevaplarından elde edilen bilgiler doğrultusunda, kriz öncesi yönetim çalışmasının yapılmaması sadece kriz anında yönetim çalışmasının yapılması bulgusuna varılmıştır. Bu varılan sonucun en büyük nedeni ise Konya Organize Sanayi Bölgesinde var olan işletmelerin çoğunlukla aile şirketi olmaları ve yönetimde tek kişiye olan güvenin söz konusu olmasıdır. Her ne kadar da olsa kurumsallaşmak adına büyük adımlar atan Konya Organize Sanayi Bölgesinde faaliyet gösteren işletmeler, bu çabanın bilimsel temellere dayalı ve bilinçli olarak yapılmadığı sonucunu gözler önüne sermektedirler.

Bu bağlamda Konya Organize Sanayi Bölgesinde faaliyette bulunan işletmelerin kriz öncesi, kriz anı, kriz sonrası yönetim çalışmalarının yapılması ve olası bir krizden en az hasarla ayrılabilmesi ve kriz sürecini en iyi şekilde yönetmesi ve takip edilmesi adına ve beraberinde kurumsallaşmaya da etkisinin olacağı düşünülen birkaç öneri sunmak mümkündür. Bu önerileri şöyle sıralayabiliriz:

- Kriz anında işçi çıkararak günün kurtarılma istenmesi neticesinde, örgütün imajının, kültürünün, çalışanların örgüte güveninin sarsılması ve yaratıcılığının olumsuz yönde etkilenmesi açısından işçi çıkarma politikasının ilk başta uygulanmaması gerekir.
- Krizden önce ve kriz anında her zaman için çevreyi iyice tanıyacak, kendine uygun olan bilgi ve verileri toplayacak ve onlardan kendine yeni fırsatlar sağlayacak bilgi ve donanımına sahip olan ve bunları yönetebilecek bir ekip kurulmalıdır.
- Kurulacak olan bu ekibe gerektiğinde hızlı karar alma ve uygulama adına yetki verilmelidir.

- Kriz yönetim ekibinde yer alan kişilerin işletme bünyesinde bulunan birimlerle sürekli iletişim halinde olması ve gerekirse grup çalışmalarına ağırlık verilmesi gerekir. Böylece örgüt içi etkin iletişim artarak örgütün yapısı olası bir krizde, krizle uyumlu hale gelmelidir.
- Yeniliklere karşı her zaman aktif olunmanın yanı sıra, maliyetleri azaltmak, üretimi daha etkin ve verimli hale getirmek, kaliteyi artırmak adına çalışmalara devam edilmelidir.
- İnsan kaynakları ve halkla ilişkilerin faaliyet alanları artırılmalıdır.
- Tek kişiye olan güven anlayışı yerini kurumsallaşmanın etkisi ile üst düzey çalışanların performanslarının değerlendirilmesi sonucunda krize yönelik kadronun oluşturulması ile işletmede etkili bir koordinasyon sağlanmalıdır.
- Olası bir kriz olmadan önce iç ve dış iletişime olan önem artırılmalıdır. Bunun nedeni olarak, kurulan etkin iletişim sayesinde güven kazanmak ve kriz anında olası talep daralmasından kaynaklı olarak pazar arayışında zorlanmamak, bazen müşteri arayışı içinde olmamak ve kriz sonrası olumsuz tepkilerin en aza indirilmesi olarak bahsedebiliriz.

KAYNAKÇA

Aktaran :Pekcan, Burak; (2010, Haziran). Otomotiv Sektöründe Kriz Yönetimi, Küresel Finans krizini Yaşayan Bir Otomotiv Firmasının Krize Tepki Veriş Biçimleri. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi.

Arbak, Gani Oktay; (2011). İleri Teknoloji Ve Çağdaş Yönetim Anlayışında Gelişmeler. Organizasyon Dergisi, 22,23.

Baydaş, Mahmut; (2013). İşletmelerin Kriz Dönemlerinde Uyguladıkları Pazarlama Stratejileri Ve Euro Bölgesi Krizinden Etkilenme Düzeyinin Araştırılması;Mobilya Sektörü Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Coşkun, Metin; (1995). Ekonomik Kriz Dönemlerinde İşletmelerde Finansal Yönetim. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Deniz, M., & Sağlam, M. (2007). Kriz Dönemlerinde İşletme Stratejileri ve Malatya Organize Sanayi Bölgesinde Faaliyet Gösteren Tekstil İşletmelerinde Bir Uygulama. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 156.

Develioğlu, Ali Uğur;(2014). Kriz Yönetiminde İnsan Kaynakları Planlaması. Yüksek Lisans Tezi. Ankara : Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Diñer, Ömer; (1998). Stratejik Yönetim . İstanbul: Beta Yayıncılık.

Diñer, Ömer; (2013). Stratejik Yönetim Ve İşletme Politikası. İstanbul: Alfa Yayınları.

Erdönmez, Pelin Ataman;(2009, Pelin Ataman Dönmez, “Küresel Kriz ve Ülkeler Tarafından Alınan Önlemler”, Bankacılar Dergisi, No: 68, 2009, s. 89.). Küresel Kriz ve Ülkeler Tarafından Alınan Önlemler Kronojisi. Bankacılar Dergisi, No: 68, 89.

Evliyaoğlu, Tamer; (2010). 2008 Krizi Sonrası Yeniden Yapılanan Dünya Ekonomisi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

IMF Research Department. (2006). Financial System and Economic Cycles. World Economic Outlook.

Kaderli, Yusuf; & Küçükaya , Hatice (2012). 2008 DÜNYA FİNANSAL KRİZİ SONRASI TÜRKİYE EKONOMİSİNDE YAŞANAN GELİŞMELERİN BAZI ÜLKELERLE KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı 12,.

Kalaycı, İrfan; (2010). Finansal Kriz Yazıları " Halil Seyidoğlu'na Armağan". Ankara: Nobel Yayınevi.

Kınaytürk, Zuhale(2006). 1990 Yılından Sonra Yaşanan Ekonomik Krizlerin Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ) Üzerindeki Etkileri. Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KTO. (2008). Konya Ekonomi Raporu 2008. Konya : KTO .

KTO. (2014). Konya Ekonomi Raporu 2014. Konya: KTO.

KTO. (2016). Konya Ekonomi Raporu 2016. Konya: KTO.

Örnek, Ali Şahin; & Aydın, Şule;(2011). Kriz Ve Stres Yönetimi. Ankara: Detay Yayıncılık.

Özdemir, Aylin; (1995). Kriz Yönetiminde İletişim. Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi sayı :7, 144.

Özdemir, Lütfiye; (2013). 2008 Küresel Ekonomik Krizin İşletmeler Üzerindeki Etkileri. Doğuş Üniversitesi Dergisi, sayı: 14 (2), 252,253.

Öztürk , Serdar; & Gövdere, Bekir; (2010). KÜRESEL FİNANSAL KRİZ VE TÜRKİYE. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi C.15, S.1. Süleyman Demirel Üniversitesi. adresinden alındı

Pekcan, Burak; (2010, Haziran). Otomotiv Sektöründe Kriz Yönetimi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.

Seyidoğlu, Halil & Yıldız, Rıfat; (2006). Ekonomik Kriz Öncesi Erken Uyarı Sistemleri. İstanbul: Arıkan Basım.

Soysal , Abdulah; Karasoy, Hasan; & Alıcı, Sedat; (2009). K.Maraş'ta Tekstil Sektöründeki KOBİ'lerde Bir Uygulama. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 438.

Şenturan, Şermin; (2005). İşletmelerde Küçülme Politikalarının İnsan Kaynakları Uygulamaları Üzerindeki Etkileri. KAMU-İŞ .

Tüz, Melek Vergiliel; (1996). Kriz Döneminde İşletme Yönetimi. Bursa: Ekin Kitapevi.

Tüz, Melek Vergiliel; (2001). Kriz ve İşletme Yönetimi. İstanbul: Alfa Yayınları.

Uras, Ufuk; (2017). Kriz Yönetimi. ANKARA: Trend Yayınevi.

Venkateswaran, A. P. (2005). CrisisMamagement. Far EasternEconomicReview.

İnternet Kaynakçası

"Sanal". (2017, Ekim 16). İşsizlik Rakamları Açıklandı . Bir Gün :

<https://www.birgun.net/haber-detay/issizlik-rakamlari-aciklandi-184646.html> adresinden alındı

"Sanal". (2017, Nisan 22). Ekonomik Kriz Nedir? Nedenleri,Çeşitleri ve Özellikleri Nelerdir?

Bilgi: <http://www.bilgi.net/ekonomik-kriz-nedir-nedenleri-cesitleri-ve-ozellikleri-nelerdir/> adresinden alındı

"Sanal". (2017, Ekim 31). Ekonomik Kriz Nedir?,Kriz Nasıl Meydana Gelir. Kredi Notu:

<https://www.krediotu.co/ekonomik-kriz-nedir-nasil-meydana-gelir.html> adresinden alındı

"Sanal". (2017, Kasım 23). Türkiyede Ekonomik Krizler .

https://ipfs.io/ipfs/QmT5NvUtoM5nWFfrQdVrFtvGfKfMg7AHE8P34isapyhCxX/wiki/T%C3%BCrkiye'de_ekonomik_krizler.html adresinden alındı

"Sanal". (2017, Kasım 23). TÜRKİYE'NİN GSYH PERFORMANSI TARİHSEL GELİŞİM (1960-2015).

http://www.memursen.org.tr/multimedia/arge/Turkiye_GSYH_Gelisimi_Sonuc.pdf adresinden alındı

Akmeşe, Halil, & Çetin, Hüseyin; (2017, Kasım 23). 2008 DÜNYA EKONOMİK KRİZİNİN TÜRKİYE EKONOMİSİ. [http://www.jhss-khazar.org/2009-12-](http://www.jhss-khazar.org/2009-12-1/2008%20DUNYA%20EKONOMIK%20KRIZININ%20TURKIYE%20EKONOMISI%20VE%20TURK.pdf)

[1/2008%20DUNYA%20EKONOMIK%20KRIZININ%20TURKIYE%20EKONOMISI%20VE%20TURK.pdf](http://www.jhss-khazar.org/2009-12-1/2008%20DUNYA%20EKONOMIK%20KRIZININ%20TURKIYE%20EKONOMISI%20VE%20TURK.pdf).

Akpınar, A.Tolga; (2009, Nisan 4). Türkiye' de Meydana Gelen 15 Ekonomik Krizin Kısa Analizi. Sinestezi E Dergi: <https://sinestezi.wordpress.com/2009/04/04/turkiye-de-meydana-gelen-15-ekonomik-krizin-kisa-analizi/> adresinden alındı

Altuntepe, Nihat; (2017, Kasım 22). 2008 KÜRESEL KRİZİNİN ÜLKELERİN İSTİHDAM YAPISI. <http://edergi.sdu.edu.tr/index.php/sduvd/article/viewFile/1372/1460> adresinden alındı

Avder, Erdoğan; (2007, Kasım 5). İŞLETMELERDE VERİMLİLİĞE ETKİ EDEN FAKTÖRLER VE ÖRNEK BİR ÇALIŞMA. Balıkesir:

<http://www.muhasibetr.com/yazarlarimiz/erdogan/007/>.

Çelik, Ahmet;(2017, Ocak). Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GSYH) Nedir, Nasıl Ölçülür?Konya'nın GSYH Verileri 2004 - 2014. KTO ETÜT ARAŞTIRMA MERKEZİ:

<http://www.kto.org.tr/d/file/gsyh-nedir-nasil-olculur,-konya-2004-2014-ahmet-celik.pdf> adresinden alındı

Çiğdem, Gülgün; (2011, Ekim 13). Ekonomik Krizlerin Temel Nedenleri. Gülgün Çiğdem's Academic Page: <https://gulguncigdem.wordpress.com/2011/10/13/293/> adresinden alındı

Çoban, Orhan; Akar, Gökhan; Akar, Tuba; & Karagöz, Hakan; (2017, Kasım 22). 2008 KÜRESEL FİNANSAL KRİZİNİN TÜRKİYE VE KONYA EKONOMİLERİ. <http://teacongress.org/papers2012/COBAN-AKAR-AKAR-KARAGOZ.pdf> adresinden alındı

E-Gazetesi, Memleket (2016, Aralık 12). Konya GSYH sıralamasında 7'nci. Memleket.com: <http://www.memleket.com.tr/konya-gsyh-siralamasinda-7nci-1011860h.htm> adresinden alındı

Ege Bölgesi Sanayi Odası . (2017, Ocak). Ege Bölgesi Sanayi Odası 2016 Dünya Ve Türkiye Ekonomisi&2017 Beklentiler. www.ebso.org.tr: http://www.ebso.org.tr/ebso-media/documents/2016-yilinda-dunya-ve-turkiye-ekonomisi-&-2017-yilindan-beklentiler_89904883.pdf adresinden alındı

Eğilmez, Mahfi; (2009). Küresel Finans Krizi: Piyasa Sisteminin Eleştirisi. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Eğilmez, Mahfi; (2016, Ağustos 23). Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve Türkiye. Kendime Yazılar : <http://www.mahfiegilmez.com/2016/08/dogrudan-yabanc-sermaye-yatrimlar-ve.html> adresinden alındı

Eğilmez, Mahfi; (2017, Temmuz 28). Küresel Krizin Neresindeyiz? Kendime Yazılar : <http://www.mahfiegilmez.com/2017/07/kuresel-krizin-neresindeyiz.html> adresinden alındı

Eğilmez, Mahfi; (2017, MART 4). Son 14 Yılda Türkiye Ekonomisi. Kendime Yazılar: <http://www.mahfiegilmez.com/2017/03/son-14-yilda-turkiye-ekonomisi.html> adresinden alındı

Ertuğrul, Cemil; İpek, Evren; & Çolak, Olcay; (2017, Kasım 23). KÜRESEL MALİ KRİZİN TÜRKİYE EKONOMİSİNE ETKİLERİ. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/203476> adresinden alındı

Güncel Tükçe Sözcük. (2017, 10 15). tdk.gov.tr: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.59f1b0c7ce9c50.38467437 adresinden alındı

Hazine Müsteşarlığı. (2017, Kasım 20). TÜRKİYE EKONOMİSİ. https://www.hazine.gov.tr/File/?path=ROOT%2F1%2FDocuments%2FSayfalar%2FEkonomi_Sunumu.pdf adresinden alındı

İŞKUR. (2015). Konya İşgücü Piyasası Araştırma Raporu. Konya :

http://www.konyadayatirim.gov.tr/images/dosya/2015_KONYA_%C4%B0%C5%9EG%C3%9CC%C3%9C_P%C4%B0YASASI_TALEP_ARA%C5%9ETIRMASI_RAPORU.pdf.

Korkmaz, Esfender (2017, Kasım 23). Türkiye Verileri.

<http://www.esfenderkorkmaz.com/ekonomik-gostergeler/ekonomik-gostergeler.html> adresinden alındı

Kpmgvergi. (2017, Kasım 29). <https://www.kpmgvergi.com/PratikBilgiler/Pages/Ufe-Tufe-Oranlari.aspx> adresinden alındı

KSO. (2017, Kasım 27). Konya Ekonomisi. <http://www.kso.org.tr/konya/tr/konya-ekonomisi> adresinden alındı

KTO. (2017). Gayri Safi Yurtiçi Hasıla. <http://www.kto.org.tr/11-gayri-safi-yurtici-hasila-443s.htm> adresinden alındı

KTO. (2017, Kasım 27). Konya Ekonomisine Genel Bakış. <http://www.kto.org.tr/konya-ekonomisine-genel-bakis-449s.htm> adresinden alındı

KTO. (2017). Konyada Yatırım Ortamı . <http://www.kto.org.tr/konyada-yatirim-ortami-451s.htm> adresinden alındı

KTO. (2017). Öne Çıkan Sektörler. <http://www.kto.org.tr/one-cikan-sektorler-448s.htm> adresinden alındı

Kutlu, Hüseyin Ali; & Demirci, N.Savaş; (2011, Ekim). Küresel Finansal Krizi (2007-?) Ortaya Çıkarıcı Nedenler, Krizin Etkileri, Krizden Kısmi Çıkış Ve Mevcut Durum . Muhasebe Ve Finansman Dergisi: <http://www.journal.mufad.org/attachments/article/633/7.pdf> adresinden alındı

Levent, Recep (2013, Şubat 23). KAYIT DIŞI İstihdam . İş Ve Sosyal Güvenlik : <http://www.isvesosyalguvenlik.com/kayit-disi-istihdam/> adresinden alındı

Mevlana Kalkınma Ajansı. (2012). 10. KALKINMA PLANI ve BGUS HAZIRLIKLARI KAPSAMINDA TR 52 BÖLGESİ İÇİN KALKINMA ÖNCELİKLERİ ve STRATEJİLERİ. KONYADA YATIRIM:

<http://www.konyadayatirim.gov.tr/images/dosya/Konya%20ekonomik%20g%C3%B6r%C3%BCn%C3%BCm%20b%C3%BClteni.pdf> adresinden alındı

Sungur, Onur; (2015, Ocak-Aralık). 2000 Sonrası Türkiye Ekonomisi:Büyüme, Enflasyon, İşsizlik, Borçlanma ve Dış Ticarete Gelişmeler. Tematik Yazılar, Toplum ve Demokrasi. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/210826>.

TÜİK. (2017, Kasım 22). www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=621 adresinden alındı

TÜİK. (2017, Kasım 23). www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=1544 adresinden alındı

TUSIAD. (Ocak 2017). 2017 Yılına Girerken Türkiye ve Dünya Ekonomisi. İstanbul : [file:///C:/Users/ysmne/Downloads/ekonomi-raporu%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/ysmne/Downloads/ekonomi-raporu%20(1).pdf).

Uyan, Özgül; (2016). Crisis Mangement Of Organizations And The Research For The Applications Made Before,Meanwhile And After The Crisis. Avekon: <https://www.avekon.org/papers/1782.pdf> adresinden alındı

Yapraklı, Sevda; (2017). ENFLASYON VE EKONOMİK BÜYÜME ARASINDAKİ İLİŞKİ:TÜRKİYE İÇİN EŞ-BÜTÜNLEŞME VE NEDENSELLİK ANALİZİ. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/32067> adresinden alındı

Yıldırım, Süreyya; (2010). 2008 Yılı Küresel Ekonomi Krizinin Dünya ve Türkiye Ekonomisine Etkileri. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 12 (18): 47-55, ISSN: 1309 - 9132. www.kmu.edu.tr.

Yılmaz, Durmuş; (2009, Mart 4). Küresel Kriz, Etkileri Ve Para Politikaları Uygulamaları. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası. İstanbul: http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/ee5b978b-44cc-4cd8-b3ac-5a1429c5d564/Baskan_Bogazici.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ee5b978b-44cc-4cd8-b3ac-5a1429c5d564.

Yurdakul, Hasan; (2015, Ocak 12). 2008 KÜRESEL EKONOMİK KRİZİ VE TÜRKİYE'YE ETKİSİ. Sahipkıran Akademi Yazıları : <http://sahipkıran.org/2015/01/12/kuresel-ekonomik-kriz/> adresinden alındı

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Yasemin ERKOÇ

Doğum Yeri ve Tarihi : Konya/1993

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : KTO Karatay Üniversitesi İşletme Ve Yönetim Bilimleri
Fakültesi (İşletme / Uluslararası Ticaret (ÇAP))

Yüksek Lisans Öğrenimi : Uluslararası Ticaret (Tezli)

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Deneyimi

Stajlar : Falez Mobilya, Uğurkan Gümrükleme

Projeler :

Çalıştığı Kurumlar : Gelişim Ambalaj san.tic.ltd./ BAF Endüstri

İletişim

E-Posta Adresi : ysmn.erkc@gmail.com

Tarih : 20/04/2018

